

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Damjana Karlo

**Analiza pomena članstva v regionalnih razvojnih
bankah: primera Nemčije in Slovenije v Evropski banki
za obnovo in razvoj ter v Medameriški razvojni banki**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Damjana Karlo

Mentorica: doc. dr. Sabina Lange

**Analiza pomena članstva v regionalnih razvojnih
bankah: primera Nemčije in Slovenije v Evropski banki
za obnovo in razvoj ter v Medameriški razvojni banki**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2016

ZAHVALA

To delo posvečam Zali in Žigu z željo, da bi tudi njima znanje veliko pomenilo.

Zahvaljujem se vsem, ki ste mi v času pisanja naloge kakor koli pomagali. Posebne zahvale dolgujem Teu in njegovim staršem ter mentorici dr. Sabini Lange za vso strokovno podporo, motivacijo in odzivnost.

Hvala vsem iz srca.

OBRAZEC – IZJAVA O AVTORSTVU MAGISTRSKEGA DELA

Analiza pomena članstva v regionalnih razvojnih bankah: primera Nemčije in Slovenije v Evropski banki za obnovo in razvoj ter v Medameriški razvojni banki

Ustanovitev nove mednarodne banke za financiranje razvoja – Nove banke za razvoj BRICS (*The New Development Bank BRICS* – NDB BRICS) in nove regionalne banke za financiranje razvoja konec lanskega leta – Azijske banke za razvoj infrastrukture (*Asian Infrastructure Development Bank* – AIIB) je odprla vprašanja o tem, zakaj se države pridružujejo regionalnim razvojnim bankam in kakšen je pomen članstva v teh bankah, ne le neposredno v ekonomskem smislu, ampak tudi geopolitičnem, zunanjepolitičnem in razvojnem, še posebej v primeru, ko banka ne deluje v regiji, v kateri se nahajajo njene članice.

Razmislek o pomenu članstva malih in velikih držav članic v regionalnih razvojnih bankah (RRB) bo v magistrski nalogi narejen na študiji primerov Nemčije kot velike in Slovenije kot male evropske države v dveh bankah: Evropski banki za obnovo in razvoj (*European Bank for Reconstruction and Development* – EBRD) in Medameriški razvojni banki (*Inter-American Development Bank* – IADB), pri čemer je Nemčija kot velika država v obeh bankah med večjimi individualnimi članicami glede na delež v ustanovnem kapitalu in Slovenija kot mala država med manjšimi. Za namene raziskave se bom osredotočila na pomen članstva v RRB v okviru mednarodnih odnosov oziroma mednarodne politike, natančneje z vidika sredstev v okviru mednarodnega razvojnega sodelovanja, mednarodnih ekonomskih odnosov in ekonomske diplomacije kot sredstev zunanje politike.

Magistrska naloga bo preverjala dve raziskovalni tezi. Prvič, da višina vložka v regionalne razvojne banke malim državam ne zagotavlja koristi z vidika odločanja in s tem gospodarskih koristi, zato pa jim članstvo v teh bankah predstavlja forum za sodelovanje in jim omogoča dostop do informacij na enem mestu. Za male države torej predvidevamo, da je članstvo v regionalnih razvojnih bankah pomembnejše z vidika zunanje politike in ekonomske diplomacije kot z vidika mednarodnega razvojnega sodelovanja in mednarodnih ekonomskih odnosov. In drugič, nasprotno lahko velike države preko svoje glasovalne moči koristijo regionalne razvojne banke v prid povečanja njihovih gospodarskih odnosov, hkrati pa jim članstvo predstavlja tudi statusni simbol in s tem ohranja njihovo vlogo velike države.

Ugotovitve analize kažejo, da je za države članice RRB, tako za male kot velike, donatorice in prejemnice sredstev banke, smiselno, da se včlanijo v RRB, saj le-te s projekti, ki jih sofinancirajo, spodbujajo razvoj v regiji, v kateri delujejo, hkrati pa omogočajo posle tudi poslovnim subjektom iz držav članic iz regije in izven nje. Analiza vrednosti pridobljenih poslov iz razpisov v okviru projektov, ki jih sofinancira banka, pa je pokazala, da prihaja do velikih razlik med malimi in velikimi članicami RRB v izkoriščanju tega potenciala podjetij. Medtem ko so slovenska podjetja udeležena pri izvedbi projektov, ki jih sofinancira EBRD, so popolnoma odsotna pri projektih, ki jih financira IADB.

KLJUČNE BESEDE: članstvo v regionalnih razvojnih bankah, Evropska banka za obnovo in razvoj, Medameriška razvojna banka, Slovenija, Nemčija.

The Analysis of the Importance of a Membership in the Regional Development Banks: Examples of Germany and Slovenia in the European Bank for Reconstruction and Development and in the Inter-American Development Bank

The establishment of a new international bank for development funding – The New Development Bank BRICS (NDB BRICS) and new regional development bank – the Asian Infrastructure Development Bank (AIIB) at the end of the last year, opened some questions about why countries join the regional development banks (RDB) and what is the significance of the membership in these banks, not only directly in economic sense, but also in a sense of geo-policy, foreign and development policies, especially when the bank does not operate in the region, in which its members are located.

In the master thesis, reflection on the importance of a membership of small and large member states in the RDB will be made on the study of Germany as a large and Slovenia as a small European country in two banks: the European Bank for Reconstruction and Development (EBRD) and Inter-American Development bank (IADB), where Germany is as a large country in both banks among larger individual members according to the share in the establishing capital and Slovenia as a small country among smaller ones. For the purposes of the research I will focus on the importance of a membership in the RDB according to international relations and international politics, specifically in the context of international development cooperation, international economic relations and economic diplomacy as means of foreign policy.

This master thesis will examine two research theses. Firstly, the amount of the investment into the RDB does not provide benefits in terms of decision-making and thus economic benefits to small countries. The membership in these banks for the small countries represents a forum for cooperation and enables them to access the information in one place. Therefore we predict that the membership of small countries in RDB is more important in terms of foreign policy and economic diplomacy than in terms of the international developmental cooperation and international economic relations. And secondly, on the contrary, large countries can, through their voting power, use the RRB in favour of increasing their economic relations, while their membership represents a status symbol and therefore maintains their role as the large country.

The analysis has shown that it is reasonable that the countries, small and big, donators and receivers of the RDB's finances, are the members of RDB', as the projects RDB's finance are increasing development in the region of the RDB's operations. At the same time they are providing the business opportunities to the private companies from the region and beyond. The analysis has also proven that the countries, members of the RDB's, donors and receivers, small and big, are at the same time trade partners and the private companies from these countries are the main investors. The research has been concluded with the analysis of the economic diplomacy that has proven that RDB's are also an important platform for cooperation and diplomatic relations.

KEYWORDS: membership in regional development banks, European Bank for Reconstruction and Development, Inter-American Development Bank, Slovenia, Germany.

KAZALO

1	UVOD.....	13
1.1	<i>Opredelitev problema</i>	13
1.2	<i>Raziskovalna relevantnost predlagane teme</i>	17
1.3	<i>Raziskovalna vprašanja in teze.....</i>	22
1.4	<i>Metodološki okvir preučevanja</i>	23
2	ANALITIČNI OKVIR: DVA TEORETIČNA PRISTOPA.....	26
2.1	<i>Realistična teorija mednarodnih odnosov in regionalne razvojne banke</i>	28
2.2	<i>Liberalistična teorija mednarodnih odnosov in regionalne razvojne banke.....</i>	29
3	DELOVANJE REGIONALNIH RAZVOJNIH BANK TER VLOGA IN POLOŽAJ ČLANIC	32
3.1	<i>Cilji in obseg delovanja regionalnih razvojnih bank</i>	34
3.2	<i>Struktura in organizacija regionalnih razvojnih bank ter vloga članic</i>	39
3.3	<i>Procesi in postopki odločanja v regionalnih razvojnih bankah ter vloga članic</i>	46
4	ZUNANJA POLITIKA IN REGIONALNE RAZVOJNE BANKE.....	52
4.1	<i>Regionalne razvojne banke in mednarodno razvojno sodelovanje</i>	54
4.2	<i>Mednarodni ekonomski odnosi in članstvo v regionalnih razvojnih bankah</i>	55
4.3	<i>Ekonomska diplomacija in regionalne razvojne banke.....</i>	56
5	MEDAMERIŠKA RAZVOJNA BANKA.....	60
5.1	<i>Analiza pomena članstva za Nemčijo</i>	68
5.2	<i>Analiza pomena članstva za Slovenijo.....</i>	74
6	EVROPSKA BANKA ZA OBNOVO IN RAZVOJ.....	82
6.1	<i>Analiza pomena članstva za Nemčijo</i>	92
6.2	<i>Analiza pomena članstva za Slovenijo.....</i>	100
7	ZAKLJUČEK	109
8	LITERATURA	115

SEZNAM TABEL

Tabela 2.1: Temeljne teorije in razumevanje zunanje politike	27
Tabela 3.1: Skupine MBFR	33
Tabela 3.3.1: Časovne dimenzije projektnega cikla in odgovornost za posamezne faze...	49
Tabela 5.1: Vplačila v ustanovni kapital IADB in glasovalne pravice na dan 31. 12. 2014, merjeno v milijonih ameriških dolarjev	60
Tabela 5.2: ODA v IADB in Sklad za posebne operacije IADB skupaj, merjeno v milijonih ameriških dolarjev	64
Tabela 5.3: Vrednosti odobrenih projektov po državah članicah IADB iz LAK, merjeno v milijonih ameriških dolarjev	65
Tabela 5.4: Vrednost pogodb za blago, delo in storitve nad 25.000 ameriških dolarjev in pogodb za svetovanje v okviru IADB v ameriških dolarjih	67
Tabela 5.1.1: Izvoz blaga iz Nemčije v 26 držav LAK, članic IADB, merjeno v tisočih evrov.....	69
Tabela 5.1.2: Uvoz blaga v Nemčijo iz 26-ih držav LAK, članic IADB, merjeno v tisočih evrov	70
Tabela 5.1.3: Izhodne TNI iz Nemčije v 26 držav LAK, članic IADB, merjeno v milijonih evrov	71
Tabela 5.1.4: Vhodne TNI v Nemčijo iz 26-ih držav LAK, članic IADB, merjeno v milijonih evrov	73

Tabela 5.2.1: Izvoz blaga iz Slovenije v 26 držav LAK, članic IADB, merjeno v tisočih evrov	75
Tabela 5.2.2: Uvoz blaga v Slovenijo iz 26-ih držav LAK, članic IADB, merjeno v tisočih evrov	76
Tabela 5.2.3: Izhodne TNI iz Slovenije v 26 držav LAK, članic IADB, merjeno v milijonih evrov	78
Tabela 5.2.4: Vhodne TNI v Slovenijo iz 26-ih držav LAK, članic IADB, merjeno v milijonih evrov	79
Tabela 6.1: Vplačila v ustanovni kapital EBRD in glasovalne pravice na dan 1. 5. 2016, merjeno v milijonih evrov	83
Tabela 6.2: ODA v EBRD, merjeno v milijonih evrov	87
Tabela 6.3: Odobreni prispevki EBRD v projekte v državah operacij EBRD, merjeno v milijonih evrov	89
Tabela 6.4: Vrednost svetovalcev in pogodbe, podpisane v postopkih javnih naročil, ki jih je EBRD izvajala ali nadzirala njihovo izvedbo iz sredstev banke, po nacionalnosti v evrih	91
Tabela 6.1.1: Izvoz blaga iz Nemčije v 36 držav operacij EBRD, merjeno v tisočih evrov	92
Tabela 6.1.2: Uvoz blaga v Nemčijo iz 36-ih držav operacij EBRD, merjeno v tisočih evrov.....	94
Tabela 6.1.3: Izhodne TNI iz Nemčije v 36 držav operacij EBRD, merjeno v milijonih evrov	96

Tabela 6.1.4: Vhodne TNI v Nemčijo iz 36-ih držav operacij EBRD, merjeno v milijonih evrov	98
--	----

Tabela 6.2.1: Izvoz blaga iz Slovenije v 35 držav operacij EBRD, merjeno v tisočih evrov	101
--	-----

Tabela 6.2.2: Uvoz blaga iz 35-ih držav operacij EBRD v Slovenijo, merjeno v tisočih evrov	103
--	-----

Tabela 6.2.3: Izhodne TNI iz Slovenije v 35 držav operacij EBRD, merjeno v milijonih evrov	105
--	-----

Tabela 6.2.4: Vhodne TNI v Slovenijo iz 35-ih držav operacij EBRD, merjeno v milijonih evrov	106
--	-----

SEZNAM KRATIC

AfDB – Afriška razvojna banka (*African Development Bank*)

AIIB – Azijska banka za razvoj infrastrukture (*Asian Infrastructure Investment Bank*)

AsDB – Azijska razvojna banka (*Asian Development Bank*)

BRICS – Brazilija, Rusija, Indija in Kitajska (China) ter Južna Afrika (South Africa)

CEDB – Razvojna banka Sveta Evrope (*Council of Europe Development Bank*)

DAC – Odbor za razvojno pomoč (*Development Assistance Committee*)

EBRD – Evropska banka za obnovo in razvoj (*European Bank for Reconstruction and Development*)

EDF – Evropski razvojni sklad (*European Development Fund*)

EIB – Evropska investicijska banka

EIF – Evropski investicijski sklad (*European Investment Fund*)

EU – Evropska unija

IADB – Medameriška razvojna banka (*Inter-American Development Bank*)

IBRD – Mednarodna banka za regionalni razvoj (*International Bank for Regional Development*)

ICSID – Mednarodni center za razreševanje investicijskih sporov (*International Centre for the Settlement of Investment Disputes*)

IDA – Mednarodno razvojno združenje (*International Development Association*)

IFC – Mednarodna finančna korporacija (*International Financial Corporation*)

IIC – Medameriška razvojna korporacija (*Inter-American Investment Corporation*)

IMF – Mednarodni denarni sklad (*International Monetary Fund*)

LAK – Latinska Amerika in Karibi

MBFR – mednarodne banke za financiranje razvoja

MEO – mednarodni ekonomski odnosi

MIF – Multilateralni investicijski sklad (*Multilateral Investment Fund*)

MIGA – Mednarodna agencija za zavarovanje investicij (*Multilateral Investment Guarantee Agency*)

MP – mednarodno poslovanje

MRS – mednarodno razvojno sodelovanje

NDB BRICS – Nova banka za razvoj BRICS (*The New Development Bank BRICS*)

ODA – uradna razvojna pomoč (*Official Development Aid*)

OECD – Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj (*Organisation for Economic Development and Cooperation*)

RRB – regionalne razvojne banke

TICKS – Tajvan, Indija, Kitajska (China), (Južna) Koreja in Južna Afrika (South Africa)

TNI – tuje neposredne investicije

WB – Svetovna banka (*World Bank*)

1 UVOD

V uvodnem poglavju so predstavljeni problem (članstvo v regionalnih razvojnih bankah) in njegova relevantnost ter teoretično-analitični pristop. Nadalje so postavljena raziskovalna vprašanja ter zastavljeni struktura naloge in razložena metodologija raziskovanja.

1.1 Opredelitev problema

Ustanovitev nove mednarodne banke za financiranje razvoja (MBFR) poleti 2015 – NDB BRICS in nove regionalne razvojne banke konec 2015 – AIIB je spodbudila debate o mednarodnem finančnem sistemu, o globalnem sistemu ekonomskega upravljanja, o vlogi velikih sil in malih držav, o spremembah v ravnotežju, o regionalizmu.

Po podatkih iz spletne strani NDB BRICS so ustanovne članice države BRICS, ki bodo tudi prioritete države, čeprav je članstvo načeloma odprto za države članice OZN, banka pa deluje kot alternativa obstoječi Svetovni banki (*World bank* – WB) in Mednarodnemu denarnemu skladu (*International Monetary Fund* – IMF), v katerih prevladujejo ZDA. Ustanovitev NDB BRICS je zelo zasenčila ustanovitev AIIB, ki deluje kot alternativa Azijski razvojni banki (*Asian Development Bank* – AsDB), v kateri prav tako prevladujejo ZDA in tudi Japonska. Polovica držav članic Evropske unije (EU) se je odločila, da se pridružijo novo ustanovljeni banki. Odločitev Slovenije, da se ne pridruži, Nemčije kot ustanovne članice z največjim deležem v ustanovnem kapitalu med državami izven regije (4,1 odstotkov) ter ob Nemčiji še 13 drugih držav članic EU, da se pridružijo, je odprla vprašanja o tem, zakaj se države pridružujejo MBFR oziroma RRB bankam in kakšen je pomen članstva v teh bankah. Ta vprašanja se postavljajo ne le neposredno v ekonomskem smislu, ampak tudi v geopolitičnem, zunanje-političnem in razvojnem smislu. Še posebej so ta vprašanja relevantna v primeru, ko banka ne deluje v regiji, v kateri se nahajajo njene članice.

Mednarodne (finančne) institucije po Mraku (2002, 453) so »vse tiste institucije, katerih lastnice oziroma članice so najmanj tri samostojne države, njihova osnovna dejavnost pa je zagotavljanje finančne podpore vsem ali pa samo nekaterim državam članicam. Pomembna skupina mednarodnih finančnih institucij so MBFR«.

Glavni namen MBFR Mrak (2002, 453) opredeli kot »zagotavljanje sredstev za financiranje gospodarskega razvoja držav članic«. V več desetletjih delovanja MBFR se je spremenilo razumevanje gospodarskega razvoja. Mrak (*ibid.*) tako opozarja, da so »v prvih letih ali celo desetletjih svojega delovanja /.../ bile MBFR osredotočene na financiranje infrastrukturnih projektov, zlasti v sektorjih transporta in energetike, ter projektov v sektorjih industrije in kmetijstva, kasneje pa se je večina teh institucij začela v večji meri usmerjati tudi v financiranje programov, katerih neposredni cilj je zmanjševanje revščine«.

Ob pregledu članstva v obstoječih MBFR oziroma RRB ugotovimo, da je članstvo v vseh MBFR odprto tako za države v razvoju iz regije kot tudi za države zunaj regije, pri čemer pa so zgolj prve upravičene do sredstev iz banke. Mrak (2002, 482) opaža, da so članice zunaj regije »običajno industrijsko razvitejše države, kar je ključnega pomena za krepitev finančne osnove teh institucij«. Na eni strani gre torej za finančni vložek držav članic izven regije, na drugi strani pa imajo le-te od tega neposredne koristi, in sicer imajo njihova podjetja pravico sodelovati na mednarodnih razpisih, ki so objavljeni v okviru posameznih programov in projektov oziroma pravico sodelovati pri pripravi in izvedbi projektov, ki jih te banke financirajo (Mrak 2002, 482). »Eno od pomembnih načel delovanja MBFR je sofinanciranje« (Mrak 2002, 453), kar pomeni, da mora del potrebnih sredstev za zaprtje finančne konstrukcije projekta (običajno približno polovico) zagotoviti država prejemnica iz svojih lastnih virov. Države prejemnice sredstev MBFR so lahko le njene države članice iz regije.

Regionalne razvojne banke (RRB) so ena od skupin MBFR. Njihov cilj je »dolgoročno financiranje gospodarskega razvoja v posamezni regiji sveta« (Mrak 2002, 481). Vpete so v številne javne politike držav članic, predvsem na področjih okolja in prostora, prometa, energije, financ ter tudi na področju boja proti revščini in socialni izključenosti.

V času depresije med obema svetovnima vojnama se je mednarodno sodelovanje na precej področjih povsem ustavilo ter se ponovno vzpostavilo šele po koncu druge svetovne vojne, ko sta se pa drastično spremenili struktura mednarodnega sodelovanja in njen obseg (Mikesell 1966, 7–19). Leta 1944 sta bili ustanovljeni mednarodni instituciji Bretton Woods-a, in sicer IMF in Mednarodna banka za obnovo in razvoj (*International Bank for Regional Development* – IBRD). V literaturi najdemo tri glavne razloge za vzpostavitev mednarodnih institucij in mednarodnega sodelovanja. Namen mednarodnih institucij (Bakker 1996, 1–3) je bil vzpostaviti sodelovanje med državami na različnih področjih ter njihovo medsebojno pomoč in podporo. Mikesell (*ibid.*) izpostavlja namen prekinitve sovraštva med državami ter vzpostavitve učinkovitega sistema mednarodnih pravic in obveznosti predvsem na področju gospodarstva oziroma gospodarskega sodelovanja. Za vsem tem pa je po Bakkerju (1996, 1–3) stalo prepričanje, da lahko edino gospodarska blaginja v vseh državah zagotovi svetovni mir.

V obdobju med koncem petdesetih in sredino šestdesetih let prejšnjega stoletja so bile ustanovljene tri RRB – Medameriška razvojna banka (*Inter-American Development Bank* – IADB) leta 1959, Afriška razvojna banka (*African Development Bank* – AfDB) 1964 in Azijska razvojna banka (*Asian Development Bank* – AsDB) leta 1966 (Mrak 2002, 481). Ustanovitev prvih RRB je bila po Mraku (2002, 481) »posledica številnih političnih in ekonomskih motivov držav v razvoju v tistem času« (op. DK: konec petdesetih in sredina šestdesetih let prejšnjega stoletja). Posebej velja izpostaviti politične motive. Mrak (2002, 481) opozarja na »nezadovoljstvo s položajem, ki so ga imele države v razvoju v obeh brettonwoodskih finančnih institucijah, zlasti v IMF in IBRD« in zaključuje, da so »države v razvoju /.../ namreč ocenjevale, da bi v novoustanovljenih regionalnih finančnih institucijah lahko imele pri odločanju bistveno pomembnejšo vlogo, kot so jo imele v teh dveh institucijah« (Mrak 2002, 481). Iz tega razloga imajo glede na deleže v ustanovnem kapitalu v IADB, ki bo ena od dveh v nalogi preučevanih bank, ključni glas pri odločanju države članice iz Latinske Amerike in Karibov (LAK).

Četrta RRB je EBRD, ki je bila ustanovljena leta 1990 po padcu Berlinskega zidu. Tudi k njeni ustanovitvi so vodili podobni politični in ekonomski motivi. »Ustanovitev EBRD kot regionalne razvojne banke je bila eden od konkretnih korakov, s katerimi so razvite

industrijske države, zlasti države EU, želele podpreti proces gospodarskih reform v regiji« (Mrak 2002, 486).

Slednje jasno navaja k pomenu RRB v prelomnih časih. Tudi v časih gospodarske in finančne krize po letu 2008 je vloga mednarodnih institucij še posebej izpostavljena, saj le-te v kriznih razmerah pomagajo državam v težavah na poseben način, kar potrjujejo primeri pomoči Irski, Portugalski in Grčiji (primer Konstantin 2009, 6).

Tako Keatley (2015) pravi, da je bilo ekonomske in politične motive mogoče razbrati tudi ob ustanovitvi najmlajše med RRB v letu 2015, torej AIIB, ko je bilo izpostavljeno, da je ključni cilj banke sofinanciranje infrastrukture v Aziji in istočasno promocija kitajskega vpliva v svetu. Po navedbah Anklesaria Aiyara (2015) so v ospredju odločanja o članstvu v AIIB ekonomski interesi, ali kot je zapisal, bo »nova AIIB simbolizirala vzpon Kitajske kot finančne velesile, ki vodi največjo svetovno institucijo za financiranje infrastrukture« in dodaja, da »ne glede na pomisleke o finančnem vzponu Kitajske večina držav vidi to kot dejstvo in ne kot oviro za sodelovanje v AIIB«. Na članstvo gledajo pragmatično, » /.../ raje so članice te banke in dobijo delež od infrastrukturnih poslov, ki jih bo financirala AIIB« (*ibid.*). Vidik 'od zunaj' je drugačen. Anklesaria Aiyara (2015) navaja, da je ameriški predsednik Barack Obama izjavil, da bo »Kitajska s posojili AIIB uresničevala svoje politične ali strateške dejavnike in ne ekonomskih«, ter zaključuje, da »so ZDA kot vodilni delničar v Svetovni banki videli banko kot sredstvo zunanje politike ter da isto velja za Japonsko v AsDB«. Za našo nadaljnjo analizo je pomembno poudariti, da je po podatkih iz spletne strani AIIB Nemčija ena od ustanovnih članic AIIB z največjim deležem v ustanovnem kapitalu med državami članicami izven regije (4,1 %), Slovenije pa med ustanovnimi članicami ni.

Kljub pomembni vlogi RRB za gospodarski razvoj držav članic iz regije, v kateri delujejo, in za poslovne priložnosti gospodarskih subjektov tudi iz njenih držav članic izven regije je malo raziskav na temo pomena članstva malih in velikih držav članic v RRB. Javno dostopne literature, ki bi natančno analizirala, ali se vložek v RRB državam članicam, malim in velikim, splača, oziroma kaj dobijo v zameno za ta vložek, ni zaslediti. Predloženo magistrsko delo se loti prav vprašanja pomena članstva v RRB za male in

velike države, in sicer tako v RRB v regiji, iz katere izhajajo, kot v RRB, kjer so sicer članice, ne morejo pa biti prejemnice. Pomen članstva v RRB bo v magistrskem delu analiziran na študiji primera kot metode analize v primeru Nemčije kot velike in Slovenije kot male evropske države članice v EBRD in IADB.

Za namene raziskave se bomo osredotočili na pomen članstva v RRB v okviru mednarodnih odnosov oziroma mednarodne politike, natančneje z vidika sredstev zunanje politike v okviru mednarodnega razvojnega sodelovanja (MRS), mednarodnih ekonomskih odnosov (MEO) oziroma mednarodnega poslovanja (MP) in ekonomske diplomacije.

1.2 Raziskovalna relevantnost predlagane teme

Cilj naloge je postaviti okvir, na osnovi katerega bo mogoče odgovoriti na vprašanje, kaj države članice RRB dobijo v zameno za članstvo v RRB, ter odgovoriti na podvprašanja, kaj pomeni članstvo v RRB z vidika vpliva na odločanje v dani RRB in kakšen je pomen odločitev dane RRB z vidika zunanjepolitičnih ciljev države. Prav tako bomo poskušali odgovoriti na vprašanje, kateri dejavniki malih in velikih držav vplivajo na odločitev, da se včlanijo v RRB.

Pomen sodelovanja v RRB bomo v raziskavi analizirali na primeru dveh članic: Slovenije in Nemčije. Ti dve državi smo izbrali zato, ker sta obe evropski državi, kar nam omogoča analizo njunega članstva v IADB kot članicah izven regije in v EBRD kot članicah iz regije. Hkrati je Nemčija tudi med največjimi evropskimi članicami v obeh bankah, Slovenija pa spada med najmanjše, kar prav tako omogoča analizo kontrasta prednosti za velike in male države. V namene analize in s ciljem umestiti RRB in njihov pomen za države članice v zunanjo politiko, bomo opredelili cilje in sredstva zunanje politike ter konkretizirali cilje zunanje politike Slovenije in Nemčije, še posebej v luči MRS, ekonomske diplomacije in MEO oziroma MP.

Pri postavljanju analitičnega okvirja za analizo dejavnikov, ki vplivajo na ugodnosti članstva, se bomo naslonili na dva teoretična pristopa, liberalističnega in realističnega, in

sicer tako, da ju bomo soočili. To nam bo v analizi omogočilo upoštevanje njima lastnih predpostavk in vključitev relevantnih dejavnikov ter v zaključku dovolilo razpravo o pojasnjevalni vrednosti posameznega pristopa za različne akterje. V primeru naše raziskave gre za male in velike države članice. Ključno za raziskavo bo, kakšen je odnos teorije do mednarodnih institucij, torej tudi RRB, in kakšen je pristop teorije k vlogi države in njene zunanje politike v mednarodnih odnosih.

Osnovno razlikovanje med obema pristopoma povzemamo po Udoviču (2009a, 18), ki pravi, da je »v realizmu edini akter zunanje politike država, v liberalizmu pa država, transnacionalna podjetja in mednarodne organizacije. Ključni motiv zunanje politike pri realizmu je moč, pri liberalizmu pa dobiček, pridobitev. Temeljna vrednota zunanje politike pri realizmu je varnost, pri liberalizmu pa ekonomska blaginja«.

Skladno z realistično teorijo želijo države s povezovanjem v mednarodne organizacije maksimizirati svojo moč in vpliv. Velikost vpliva je odvisna od zmogljivosti države, da svojo moč prenese v vpliv. V primeru RRB je temeljni indikator vložek v ustanovni kapital banke, ta pa se prevede v volilne pravice ali povedano drugače – »večji vložek, večji vpliv«. Vprašanje, kaj imajo države od članstva v bankah, je v okviru realistične teorije torej vezano na njihov vložek v RRB.¹

Nemčija kot velika država z dobrima 2,5 milijardama evrov vložka v ustanovni kapital v EBRD ima 8,6 odstotkov glasovalnih pravic, kar jo uvršča v sam vrh individualnih članic takoj za ZDA, Slovenija kot mala država z 62,9 milijonov evrov vložka pa 0,2 odstotka glasovalnih pravic. Podobno je Nemčija tudi med večjimi individualnimi vlagateljicami v ustanovni kapital IADB (za ZDA, Kanado, Japonsko in Španijo) in ima z dobrima 2,7

¹ Treba je opozoriti, da se vložek v ustanovni kapital banke prevede tudi v delež pri delitvi čistega dobička in presežka v obeh bankah, vendar pri obeh bankah, EBRD in IADB, države članice ne terjajo izplačil čistega dobička, čeprav je teoretično možno, ampak se po besedah Mavka (2016) in Špurove (2016) le-ta namenja za rezerve in za druge dejavnosti banke, naprimer za povečanje kapitala ali za druge programe oziroma projekte. V letu 2014 je čisti dobiček IADB znašal 548 milijonov ameriških dolarjev (1.307 v letu 2013), EBRD pa je naprimer v istem letu beležila celo izgubo v vrednosti 568 milijonov evrov, in sicer Mavko (2016) pojasnjuje, da na račun ruske krize in portfelja Ukrajini.

milijardama evrov vložka 1,9 odstotkov glasovalnih pravic, Slovenija med manjšimi vlagateljicami pa ima z 42,3 milijoni evrov vložka v ustanovni kapital 0,03 odstotke glasovalnih pravic.

Liberalizem kot klasična teorija mednarodnih odnosov govori o sodelovanju kot glavni metodi za doseg skupnih ciljev in kot sredstvu za preprečevanje vojn in konfliktov (Russett 2010, 96–97). Sterling-Folker (2006, 57) pa dodaja, da gre za to, da imajo države skupen interes najti rešitev za določen problem, ki se ga lahko reši le s sodelovanjem. V primeru mednarodnih bank to pomeni, da motivacija držav za sodelovanje izhaja tudi iz prednosti, ki jih prinaša sodelovanje v okviru RRB. Države, tudi tiste izven regije, s svojimi vložki v obliki uradne razvojne pomoči (*Official Development Assistance* – ODA) prispevajo k projektom, predvsem investicijskim, v regionalnih državah članicah v različnih sektorjih (promet, okolje in prostor, energija), s čimer po eni strani prispevajo k razvoju in ekonomski blaginji v regiji ter po drugi strani s tem izboljšujejo možnosti za mednarodno poslovanje svojih domačih podjetij v tej regiji, tako s posli na samih sofinanciranih projektih kot posredno preko mednarodne trgovine in tujih neposrednih investicij (TNI). Pri tem igrata pomembno vlogo tudi ekonomska diplomacija in zunanja politika v širšem smislu. RRB predstavljajo forum za sodelovanje držav ne samo v finančnem smislu, pač pa tudi v diplomatskem smislu, preko rednih srečanj in sodelovanja v organih bank.

Zunanja politika je po Petriču (2010, 18) »dejavnost države, s katero ta v mednarodnem okolju uresničuje svoje cilje in interese«. To sicer široko definicijo bomo za potrebe naloge razširili z vidika subjekta zunanje politike. Hill (v Bojinović Fenko 2010, 66–67) opredeli subjekt zunanje politike kot neodvisnega akterja, ki je lahko naprimer država kot glavni subjekt zunanje politike, lahko pa je tudi EU ali pa drugi relevanten subjekt mednarodnih odnosov, kot so mednarodne nevladne organizacije, skupine pritiska, transnacionalna podjetja ipd. RRB bomo v raziskovalni nalogi tako razumeli kot akterja in subjekt zunanje politike.

Za uresničevanje zunanje politike se uporabljajo sredstva, s katerimi subjekt zunanje politike uresničuje svoje cilje. V nalogi bomo predstavili različna sredstva zunanje politike,

in sicer razdeljena na področja MRS, ekonomske diplomacije in MEO oziroma MP. Tudi RRB bomo obravnavali kot sredstvo zunanje politike v določeni regiji.

MRS, katerega pomembni del predstavlja ODA², je pomoč, ki jo dajejo razvite države v podporo gospodarskemu, družbenemu in političnemu razvoju držav v razvoju. MRS je sicer opredeljen kot pozitivno ekonomsko sredstvo zunanje politike (Benko 1997; Kajnc 2008; Udovič 2009a). V literaturi ni enotnega pogleda o motivih za MRS. Bučarjeva in Udovič (2007, 847) pravita, da so razlogi za mednarodno razvojno sodelovanje povezani z moralnimi in humanitarnimi motivi, političnimi, strateškimi in nacionalno-varnostnimi motivi ter ekonomskimi motivi. Fielden (v Panasevič 2013, 43) domneva, da je tuja pomoč državam v razvoju dana z namenom, da bi pridobili podporo teh držav, da se uporablja kot orodje diplomacije ter omogoča državam, da razširijo svojo 'mehko' moč. Dajanje pomoči pomeni biti med najmočnejšimi (najbolj razvitimi) državami na svetu. Pri tem je zavrnil humanitarne razloge, saj meni, da na delež pomoči bolj kot humanitarni motivi vplivajo geostrateški interesi, pri analizi pa sicer ni upošteval ekonomsko-poslovnih razlogov. Nekateri avtorji, naprimer Ulriksen (v Forštner Perklič 2014), ugotavljajo, da so zunanje politike vseh nordijskih držav (Švedska, Norveška, Danska in Finska) usmerjene k oblikovanju podobe in h krepitvi ugleda, saj naj bi to vodilo do vpliva v mednarodni skupnosti.

² Pojem MRS se v naši raziskavi uporablja kot sredstvo zunanje politike, torej je njegov namen uresničevanje zunanjepolitičnih ciljev posamezne države, kar je realističen pristop. Na drugi strani pa s politiko MRS razumemo sodelovanje med razvitimi državami in državami v razvoju oziroma med donatorji in partnerskimi državami s ciljem uravnoteženega razvoja, kar je liberalističen pristop. Odbor za razvojno sodelovanje (*Development Assistance Committee – DAC*) v okviru OECD je pripravil mednarodno priznano definicijo ODA, ki jo definira kot mednarodne tokove kapitala v države ali območja na seznamu OECD DAC ter tiste prispevke mednarodnim organizacijam, ki jih nudijo uradne agencije, vključujoč državne in lokalne oblasti ter izvršne agencije. Slednji morajo biti primarno namenjeni zagotavljanju gospodarskega razvoja in blaginje v državah v razvoju in v primeru posojila dani po koncesijskih pogojih (stopnja pomoči ni manjša od 25 %) (OECD DAC 2016).

V času, ko v Evropi še vedno čutimo posledice gospodarske in finančne krize, ki se je pričela leta 2008, je lahko pospešeno mednarodno ekonomsko sodelovanje predvsem s trgi, ki imajo potencial za rast, pomemben dejavnik za gospodarsko rast in oživitev gospodarstva. Če so bile še do pred nekaj leti hitro rastoče države t. i. BRICS (Brazilija, Rusija, Indija in Kitajska ter kasneje še Južna Afrika) predvsem na račun surovin, so danes hitro razvijajoči trgi (*Emerging Markets*) oziroma gospodarsko vzhajajoče države t. i. TICKS (Tajvan, Indija, Kitajska, (Južna) Koreja in Južna Afrika) (Johnson 2016). Johnson (2016) trdi, da naj bi »investicijske sklade bolj zanimal razvoj tehnologije in storitev, povezanih z njo, ter potrošništvo, manj pa prodaja surovin«. Richard Sneller (v Johnson 2016), vodja ene od investicijskih družb za hitro razvijajoče se trge trdi, da se »mladi potrošniki na hitro rastočih trgih mnogo hitreje prilagajajo tehnološkim spremembam na področjih, kot so spletno oglaševanje in nakupovanje, kot njihovi kolegi v ZDA«. Omeniti še velja, da so med 20-imi najuspešnejšimi globalnimi hitro rastočimi trgi po poročanju Bloomberg Business (2013, 30. januar) tudi za našo raziskavo relevantne države, naprimer Brazilija, Mehika in Nemčija.

Diplomacija v širšem smislu je po Petriču (2010, 35–36) le eno izmed sredstev zunanje politike, ki se uporablja za izvajanje zunanje politike in je tako le njen del. Svetličič (2011, 604) pravi, da v pogojih premeščanja centrov ekonomske moči v Azijo na splošno raste pomen ekonomske diplomacije, prav tako pa tudi pomen obvladovanja medkulturnih razlik. Udovič (2009a, 124–125) ekonomsko diplomacijo razume kot vsako ekonomsko aktivnost države navzven, ki stremi k doseganju ekonomskih ciljev s pomočjo uporabe političnih in ekonomskih sredstev zunanje politike in je aktivna na večstranski ravni. Udovič (2009a, 127) še dodaja, da je »cilj ekonomske diplomacije spodbujanje rasti gospodarstva«.

Obstaja veliko podobnosti med ekonomsko diplomacijo in mednarodnim poslovanjem oziroma med mednarodnimi ekonomskimi odnosi, ali kot pravi Svetličič (2011, 604), »prihaja do konvergence med ekonomsko diplomacijo in MP«. Guiso (v Svetličič 2011, 606) navaja, da »študije potrjujejo močno povezanost med zaupanjem in mednarodnim ekonomskim sodelovanjem: močnejše zaupanje, več trgovine in TNI, zato je, kot še pravi, ključnega pomena, da ekonomska diplomacija okrepi informiranje o partnerskih državah,

saj se tako zaupanje krepi oziroma nezaupanje pada, s tem pa padajo tudi ovire za mednarodno sodelovanje. Svetličič (2011, 605) pravi, da »vse to nalaga ekonomski diplomaciji in mednarodnemu poslovanju nove izzive, če si hočejo države zagotoviti ustrezno mesto v prihajajočem svetu, kajti od tega, kako si sposoben zaznati te spremembe ter jih vključiti v svoje strategije in politike, je v veliki meri odvisno, ali boš uspel zadržati, izboljšati ali vsaj zavreti erozijo svojega sedanjega položaja v svetu«.

1.3 Raziskovalna vprašanja in teze

Razmislek o pomenu članstva v regionalnih razvojnih bankah na študiji primerov Nemčije kot velike in Slovenije kot male evropske države članice v EBRD in IADB bodo vodila naslednja raziskovalna vprašanja in podvprašanja:

Raziskovalno vprašanje 1: Kakšne so koristi članstva v RRB za male in velike države članice RRB?

Raziskovalno podvprašanje 1a: Kakšna je povezava med članstvom in vložkom v banki (in glasovalnimi pravicami) na eni strani ter TNI v regiji države članice RRB na drugi strani?

Raziskovalno podvprašanje 1b: Kakšna je povezava med članstvom v banki in deklariranimi zunanje-političnimi cilji države v regiji, vključno z uporabo virov (zlasti ekonomske diplomacije), z namenom doseganja teh ciljev?

Raziskovalno podvprašanje 1c: Katere druge mehanizme, preko katerih države članice RRB lahko zasledujejo svoje zunanje-politične cilje, še imajo RRB (razen glasovalnih pravic)?

Raziskovalno vprašanje 2: Gledajoč skozi prizmo realistične in liberalistične teorije mednarodnih odnosov, kateri dejavniki zunanjega okolja zunanje politike držav vplivajo na odločitev malih in velikih držav, da se včlanijo v RRB?

Upoštevajoč zgornja vprašanja in podvprašanja bomo v nalogi preverjali naslednje teze: višina vložka v RRB malim državam ne zagotavlja koristi z vidika odločanja in s tem gospodarskih koristi, zato pa jim članstvo v RRB predstavlja forum za sodelovanje in jim omogoča dostop do informacij na enem mestu. Za male države torej predvidevamo, da je članstvo v RRB pomembnejše z vidika zunanje politike in ekonomske diplomacije kot z vidika mednarodnega razvojnega sodelovanja in mednarodnih ekonomskih odnosov. Nasprotno lahko velike države preko svoje glasovalne moči koristijo RRB v prid povečanja njihovih gospodarskih odnosov, hkrati pa jim članstvo predstavlja tudi statusni simbol in s tem ohranja njihovo vlogo velike države.

1.4 Metodološki okvir preučevanja

Ključni uporabljeni metodi pri raziskovanju pomena članstva v regionalnih razvojnih bankah bosta analizi primarnih in sekundarnih virov. Strateške dokumente kot primarne vire bomo uporabili za ugotavljanje ciljev slovenske in nemške zunanje politike, mednarodnega razvojnega sodelovanja, mednarodnih ekonomskih odnosov, ekonomske diplomacije ter regionalnih razvojnih bank. Sekundarne vire, zlasti monografije in članke, bomo uporabili za konceptualizacijo temeljnih pojmov, uporabljenih v magistrski nalogi: teorije mednarodnih odnosov, liberalistične in realistične teorije mednarodnih odnosov; opredelitev zunanje politike, njenih ciljev in sredstev, temeljni oris mednarodnih bank za financiranje razvoja ter opredelitev regionalnih razvojnih bank, oris mednarodnega razvojnega sodelovanja, ekonomske diplomacije in mednarodnega ekonomskega sodelovanja. Ob teh ključnih metodah pa bomo uporabili tudi podporne metode, in sicer deskripcije oziroma opisovanja, induktivno metodo in intervjuje.

V empiričnem delu bomo uporabili analizo statističnih podatkov. Raziskava bo osredotočena na študijo primera Slovenije kot male države in Nemčije kot velike sile v Evropi. Analizirali bomo ustanovni kapital in ODA obeh držav v dveh bankah, EBRD in IADB, osnovne podatke o ekonomski diplomaciji (število predstavništev in ekonomskih svetovalcev, obiski uradnih delegacij v spremstvu gospodarske delegacije in drugi) in mednarodnem poslovanju (TNI, trgovinski odnosi itd.). Ob tem se zavedamo problema

posploševanja, ki poteka »na podlagi omejenega obsega dejstev (oziroma podatkov o dejstvih) v konkretnih okoliščinah« (Toš in Hafner-Fink 1997, 16). Ne glede na to pa bomo ugotovitve na primeru Slovenije kot male države in Nemčije kot velike države članice EBRD in IADB skušali posplošiti, kar bo prispevek naloge k obravnavani temi. Za bolj celovito razumevanje sodelovanja države Slovenije v obeh bankah pa bomo opravili tudi intervjuje, predvidoma z zaposlenimi v EBRD in IADB ter na Ministrstvu za finance. Pri tem je ključni cilj priti do zaključka, zakaj male in velike države sodelujejo v regionalnih razvojnih bankah.

Strukturo naloge usmerjajo raziskovalna vprašanja in podvprašanja.

V uvodnem poglavju so predstavljeni problem in njegova relevantnost ter teoretično-analitični pristop. Nadalje so postavljena raziskovalna vprašanja in podvprašanja ter zastavljeni struktura naloge in razložena metodologija raziskovanja.

Drugo poglavje predstavlja teoretično-analitični okvir naloge. Predstavljeni so teoretični pristopi k razlagam za članstvo držav v MBFR oziroma RRB. Realistična in liberalistična teorija mednarodnih odnosov sta na osnovi študije obstoječe literature izbrani kot teoriji, ki sta diametralno nasprotni v svojih predpostavkah, s čimer ju bomo v analizi lahko tudi soočili. Pri obeh so predstavljene osnovne premise teorij, pristop teorije k vlogi države in njene zunanje politike v mednarodnih odnosih ter odnos teorije do mednarodnih institucij, konkretno do MBFR oziroma RRB. Cilj drugega poglavja je pripraviti analitični okvir za analizo vpliva držav na odločanje v MBFR oziroma RRB ter za povezavo med odločitvami posamezne MBFR oziroma RRB in zunanjepolitičnimi cilji države članice.

Tretje poglavje predstavlja analizo vpliva. Podrobneje analizira delovanje MBFR oziroma RRB, strukturo, dolžnosti in pravice, ki izhajajo iz članstva ter postopek odločanja (kot elemente analitičnega okvira, ki izhajajo iz drugega poglavja). Cilj tretjega poglavja je poiskati različne mehanizme vpliva, ki jih države članice lahko izkoristijo v MBFR oz RRB.

Četrto poglavje povezuje odločitve MBFR oziroma RRB z zunanjo politiko držav. Po osnovnem pregledu ciljev in instrumentov zunanje politike držav se poglavje osredotoči na analizo odločitev in delovanja MBFR oziroma RRB ter njihovo vpetost v politiko mednarodnega razvojnega sodelovanja, ekonomske diplomacije in mednarodnega poslovanja. Izbrane instrumente omenjenih politik (mednarodno razvojno sodelovanje – ODA, ekonomsko diplomacijo – za navzočnost v regiji in mednarodne ekonomske odnose – blagovno menjavo ter TNI), ki so del zunanje politike držav, bomo analizirali v iskanju odgovora na vprašanje o pomenu odločitev MBFR oziroma RRB za države članice.

Peto in šesto poglavje predstavljata aplikacijo analitičnega okvira na študiji primera: EBRD in IADB. V obeh primerih smo izbrali po dve državi članici, da bi med njima primerjali mehanizme vpliva ter odnos med odločitvami RRB in njihovimi lastnimi zunanjepolitičnimi cilji. Glavno vodilo pri izboru držav članic za primerjalno analizo je bila njihova velikost. Izbrali smo Nemčijo kot veliko državo in Slovenijo kot malo državo.

Sedmo poglavje predstavlja zaključek, ki odgovarja na zastavljena raziskovalna vprašanja.

2 ANALITIČNI OKVIR: DVA TEORETIČNA PRISTOPA

Pri postavljanju analitičnega okvirja za analizo dejavnikov, ki vplivajo na ugodnosti članstva, bomo izvirali iz dveh teoretičnih pristopov k razlagam za članstvo držav v MBFR oziroma RRB, liberalističnega in realističnega, in sicer tako, da ju bomo soočili. Pri obeh teorijah mednarodnih odnosov bomo za lažje razumevanje najprej predstavili osnovne premise. Ključno za raziskavo bo, kakšen je odnos teorije do mednarodnih institucij, torej tudi RRB, in kakšen je pristop teorije k vlogi države in njene zunanje politike v mednarodnih odnosih. Cilj drugega poglavja je pripraviti analitični okvir za analizo vpliva držav na odločanje v MBFR oziroma RRB in za povezavo med odločitvami posamezne MBFR oziroma RRB in zunanjepolitičnimi cilji države članice.

Pomen in vlogo MBFR oziroma RRB bomo preučevali z dveh vidikov: z vidika mednarodne politike oziroma mednarodnih odnosov ter z vidika države in njene zunanje politike. Skušali bomo dokazati, da so MBFR oziroma RRB relevantni akterji v mednarodnih odnosih ter da je zato tako za velike kot male države članstvo v MBFR oziroma RRB smiselno, predvsem zaradi uresničevanja zunanjepolitičnih ciljev države.

V ta namen je treba najprej narediti ločnico med teorijami mednarodne politike (*international policy*) in t. i. teorijami zunanje politike, ki so vezane na posamezno nacionalno državo (Wendt v Udovič 2009a, 14), oziroma kot pravi Udovič (2009a, 14), mednarodni odnosi/mednarodna politika (*international relations*) preučujejo medsebojna ravnanja dveh držav, teorije zunanje politike pa so najprej teorije preučevanja na vladni ravni, nato pa del mednarodnih odnosov.

Iz tega izhaja, da bomo v nalogi na podlagi dveh teorij mednarodnih odnosov, realistične in liberalistične, analizirali zunanjo politiko dveh držav, Slovenije kot male in Nemčije kot velike evropske države, ter primerjali njuno delovanje v mednarodnih (ekonomskih) odnosih ter še posebej v RRB oziroma v EBRD in IADB.

Po Udoviču (2009a, 15) obe teoriji mednarodnih odnosov, liberalistična in realistična, »poudarjata pomen objektivnih dejavnikov, ki določajo smer in odločitve v zunanji politiki in tako zunanjo politiko razumeta običajno kot eksogeno, tj. določeno od zunaj, izven njenega aparata in aktivnosti.« V nalogi bomo obravnavali le dejavnike zunanjega okolja zunanje politike držav, ki vplivajo na odločitev malih in velikih držav, da se včlanijo v RRB.

Zunanje determinante, ki po Benku (1997, 233–235) določajo zunanjo politiko države, so »struktura mednarodnega sistema (enopolarnost, dvopolarnost, mnogopolarnost), tip obnašanja držav v mednarodni skupnosti, dejavniki združevanja, razdruževanja, pomen ekonomije in vpliv slednje na mednarodne odnose, transnacionalni procesi in subjekti, mednarodno pravo, mednarodne vladne in nevladne organizacije«.

V nadaljevanju bomo predstavili osnovne premise obeh teorij, liberalistične in realistične, njuno razumevanje zunanje politike ter definirali njune skupne točke in točke razlikovanja. Pri tem se bomo oprli na tabelo št. 2.1: Temeljne teorije in razumevanje zunanje politike, povzeto po Udoviču (2009a, 18). Ključne za našo raziskavo pa bodo naslednje spremenljivke: (i) odnos obeh teorij do vloge države in njene zunanje politike, (ii) odnos teorije do mednarodnih institucij, (iii) motivi v zunanji politiki in (iv) temeljne vrednote v zunanji politiki.

Tabela 2.1: Temeljne teorije in razumevanje zunanje politike

	Realistični pristop	Liberalistični pristop
Ključni akter	Država	Država, transnacionalna podjetja, mednarodne organizacije
Motivi v zunanji politiki	Moč, preživetje	Dobiček, pridobitev
Temeljne vrednote v zunanji politiki	Varnost	Ekonomska blaginja

Vir: Udovič (2009a, 18).

2.1 Realistična teorija mednarodnih odnosov in regionalne razvojne banke

Realizem je običajno predstavljen kot dominantna teoretična perspektiva v disciplini mednarodnih odnosov (Sterling-Folker 2006, 13). Realistični pristop je t. i. pristop ustvarjanja (*bottom-up*), kar pomeni, da poudarja odločanje v zunanji politiki na ravni posameznih držav (Carlsnaes v Udovič 2009a, 17).

Kot pravita Dunne in Schmidt (v Baylis in Smith 2007, 206), so »tri osrednje prvine, ki jih povezujemo z realizmom, državni centralizem, preživetje in samopomoč. Te tri prvine (pogosto imenovane »trije s-ji«: *statism, survival & self-help*) so vogali realističnega trikotnika«.

Za realiste je torej država ključni delovalec v mednarodni politiki. Kot pravita Dunne in Schmidt (v Baylis in Smith 2007, 207–208), pa zunaj meja države obstaja stanje anarhije, s čimer realisti najpogosteje mislijo, da se mednarodna politika dogaja na prizorišču, ki nima glavne osrednje oblasti, nad skupino posameznih suverenih držav. Tudi po Caporasu (2003, 2–3) je »realizem teorija, ki sloni na pomenu držav, ki delujejo v anarhičnem okolju«, medtem pa je »mednarodni sistem anarhičen, kar ne pomeni, da je kaotičen, brez pravil ali brez meril, ampak anarhija pomeni, da ni centralnega vladarja«.

Realisti sklepajo, da je preživetje države glavna prioriteta državnih voditeljev in hkrati osrednji nacionalni interes vseh držav ne glede na moč države, pri tem pa smatrajo, da imajo države z večjo močjo večjo možnost, da preživijo (Dunne in Schmidt v Baylis in Smith 2007, 208). Udovič (2009a, 18) preživetje in moč definira kot ključna motiva v zunanji politiki.

Dunne in Schmidt (v Baylis in Schmidt 2007, 224–225) pravita, da je v anarhičnem sistemu, v katerem ni globalne vlade, načelo delovanja samopomoč. Vsak državni delovalec je odgovoren za to, da zagotovi svojo dobrobit in preživetje, kar pomeni, da je varnost zatorej edino mogoče uresničiti s samopomočjo« (Dunne in Schmidt v Baylis in Smith 2007, 224–25). Po Udoviču (2009a, 18) je varnost temeljna vrednota zunanje politike.

Skladno z realistično teorijo želijo torej države kot ključni akterji v mednarodni politiki s povezovanjem v mednarodne organizacije maksimalizirati svojo moč in vpliv pri odločanju, si zagotoviti preživetje in samopomoč. Svojo moč in vpliv si zagotovijo predvsem z ustreznim vložkom v ustanovni kapital banke. Glede na višino vložka v ustanovni kapital pa si države v MBFR oziroma RRB neposredno pridobijo sorazmeren delež glasov pri odločanju, naprimer o za našo raziskavo pomembnih kreditih za projekte, o strategiji in politiki banke ter o kadrovskih zadevah. Hkrati si neposredno zagotovijo sorazmerno soudeležbo pri čistem dobičku in presežku banke glede na delež v ustanovnem kapitalu³. Vprašanje, kaj imajo države od članstva v bankah, je v okviru realistične teorije torej vezano na njihov vložek v RRB v obliki ustanovnega kapitala banke.

Velike, finančno močnejše države, kot je naprimer Nemčija, vplačajo tudi večje deleže v ustanovni kapital banke ter si s tem zagotovijo večjo glasovalno moč v MBFR oziroma RRB, s tem pa neposredno večji vpliv na izbor projektov, na politiko in strategijo banke ter na kadrovska vprašanja, in sicer v skladu s svojimi zunanjepolitičnimi interesi. Posredno pa velike države preko svoje glasovalne moči koristijo MBFR oziroma RRB za povečanje mednarodnih ekonomskih odnosov, predvsem TNI in blagovne menjave, za intenzivno razvojno sodelovanje z velikimi vložki ODA za projekte in druge produkte MBFR in RRB, hkrati pa jim članstvo v MBFR oziroma RRB predstavlja statusni simbol in s tem ohranja njihovo vlogo velike države.

2.2 Liberalistična teorija mednarodnih odnosov in regionalne razvojne banke

Liberalistični pristop v razumevanju zunanje politike je mnogokrat označen kot pristop delegiranja (*top-down*), kjer različni avtorji poudarjajo pomen celotnega sistema za sprejemanje odločitev, kot tudi pomen posameznega akterja za odločanje (Carlsnaes v Udovič 2009a, 17).

³ V poglavju 1.2 smo že opozorili, da si države članice IADB in EBRD čistega dobička ne izplačujejo, temveč ga namenjajo za rezerve ali druge dejavnosti banke.

Liberalizem je edina klasična teorija mednarodnih odnosov, ki mednarodnim institucijam priznava vlogo akterjev v zunanji politiki. Kot ključno metodo delovanja v mednarodnih odnosih liberalizem izpostavlja sodelovanje. Države v skladu z liberalistično teorijo sodelujejo za dobiček in ekonomsko blaginjo. Ali, kot pravi Udovič (2009a, 18), je pri liberalizmu ključni motiv v zunanji politiki dobiček, pridobitev, temeljna vrednota zunanje politike pa je ekonomska blaginja.

Liberalistični pristop delno gradi na temeljih realističnih mislecev in njihovega razumevanja, da je država poglavitni akter, a hkrati poudarja (kar realisti »spregledajo«), da so določene odločitve, ki so sprejete v zunanji politiki, rezultat drugih silnic (družbe, birokracije, sestave aparata in mednarodne skupnosti, sestave in interesov političnih elit ipd.), ki niso pod nadzorom države (Rosenau 1969; Allison 1971; Moravcsik 1997 idr. v Udovič 2009a, 17). Sterling-Folker (2010, 56) poudarja vpliv (*impact*) mednarodnih organizacij in transnacionalnih interakcij kot povezovalcev (*facilitators*) za mednarodno sodelovanje. Kot pravi Dunne (v Baylis in Smith 2007, 247), sta Keohane in Nye v enem osrednjih besedil te vrste trdila, da je treba upoštevati osrednjo vlogo drugih delovalcev, kakor so interesne skupine, transnacionalne korporacije in mednarodne nevladne organizacije. »Vloga, ki jo mednarodne organizacije igrajo v mednarodnih odnosih, se spreminja in postaja vedno pomembnejša« (Devitt 2011, 5).

Liberalizem kot klasična teorija mednarodnih odnosov govori o sodelovanju kot glavni metodi za doseg skupnih ciljev in kot sredstvu za preprečevanje vojn in konfliktov (Russett 2010, 96–97). Sterling-Folker (2006, 57) pa dodaja, da gre za to, da imajo države skupen interes najti rešitev za določen problem, ki se ga lahko reši le s sodelovanjem. Liberalizem poudarja, da je državi v interesu sodelovati z drugimi državami, in to utemeljuje s povezanostjo med državami (kompleksna soodvisnost) in obćimi interesi, ki so nad nacionalnimi interesi (tj. obća družbena blaginja) (Keohane in Nye v Udovič 2009a, 15). Države torej sodelujejo, da imajo od tega dobiček in ekonomsko blaginjo. »Nacionalne države, ki imajo najbolj razvite kapitalistične trge, so najbolj napredne in tudi gospodarsko najbolj prepletene, kar pomeni, da lahko ohranjajo raven svojih dobičkov in BDP le s svobodno trgovino ene z drugo. Iz tega razloga je globalna ekonomija, ki je eno od področij, za katerega velja relativno visok nivo soodvisnosti, eden ključnih fokusov za

liberalistično teorijo mednarodnih odnosov« (Sterling-Folker 2010, 57). Trgovina prinaša obojestransko korist vsem delovalcem ne glede na njihovo velikost ali naravo njihovega gospodarstva (Dunne v Baylis in Smith 2007, 244).

V primeru MBFR oziroma RRB to pomeni, da motivacija držav za sodelovanje izhaja iz prednosti, ki jih prinaša sodelovanje v okviru MBFR oziroma RRB. Koristi za države razdelimo na (zunanje)politične oziroma diplomatske ter na ekonomske in razvojne koristi.

Države članice, ki so upravičene prejemnice sredstev MBFR oziroma RRB, torej države iz upravičene regije, tako velike kot male, lahko s sredstvi MBFR oziroma RRB sofinancirajo prioritetne državne projekte. Vse države, tiste iz regije kakor tudi tiste izven regije, tako velike kot male, s sodelovanjem v MBFR oziroma RRB posredno zagotavljajo posle podjetjem iz svojih držav na sofinanciranih projektih, s čimer pospešujejo mednarodno trgovino in TNI, s svojimi vložki ODA v te banke pa le še povečujejo razvojno sodelovanje. Pri tem igrata pomembno vlogo tudi ekonomska diplomacija in zunanja politika v širšem smislu.

S sodelovanjem v MBFR oziroma RRB pridobijo države tudi možnosti zaposlitev svojih funkcionarjev ali zaposlenih v teh bankah, s tem pa pomembne informacije, predvsem glede stanja na projektih, v katerih lahko sodelujejo. Kadrovske vidike, dostop do informacij na enem mestu in prepoznavnost so vidiki članstva v MBFR oziroma RRB, pomembni zlasti za male države članice.

MBFR oziroma RRB predstavljajo tudi forum za sodelovanje držav v diplomatskem smislu preko rednih srečanj in sodelovanja v organih bank, kar opredeljujemo kot eno večjih koristi članstva za male države članice, kot je Slovenija.

3 DELOVANJE REGIONALNIH RAZVOJNIH BANK TER VLOGA IN POLOŽAJ ČLANIC

Tretje poglavje predstavlja analizo vpliva. Podrobneje analizira obseg delovanja MBFR oziroma RRB, strukturo, dolžnosti in pravice, ki izhajajo iz članstva, ter postopek odločanja (kot element analitičnega okvira, ki izhaja iz drugega poglavja) na primeru projektnega cikla oziroma procesa. Cilj poglavja je poiskati različne mehanizme vpliva, ki jih države članice lahko izkoristijo v MBFR oziroma RRB.

Mednarodne finančne institucije so po Mraku (2002, 453) »vse tiste, katerih lastnice oziroma članice so najmanj tri suverene države ter je njihova osnovna dejavnost zagotavljanje finančne podpore vsem državam članicam ali pa samo izbrani skupini držav članic«. Poleg IMF, ki predstavlja osrednjo mednarodno finančno institucijo za zagotavljanje plačilno-bilančne podpore državam članicam, sodijo med mednarodne finančne institucije MBFR, katerih osnovni namen je zagotavljanje sredstev za financiranje gospodarskega razvoja držav članic (Mrak 2002, 453). Bakker (1996, 4) izpostavlja »tri načela delovanja vseh mednarodnih institucij, in sicer: (i) težnja k prosti mednarodni trgovini in prostemu gibanju kapitala, (ii) nudenje pomoči državam pri ohranitvi monetarne in ekonomske stabilnosti, tako domače kot tuje, ter (iii) države članice vseh institucij morajo upoštevati interese in politike drugih držav«.

MBFR je po Mraku (2002, 453–455) glede na osnovne značilnosti in/ali njihovo finančno pomembnost v osnovi mogoče razdeliti v nekaj osnovnih skupin (glej tudi tabelo 3.1):

- (i) Skupina Svetovne banke, ki je najstarejša in edina med MBFR z resnično globalnim članstvom, kamor sodijo IBRD, Mednarodno razvojno združenje (*International Development Association* – IDA), Mednarodna finančna korporacija (*International Financial Corporation* – IFC), Mednarodna agencija za zavarovanje investicij (*Multilateral Investment Guarantee Agency* – MIGA) in Mednarodni center za

razreševanje investicijskih sporov (*International Centre for the Settlement of Investment Disputes – ICSID*).

- (ii) Regionalne razvojne banke, kamor torej sodijo IADB in ERDF, AfDB in AsDB (Mrak 2002, 454)« (op. DK: leta 2015 pa je bila ustanovljena še peta RRB, in sicer AIIB).
- (iii) Skupina subregionalnih bank in skladov, ki so finančno močne MBFR in so nastale ter delujejo v tesni povezavi z integracijskimi procesi v Evropi, namenjene pa so predvsem financiranju projektov v državah članicah EU, kot so EIB, ki je največja med vsemi MBFR, Evropski investicijski sklad (*European Investment Fund – EIF*), Evropski razvojni sklad (*European Development Fund – EDF*) in Razvojna banka Sveta Evrope (*Council of Europe Development Bank – CEDB*).
- (iv) Večje število subregionalnih bank in skladov, zlasti v Afriki, Latinski Ameriki in v arabskem svetu, katerih skupna značilnost je v tem, da je članstvo običajno omejeno na države v razvoju te regije, to pa seveda pomeni, da je tudi finančni potencial teh institucij običajno zelo omejen.

Tabela 3.1: Skupine MBFR

Skupina bank	Banke v skupini
Svetovne banke	IBRD, IDA, IFC, MIGA, ICSID
Regionalne razvojne banke	IADB, ERDF, AfDB, AsDB, AIIB
Subregionalne banke in skladi	EIB, EIF, EDF, CEDB
Subregionalne banke in skladi držav v razvoju	

Vir: Mrak (2002, 453–455).

V nadaljevanju bomo preučili obseg in cilje delovanja, strukturo in organiziranost ter procese in postopke odločanja v dveh preučevanih RRB, torej EBRD in IADB. Posebno

pozornost bomo namenili projektom, ki jih sofinancirajo, ter projektnemu ciklu oziroma procesu.

3.1 Cilji in obseg delovanja regionalnih razvojnih bank

Ustanovitev RRB je posledica številnih političnih in ekonomskih motivov. »Od prvih treh ustanovljenih RRB (IADB, AsDB in AfDB) se je pričakovalo, da bodo sposobne (i) usmeriti več pozornosti k specifičnim problemom regije, (ii) pospešiti realizacijo regionalnih projektov oziroma projektov, ki so v interesu večjega števila držav v regiji, in (iii) odigrati vlogo katalizatorja za pritegnitev drugih virov finančnih sredstev v regijo« (Mrak 2002, 481). Podobni politični in ekonomski motivi so vodili tudi k ustanovitvi EBRD 1991, torej kmalu po padcu Berlinskega zidu, in k ustanovitvi AIIB v letu 2015.

Ključni cilj RRB po Mraku (2002, 481) je »dolgoročno financiranje gospodarskega razvoja v posamezni regiji sveta«. RRB so vpete v številne javne politike držav članic, predvsem na področjih okolja in prostora, prometa, energije, financ ter tudi na področju boja proti revščini in socialni izključenosti.

Po Mraku (2002, 482) je »članstvo v vseh RRB odprto tako za države v razvoju iz regije – le-te so tudi edine upravičene do sredstev banke – kakor tudi za države zunaj regije. Vključevanje neregionalnih držav, to pa pomeni predvsem industrijsko razvitih držav, v članstvo RRB je bilo in je še vedno ključnega pomena za krepitev finančne osnove teh institucij. V zameno pa so te države oziroma njihove firme dobile pravico, da sodelujejo pri pripravi in izvedbi projektov, ki jih te institucije sofinancirajo« (Mrak 2002, 482).

Produkti, ki jih financirajo MBFR, so raznoliki, ključni pa so (i) projekti in programi, (ii) krediti, (iii) tehnična pomoč, (iv) izdajanje garancij, (v) lastniško financiranje oziroma tvegani kapital. Po Mraku (2002, 506) projekti in programi, ki jih financirajo MBFR, niso pomembni samo za države prejemnice sredstev, temveč so tudi pomemben vir poslovnih priložnosti za gospodarske subjekte iz vseh držav članic. Pri pripravi in izvedbi projektov, ki jih financira posamezna MBFR, lahko sodelujejo izključno poslovni subjekti iz držav, ki

so članice te banke. Kot pravi Mrak (2002, 506), je »članstvo države v MBFR torej mogoče primerjati z nakupom vstopnice, s pomočjo katere se poslovni subjekti iz določene države lahko vključijo v borbo za pridobitev poslov, ki jih ta banka financira. Kako uspešno bodo poslovni subjekti kupljeno vstopnico tudi izrabili, pa je v veliki meri odvisno od konkurenčnosti njihovih ponudb« (Mrak 2002, 506).

Eno ključnih načel delovanja MBFR je sofinanciranje, kar pomeni, da mora del potrebnih sredstev za zaprtje finančne konstrukcije projekta (običajno približno polovico) država prejemnica zagotoviti iz svojih lastnih virov. »V prvih letih ali celo desetletjih svojega delovanja so bile MBFR osredotočene na financiranje infrastrukturnih projektov zlasti v sektorjih transporta in energetike ter projektov v sektorjih industrije in kmetijstva, kasneje pa se je večina teh institucij začela v večji meri usmerjati tudi v financiranje programov, katerih neposredni cilj je zmanjševanje revščine« (Mrak 2002, 453).

EBRD

EBRD s sedežem v Londonu je bila ustanovljena leta 1991 z namenom podpore tranzicijskemu procesu nekdanjih centralno-planskih gospodarstev (Ministrstvo za finance RS). Države s področja Srednje in Vzhodne Evrope so potrebovale kapital za spodbujanje novega privatnega sektorja v demokratičnem okolju. Z ustanovitvijo EBRD so predvsem države EU želele podpreti proces gospodarskih reform v Srednji in Vzhodni Evropi.

Ob ustanovitvi je imela EBRD 42 polnopravnih članic, med katerimi je bilo 40 držav in dve instituciji (EU kot celota in EIB). Kot pravi Mrak (2002, 487), je »EBRD edina mednarodna finančna institucija, v kateri so poleg suverenih držav njene enakopravne članice tudi druge mednarodne institucije in celo druge banke«. Danes ima EBRD 65 držav članic ob EU in EIB, skupaj torej 67 članic (European Bank for Reconstruction and Development). Ob EU, EIB in drugih gospodarskih silah na čelu z ZDA so njene članice tudi »vse države, v katerih EBRD opravlja transakcije« (»countries of operation«) (Mrak 2002, 487), oziroma kot jih bomo poimenovali v naši nalogi »države operacij EBRD«, kar je skupaj v 36-ih državah operacij, od srednjeevropskih, balkanskih do držav nekdanje Sovjetske zveze in Mongolije ter držav južnega in vzhodnega Sredozemlja. Le teh 36 držav

ima torej dostop do sredstev EBRD. Nemčija je bila med ustanovnimi članicami in je k delu EBRD veliko prispevala (EBRD), Slovenija pa je vstopila v EBRD leta 1992 (Ministrstvo za finance RS).

Namen EBRD v skladu s Sporazumom o ustanovitvi Evropske banke za obnovo in razvoj (v nadaljevanju: sporazum EBRD) je prehod k tržnemu gospodarstvu ter spodbujanje privatne in podjetniške iniciative v Srednji in Vzhodni Evropi, Mongoliji in v državah članicah EBRD iz južnega in vzhodnega Sredozemlja (sporazum EBRD, 1. čl.). V skladu s preambulo sporazuma EBRD je treba ob ključnih ciljih, kot sta ekonomska obnova in razvoj, upoštevati še spoštovanje politične demokracije, pravno državo in človekove pravice. Po Mraku (2002, 488) je »EBRD tako edina med MBFR, ki ima svojo politično usmerjenost vsebovano v samem statutu institucije. Statuti vseh primerljivih institucij namreč tako bankam kot institucijam kakor tudi zaposlenim v njih izrecno prepovedujejo, da bi na njihovo delo vplivali politični faktorji oziroma politične razmere v državi članici«. EBRD pa se razlikuje od drugih MBFR oziroma RRB vsaj še po dvojem. Mrak (2002, 488) opozarja, da »statut EBRD daje jasno usmeritev, koliko sredstev lahko banka nameni za financiranje privatnega in koliko za financiranje javnega sektorja, dosežen kompromis pa je bil, da plasmaji banke v javni sektor ne smejo presegati 40-ih odstotkov celotnih plasmajev, s čimer se je zadostilo osnovni usmeritvi EBRD, to je podpirati razvoj privatnega sektorja v regiji«. Hkrati je EBRD »edina MBFR, ki ima v statutu izrecno zapisano, da bo podpirala okoljsko primeren in vzdržnostni koncept gospodarskega razvoja« (*ibid.*)

Skladno s publikacijo, dostopno na spletni strani banke (EBRD 2014c), banka investira v spreminjanje življenjskega in naravnega okolja v več kot 30-ih državah, ki se raztezajo od Srednje Azije do južnega Sredozemlja. Skupaj s privatnim sektorjem investira v projekte, se vključuje v politični dialog in zagotavlja tehnično svetovanje, ki spodbuja inovacije ter ustvarja trajnostna in odprta gospodarstva.

EBRD je največji individualni investitor v posamezni regiji, ki s svojo prisotnostjo oziroma z lastnim financiranjem mobilizira znatne TNI v državah, v katerih banka opravlja transakcije. V glavnem investira v privatna podjetja, običajno skupaj s komercialnimi

partnerji. Zagotavlja projektno financiranje za finančni sektor in realno gospodarstvo, in sicer tako v nova kot obstoječa podjetja. Sodeluje z javnimi podjetji in nudi pomoč pri privatizaciji, prestrukturiranju podjetij v državni lasti in pri izboljšanju storitev na ravni občin (EBRD 2014b).

Ključni instrumenti financiranja EBRD, o katerih odločajo organi banke, so: (i) kreditiranje, (ii) lastniško financiranje in (iii) izdajanje garancij. Sporazum EBRD pa še določa, da je treba 60 % posojil zagotoviti privatnemu sektorju. Po Mraku (2002, 488) »statut zavezuje banko, da financira samo posamezne projekte in jim tako ni dovoljeno odobravanje programskih kreditov, s čimer je tudi omogočeno komplementarno delovanje s Svetovno banko na trgih, kjer obe banki nastopata«.

IADB

IADB je s sedežem v Washingtonu »najstarejša in največja regionalna multilateralna razvojna banka ter kot taka glavni vir multilateralnega financiranja gospodarskega in socialnega razvoja ter razvoja institucij v LAK« (IADB 2014). Ustanovljena je bila leta 1959. V skladu s Sporazumom o ustanovitvi Medameriške razvojne banke (Agreement establishing Inter-American Development Bank, v nadaljevanju: Agreement IADB)⁴ je namen banke »pospeševanje ekonomskega in socialnega razvoja držav članic iz regije, individualno in kolektivno« (Agreement IADB, 1. čl.).

Po podatkih spletne strani Ministrstva za finance RS »Skupina IADB«, katere najpomembnejši del predstavlja IADB, ki kreditira vlade in vladne agencije, vključuje tudi Medameriško razvojno korporacijo (*Inter-American Investment Corporation – IIC*), ki financira razvoj srednjih in malih privatnih podjetij, in Multilateralni investicijski sklad (*Multilateral Investment Fund – MIF*), ki spodbuja razvoj privatnega sektorja« (Ministrstvo za finance RS 2016).

⁴ Lastni neuradni prevod

Danes ima IADB 48 držav članic, od tega 26 članic prejemnic sredstev iz LAK in 22 držav članic donatoric izven regije. Nemčija je članica IADB od leta 1976 in je bila vedno ključni pobudnik agende IADB na področju podnebnih sprememb in zelene rasti (IADB). Po podatkih na spletni strani Ministrstva za finance RS je Slovenija postala članica IADB decembra 1993 na osnovi Zakona o članstvu RS v Medameriški razvojni banki (Ministrstvo za finance RS 2016).

Po informacijah na uradnih spletnih straneh banke IADB (2016) s pomočjo finančne in tehnične podpore državam članicam pomaga pri zmanjševanju revščine in neenakosti, izboljšanju zdravja in izobraževanja ter napredka v infrastrukturi. Z delovanjem vse od leta 1959 je IADB danes vodilni vir financiranja razvoja za države LAK. Zagotavlja posojila, nepovratna sredstva (*grants*) in tehnično pomoč ter izvaja obširne raziskave.

Leta 2015 je IADB posodobila svojo Institucionalno strategijo 2010–2020 z naslovom »Partnerstvo z Latinsko Ameriko in Karibi za izboljšanje življenja« (IADB 2015). Ključni izziv te strategije je spremeniti LAK v bolj vključujočo in napredno družbo, pri čemer so ključni trije razvojni izzivi: (i) socialna izključenost in neenakost, (ii) nizka produktivnost⁵ in inovativnost ter (iii) omejena ekonomska integracija. V skladu s strategijo pa morajo javne politike nasloviti še naslednja vprašanja: (i) enakost spolov in različnost, (ii) podnebne spremembe in okoljska trajnost ter (iii) institucije in pravna država.

V letnem poročilu za leto 2014 (IADB 2014) je predsednik IADB, Luis Alberto Moreno, zapisal, da morajo biti prioriteta regije reforme, ki bodo zagotovile trajnostno, vključujočo rast na srednji in dolgi rok, ter da se mora agenda za LAK osredotočiti na ključni izziv: zmanjševanje zaostanka v produktivnosti, ki je ključen razlog za zaostanek za preostalim svetom.

⁵ Po podatkih portala The Economist (2015) je v 60-ih letih prejšnjega stoletja BDP na prebivalca – kot približek k produktivnosti dela – v Latinski Ameriki predstavljal približno eno četrtno BDP Združenih držav Amerike in ta je zdaj padel na skoraj eno šestino.

Ključni instrumenti financiranja IADB, o katerih odločajo organi banke, so po Mraku (2002, 483) projektni in programski krediti, pri čemer slednji predstavljajo približno četrtno vseh plasmajev.

Povzamemo lahko, da si države, velike in male, glede na višino vložka v ustanovni kapital EBRD in/ali IADB zagotovijo delež glasov, ki je pomemben za odločanje o različnih finančnih produktih obeh bank, vključno s krediti za projekte, ki so za našo raziskavo ključni. Prav tako je pomembno odločanje o rezervi, delitvi čistega dobička in presežka banke, o strategiji in politiki obeh bank ter o kadrovskih zadevah, predvsem o guvernerjih in direktorjih ter njihovih namestnikih, o predsednikih in podpredsednikih.

3.2 Struktura in organizacija regionalnih razvojnih bank ter vloga članic

Za IADB in še tri RRB (AfDB, AsDB in EBRD) je značilno, da so pri definiranju svoje organizacijske in finančne strukture v veliki meri izhajale iz izkušenj IBRD in IDA, ob tem pa je EBRD upoštevala tudi izkušnje svojih treh sestrskih bank (op. DK: EIF, EDF in CEDB) (Mrak 2002, 481).

Pri RRB je najvišji organ odločanja Odbor guvernerjev, ki ga sestavlja po en predstavnik države članice – običajno minister za finance. »Podobno imajo vse RRB Odbore direktorjev, ki upravljajo z bankami med letnimi zasedanji Odborov guvernerjev, ter predsednike banke, ki ne le predsedujejo Odboru direktorjev svoje institucije, temveč banko tudi predstavljajo in vodijo zaposlene v instituciji« (Mrak 2002, 481). »Število glasov, ki jih ima posamezna članica, je odvisno od njenega deleža v kapitalu« (Mrak 2002, 489).

Za delovanje RRB je zelo pomemben način sprejemanja odločitev. Teža glasu posamezne države članice je tako odvisna od gospodarske in finančne moči posamezne članice oziroma od njenega vložka, tako v ustanovni kapital kot v skupni fond za sofinanciranje projektov. S tem gospodarsko razvite države članice še krepijo svoj položaj velikih sil, za države dolžnice pa to pomeni omejevanje možnosti vplivanja, ki bi bile mnogo večje pri

načelu »ena država–en glas«. Vendar pa se je, kot pravi Bakker (1996, 6), v praksi pokazalo, da se »večina odločitev kljub temu poskuša doseči na osnovi skupnega dogovora in ne samo na osnovi teže glasu«.

EBRD

Organi upravljanja in vodenja banke so kot v primerljivih MBFR: Odbor guvernerjev, Odbor direktorjev, predsednik, en ali več podpredsednikov in drugi uslužbenci, ki jih po svojem mnenju potrebuje banka (sporazum EBRD, 22. čl.).

Odbor guvernerjev (*Board of Governors*) je najvišji organ odločanja v EBRD. Vsaka članica imenuje enega guvernerja in namestnika (sporazum EBRD, 23. čl.). Noben namestnik ne sme glasovati, razen v odsotnosti guvernerja (sporazum EBRD, 23. čl.). Vsaka od 67-ih članic banke ima torej v tem najvišjem organu svojega predstavnika, običajno je to minister za finance (Mrak 2002, 489). V skladu s sporazumom (sporazum EBRD, 24. čl.) ima Odbor guvernerjev vsa pooblastila banke, ki jih lahko prenese na Odbor direktorjev, razen pooblastil, kot so: (i) sprejem novih članic in določanje pogojev za njihov sprejem, (ii) povečanje ali zmanjšanje odobrenega delniškega kapitala banke, (iii) suspendiranje članic, (iv) odločanje o pritožbah, ki izhajajo iz razlage ali uporabe tega sporazuma, ki jo da Odbor direktorjev, (v) sklepanje splošnih sporazumov o sodelovanju z drugimi mednarodnimi organizacijami, (vi) volitev direktorjev in predsednika banke, (vii) določanje nadomestil za direktorje in namestnike direktorjev ter plače in drugih pogojev iz pogodbe o službi predsednika, (viii) po obravnavi poročila revizorjev potrditev generalne bilance in bilance uspeha banke), (ix) določanje rezerv ter razporeda in delitev neto dobička banke, (x) spreminjanje tega sporazuma banke, (xi) odločanje o prenehanju banke in delitvi njenih sredstev ter (xii) izvrševanje drugih pooblastil, ki jih ta sporazum izrecno določa za Odbor guvernerjev.

V skladu s sporazumom EBRD (30. čl.) Odbor guvernerjev z glasovi večine vseh guvernerjev, ki predstavljajo najmanj večino vseh glasov članic, izvoli predsednika banke. Predsednik je v skladu s sporazumom EBRD (30. čl.) zakoniti predstavnik in vodi tekoče poslovanje banke na podlagi smernic Odbora direktorjev.

Odbor direktorjev (*Board of Directors*) je podobno kot v drugih MBFR organ, ki operativno upravlja banko. V skladu s sporazumom EBRD Odbor direktorjev sestavlja 23 članov, ki niso člani odbora guvernerjev (sporazum EBRD, 26. čl.), kar je več kot v primerljivih RRB. Razlog je v tem, da banko sestavljajo štiri skupine članic: i) 11 direktorjev izvolijo guvernerji, ki predstavljajo Belgijo, Dansko, Francijo, Nemčijo, Grčijo, Irsko, Italijo, Luksemburg, Nizozemsko, Portugalsko, Španijo, Veliko Britanijo, EU in EIB; (ii) 12 direktorjev pa izvolijo guvernerji, ki predstavljajo druge članice, in sicer: a.) štirje (4) guvernerji iz Srednje in Vzhodne Evrope, ki so upravičene prejemnice sredstev banke, b.) štiri (4) izvolijo guvernerji iz drugih evropskih držav in c.) štiri (4) izvolijo neevropske države (sporazum EBRD, 26. čl.). Šest največjih delničarjev banke imenuje v odbor svoje predstavnike, preostalih 17 direktorjev pa je voljenih in v odboru ne predstavljajo samo svojih držav, temveč še eno ali več drugih držav članic (Mrak 2002, 489).

Odbor direktorjev je odgovoren za usmerjanje splošnega poslovanja banke in v tem smislu opravlja poleg pooblastil, ki so mu izrecno dodeljena s sporazumom EBRD, tudi vsa pooblastila, ki jih nanj prenese Odbor guvernerjev, zlasti pa: (i) pripravlja delo Odbora guvernerjev, (ii) določa politiko banke v skladu s splošnimi smernicam Odbora guvernerjev in odloča v zvezi s posojili, garancijami, neposrednimi vlaganji, zadolževanjem banke, zagotavljanjem tehnične pomoči in drugimi posli banke, (iii) predlaga revidirane račune za vsako finančno leto, da jih odobri Odbor guvernerjev na vsakoletni skupščini, in (iv) potrjuje proračun banke (sporazum EBRD, 27. čl.). Odbor guvernerjev lahko poveča ali zmanjša število oziroma revidira sestavo Odbora direktorjev, da bi upošteval spremembe glede števila članic banke, in sicer s pritrdilnim glasovanjem treh četrtin vseh glasov članic (sporazum EBRD, 26. čl.). Direktorji opravljajo dolžnost tri leta in so lahko znova izvoljeni, vsak direktor imenuje svojega namestnika z vsemi pooblastili, da nastopa v njegovem imenu, kadar sam ni navzoč (sporazum EBRD, 26. čl.).

Predsednik: v skladu s sporazumom EBRD predsednika banke izvoli Odbor guvernerjev z glasovi večine vseh guvernerjev, ki predstavljajo najmanj večino vseh glasov članic, in dokler opravlja to dolžnost, predsednik ni guverner, ne direktor ali namestnik guvernerja ali direktorja (sporazum EBRD, 30. čl.). Predsednik je zakoniti predstavnik banke in je

vodja osebja banke (sporazum EBRD, 30. čl.). V skladu s sporazumom EBRD (30. čl.) se lahko udeležuje sestankov Odbora guvernerjev in predseduje sestankom Odbora direktorjev, pri čemer ne glasuje, razen če bi bil njegov glas odločilen v primeru enakega števila glasov (sporazum EBRD, 30. čl.). Po nenapisanem pravilu je mesto predsednika banke namenjeno predstavniku iz držav EU (Mrak 2002, 489–490).

Banka ima tudi enega ali več podpredsednikov, ki ga/jih imenuje Odbor direktorjev na priporočilo predsednika banke (sporazum EBRD, 31. čl.). Podpredsednik se lahko udeležuje sestankov Odbora direktorjev, vendar nima pri teh sestankih glasovalne pravice, razen kadar gre za odločilen glas, ko nastopa namesto predsednika (sporazum EBRD, 31. čl.).

Zaposleni: konec devetdesetih let prejšnjega stoletja je bilo v EBRD zaposlenih približno 1000 ljudi (Mrak 2002, 490), po podatkih iz Letnega poročila EBRD za leto 2014 (EBRD 2014, 47) pa kar 1848. V skladu z načelom, da mora biti banka v čim bolj tesnem stiku s svojimi klienti, je EBRD v prvih letih po ustanovitvi odprla predstavništva v 27-ih državah, v katerih je izvajala poslovno dejavnost (Mrak 2002, 490). Po podatkih na spletni strani EBRD ima banka predstavništva v 33-ih državah.

Osnovni kapital banke zagotavljajo članice EBRD (65 držav članic, EIB in EU). Po Mraku (2002, 489) »je enako, kot pri vseh drugih mednarodnih finančnih institucijah, tudi v EBRD število glasov, ki jih ima posamezna članica (država oziroma institucija), odvisno od njenega deleža v kapitalu banke. V nasprotju z institucijami v okviru Skupine Svetovne banke, kjer imajo najmočnejši vpliv na odločanje ZDA, imajo glavno besedo pri odločanju v EBRD države EU skupaj z EU kot institucijo in EIB. To pomeni, da ima EU tudi večino pri odločanju v banki, čeprav so največji posamezni delničar ZDA z 10-imi odstotki« (Mrak 2002, 489). Nemčija kot velika država z dobrima 2,5 milijardama evrov vložka v ustanovni kapital v EBRD ima 8,6 odstotka glasovalnih pravic, kar jo uvršča v sam vrh individualnih članic takoj za ZDA, Slovenija kot mala država z 62,9 milijonov evrov vložka pa ima 0,2 odstotka glasovalnih pravic.

V primeru, da katera od članic ne more izpolnjevati kakršnihkoli obveznosti v povezavi z ustanovnim deležem, nima pravice glasovati oziroma je njeno glasovanje omejeno na sorazmerno število glasov od skupnega števila, ki ga ima sicer glede na vplačilo v ustanovni kapital banke (sporazum EBRD, 29. čl.).

Pri glasovanju na Odboru guvernerjev ima vsak guverner pravico glasovati v imenu članice, ki jo predstavlja (sporazum EBRD, 29. čl.). V skladu s sporazumom EBRD (29. čl.) o vseh vprašanjih, ki jih obravnava odbor guvernerjev, se odloča z večino vseh glasov članic, ki glasujejo, razen če sporazum izrecno ne določa drugače.

Pri volitvah Odbora direktorjev ima vsak direktor pravico glasovati s številom glasov, do katerih je upravičen glede na število glasov guvernerjev, ki so ga izvolili, in tistih, ki so jim jih zaupali guvernerji (sporazum EBRD, 29. čl.).

O vseh vprašanjih, ki jih obravnava Odbor direktorjev, se odloča z večino glasov članic, ki glasujejo, razen če s sporazumom ni izrecno drugače predvideno in če gre za odločitve, ki se nanašajo na splošno politiko; v tem primeru se o politiki odloča z večino najmanj dveh tretjin vseh glasov članic, ki glasujejo (sporazum EBRD, 29. čl.).

IADB

Tudi pri IADB, podobno kot pri EBRD in drugih MBFR, so organi upravljanja in vodenja banke Odbor guvernerjev, Odbor direktorjev, predsednik banke in zaposleni (Mrak 2002, 483). Banka ima še izvršnega podpredsednika in podpredsednika, pristojnega za Sklad, ter druge uradnike in osebje v skladu s potrebami (Agreement IADB, 8. čl.).

V Odboru guvernerjev, ki je najvišji organ odločanja, ima vsaka država članica svojega predstavnika in njegovega namestnika, njihov mandat je pet let z možnostjo podaljšanja (Agreement IADB, 8. čl.). Namestnik nima pravice glasovanja, razen v odsotnosti svojega nadrejenega. Odbor guvernerjev izvoli svojega vodjo, ki vodi odbor med dvema sejama. Pooblastila Odbora guvernerjev v skladu s sporazumom IADB (Agreement IADB, 8. čl.) pa so: (i) sprejema nove članice in določa pogoje za njihov sprejem, (ii) povečuje ali

zmanjšuje odobreni delniški kapital banke in prispevke v Sklad, (iii) voli predsednika banke in določa njegovo plačo, (iv) suspendira članico, (v) določa plače direktorjev in njihovih namestnikov, (vi) obravnava pritožbe, ki jih poda Odbor direktorjev in ki izvirajo iz razlage ali uporabe statuta, ter odloča o njih, (vii) sklepa sporazume o sodelovanju z drugimi mednarodnimi organizacijam, (viii) po obravnavi poročila revizorjev potrdi splošno bilanco in izkaz uspeha banke, (ix) določa rezerve in delitev čistega dobička iz kapitala banke in Sklada, (x) izbira zunanje revizorje, ki potrjujejo splošno bilanco in izkaz uspeha banke, (xi) dopolnjuje ta statut in (xii) odloča o prenehanju poslovanja banke in delitvi njenega premoženja. Kvorum za sprejemanje odločitev na Odboru guvernerjev je absolutna večina vseh guvernerjev, vključno z absolutno večino guvernerjev iz držav članic iz regije, ki predstavljajo najmanj tri četrtine vseh glasov držav članic.

Odbor direktorjev je v skladu s sporazumom IADB (Agreement IADB, 8. čl.) odgovoren za delovanje banke in ima za to vsa pooblastila, ki mu jih da Odbor guvernerjev. Odbor direktorjev potrjuje proračun banke in določa osnovno organiziranost banke, vključno s številom in odgovornostmi zaposlenih. Kvorum za seje Odbora direktorjev je absolutna večina vseh direktorjev, ki vključuje tudi absolutno večino direktorjev iz držav članic iz regije, ki predstavljajo najmanj dve tretjini vseh glasov držav članic banke.

Odbor direktorjev je 14 članski, enega (1) od direktorjev imenuje država članica z največjim deležem v banki, vsaj tri direktorje izvolijo guvernerji držav članic izven regije LAK in vsaj deset direktorjev izvolijo guvernerji preostalih držav članic (Agreement IADB, 8. čl.). Število voljenih direktorjev in postopki za volitve direktorjev so določeni v pravilih, ki jih sprejema Odbor guvernerjev s tričetrtinsko večino vseh držav članic, vključno s pravili za volitve direktorjev izven regije, ki določajo dvotretjinsko večino guvernerjev iz držav članic izven regije, ter pravili za število in volitve direktorjev iz preostalih držav članic, ki določajo dvotretjinsko večino guvernerjev držav članic iz regije. Direktorji so imenovani ali voljeni za obdobje treh let in so lahko ponovno imenovani ali ponovno izvoljeni. Vsak direktor imenuje svojega namestnika, ki ima vsa pooblastila v času njegove odsotnosti.

Predsednik banke je po tradiciji iz regije (Mrak 2002, 483). V skladu s sporazumom IADB (Agreement IADB, 8. čl.) je uradni zastopnik banke. Izvoli ga Odbor guvernerjev z večino glasov vseh držav članic, vključno z absolutno večino guvernerjev iz držav članic iz regije. Njegov mandat je pet let z možnostjo ponovne izvolitve. Predsednik banke v času trajanja mandata ne sme biti guverner ali direktor banke ali pa namestnik enega ali drugega. Njegovo delo usmerja Odbor direktorjev in je tudi vodja zaposlenih. Predsednik načeloma nima pravice glasovanja, razen kadar bi bil njegov glas odločilen v primeru enakega števila glasov.

Banka ima lahko v skladu s sporazumom IADB (Agreement IADB, 8. čl.) tudi izvršnega podpredsednika, ki ga imenuje Odbor direktorjev na predlog predsednika banke. Sodeluje lahko na Odborih direktorjev, vendar nima pravice glasovanja, razen v primeru, ko bi bil njegov glas odločilen v primeru enakega števila glasov. Odbor direktorjev lahko na predlog predsednika banke imenuje še dodatne podpredsednike, katerih naloge prav tako določa odbor.

Zaposleni: po podatkih na uradni spletni strani IADB je v banki blizu 2000 zaposlenih, torej približno toliko kot konec devetdesetih (Mrak 2002, 483). Pri zaposlovanju in odločanju o pogojih storitev banka sledi najvišjim standardom učinkovitosti, kompetentnosti in integritete (Agreement IADB, 8. čl.). Uradniki in zaposleni v banki se glede na sporazum IADB (8. čl.) ne smejo mešati v politične zadeve držav članic, prav tako pa ne sme biti vpliva politike na njihove odločitve; zanje so relevantni le ekonomski razmisleki.

Predsednik banke in uslužbenci banke so v skladu s sporazumom IADB (Agreement IADB, 8. čl.) popolnoma odgovorni banki in morajo spoštovati mednarodni značaj svojih obveznosti (Agreement IADB, 8. čl.).

Pri volitvah Odbora guvernerjev mora vsak guverner voliti v skladu z voljo države članice, ki jo predstavlja (Agreement IADB, 4. čl.). Odločitve v Odboru guvernerjev in Odboru direktorjev se sprejemajo z večino vseh glasov držav članic, če s sporazumom IADB ni drugače določeno (Agreement IADB, 8. čl.).

3.3 Procesi in postopki odločanja v regionalnih razvojnih bankah ter vloga članic

Formalno-pravna odločitev o sofinanciranju projekta je podpisana kreditna pogodba, ki jo podpišeta oba pogodbenata partnerja, podlaga za slednjo pa je odobritev Odbora direktorjev, ki odloča na podlagi zaključnega dokumenta o oceni projekta (t. i. appraisal report) z vsemi potrebnimi spremljajočimi dokumenti (naprimer posojilna in garancijska pogodba) (Mrak 2002, 509). Pooblastila Odbora direktorjev MBFR oziroma RRB opredeli v svojem statutu oziroma sporazumu o ustanovitvi.

Vsak projekt, sofinanciran s strani MBFR oziroma RRB, gre skozi projektni cikel oziroma proces, ki zajema šest faz, ki bodo natančneje predstavljene v nadaljevanju. Poznavanje tega procesa je predpogoj za pravočasno zbiranje informacij o projektu, kar pa je bistveno za kakovostno in konkurenčno pripravo ponudbe, s katero poslovni subjekti skušajo dobiti posle v ostri mednarodni konkurenci (Mrak 2002, 507).

Faze, ki ustrezajo projektnemu ciklu, tako v IADB kot v EBRD, so:⁶

(1) Identifikacija projekta

MBFR dobi v tej fazi prve informacije o projektu, ki običajno izhajajo iz splošnih in/ali sektorskih študij o državi. Projekte, ki naj bi jih financirala MBFR, lahko predlaga država sama ali pa je identifikacija potencialnih projektov rezultat že omenjenih študij, obiskov predstavnikov banke same ali predstavnikov drugih mednarodnih institucij, naprimer različnih agencij ZN. Ta faza se zaključi v trenutku, ko projekt formalno pridobi status prioritetnega projekta za državo in ko ga MBFR na tej osnovi vključi v t. i. »pipeline« projektov oziroma v svoj nabor projektov, ki bodo predstavljali osnovo za njen večletni program kreditiranja.

⁶ Opis faz v celoti povzemamo po Mraku (2002, 508–509). Zgolj dodatni avtorji so posebej navedeni.

(2) Priprava projekta

V tej fazi MBFR in država uskladita osnovne cilje projekta (Mrak 2002, 508). Postopek priprave projekta je kompleksen in dolgotrajen (12–36 mesecev), praviloma je odgovornost države, hkrati pa je v interesu MBFR, da se ta proces kvalitetno opravi. Priprava projekta dejansko pomeni proces spremembe ideje o projektu v celovit projektni predlog, ki mora že vsebovati tehnične, ekonomsko-finančne, socialne, okoljske in institucionalne značilnosti. Osnovni cilj te faze je identificirati tisto izmed možnih projektnih rešitev, ki bo najboljša za doseganje ciljev projekta. V tej fazi pa se opredeli tudi natančnejši rokovnik za izvedbo projekta.

(3) Analiza projekta

V fazi priprave projekta MBFR še ni sprejela odločitve, ali se bo vključila v financiranje projekta ali ne. Za takšno odločitev potrebuje svojo lastno analizo projekta, katere sestavni del so tehnično-tehnološka, ekonomska, finančna, okoljska in institucionalna analiza projekta

V tej fazi projektnega cikla so običajni sestavni del misije predstavnikov MBFR v državo, potencialno koristnico sredstev, hkrati pa je v tej fazi izvedena tudi natančna identifikacija vseh vrst blaga, opreme in storitev, ki bodo potrebne za izvedbo projekta, opredelijo pa se tudi postopki, po katerih bodo ti nakupi⁷ (*procurement*) izvedeni (Mrak 2002, 508). V tej fazi se dokončno opredeli tudi finančni plan projekta in vsi viri sredstev, potrebni za zaprtje finančne konstrukcije.

Končni rezultat te faze projektnega cikla je t. i. zaključni dokument o oceni projekta (*appraisal report*) – to je dokument oziroma poročilo MBFR, ki vsebuje tako vse vsebinske elemente projekta kakor tudi finančne pogoje, pod katerimi naj bi bil kredit odobren.

⁷ Sicer se »procurement« prevaja tudi kot »naročila«, in sicer v obliki »public procurement«, torej javna naročila.

(4) Pogajanja in odobritev projekta

Zaključni dokument o oceni projekta je predmet pogajanj med banko in prihodnjim kreditojemalcem, dokončno usklajen tekst tega poročila z vsemi potrebnimi spremljajočimi dokumenti (naprimer posojilna in garancijska pogodba) pa je predložen v odobritev Odboru direktorjev. Ko ga ta organ sprejme, kreditno pogodbo podpišeta oba pogodbeni partnerja, s čimer postane ta tudi njuna formalnopravna obveza. To je faza, v kateri se odloča o sofinanciranju projekta, zato je seveda pomembno, da ima država, potencialna prejemnica sredstev, v Odboru direktorjev zagotovljeno večinsko podporo, pri čemer igra pomembno vlogo diplomacija.

(5) Izvedba projekta in nadzor

Ko je projekt odobren, so sredstva na razpolago tako za samo izgradnjo projekta kakor tudi za nakup vsega potrebnega blaga, opreme in storitev. Za izvedbo te faze je v celoti odgovoren kreditojemalec, ki mora v procesu izbire med različnimi ponudniki spoštovati postopke, ki so bili natančno določeni v posojilni pogodbi.

(6) Ocena projekta

Ko je projekt odobren in kredit v celoti počrpan, MBFR običajno izvede oceno doseženih rezultatov projekta. Zanj je odgovoren oddelek notranje kontrole v banki, ki v nasprotju z vsemi drugimi oddelki ni podrejen predsedniku te institucije, temveč neposredno Odboru direktorjev. Osnovni cilj te faze projektnega cikla je primerjati dejanske stroške in koristi projekta ter potreben čas za njegovo izvedbo s tistimi, ki so bili predvideni v zaključnem dokumentu o oceni projekta (*appraisal report*), ter upoštevati izkušnje, pridobljene v preteklosti pri pripravi in izvedbi novih projektov.

Izkušnje kažejo, da je tako rekoč nemogoče natančneje oceniti časovno obdobje, potrebno za izvedbo vseh šestih faz projektnega cikla. Tabela 3.2 sicer podaja okvirni časovni okvir posameznih faz projektnega cikla, pri tem pa je problematična zlasti natančnejša časovna opredelitev prvih štirih faz projektnega cikla. Glede na velikost in zahtevnost samega

projekta kakor tudi glede na vrsto drugih dejavnikov se čas, potreben za izvedbo prvih štirih faz projektnega cikla, giblje od najmanj enega leta preko običajnih treh do petih let, v posameznih primerih pa se lahko zavleče celo znatno dlje.

Tabela 3.3.1: Časovne dimenzije projektnega cikla in odgovornost za posamezne faze

Faza	Okvirno potreben čas (v mesecih)	Odgovorna stran
Identifikacija	12–24	Kreditojemalec
Priprava	12–36	Kreditojemalec
Analiza	3–6	Banka
Pogajanja in odobritev	1–2	Kreditojemalec in banka
Izvedba in nadzor	+/-72	Kreditojemalec in banka
Ocena	6	Banka

Vir: Mrak (2002, 510).

Z natančnim sledenjem fazam, v katerih se posamezni projekt nahaja, lahko svetovalci, dobavitelji blaga in opreme ter izvajalci gradbenih in drugih del identificirajo poslovne možnosti, ki obstajajo glede na njihovo vključevanje v pripravo in izvedbo tega projekta. Pravočasne in kakovostne informacije za zainteresirana podjetja so zelo pomembne, saj gre po eni strani za zelo pomembne posle, ki povečujejo aktivnost podjetij v določeni regiji, po drugi strani pa je uspeh na razpisih zelo povezan z ustrezno pripravljeno dokumentacijo, ki je obsežna. Pomen informacij o javnih razpisih RRB izpostavi tudi Svetličič (2011, 611), ki pravi, da se dokumentacija za večje projekte, ki jih financirajo RRB, pripravlja dolgo časa, uspeh na velikih javnih razpisih pa je pogosto odvisen od pravočasnih informacij, kdaj bo do razpisa prišlo, ter pravočasne priprave ustrezne dokumentacije in dogovorov o sodelovanju z drugimi partnerji. To še zlasti velja za mala podjetja, ki se večinoma pojavljajo kot podizvajalci velikih firm (Svetličič 2011, 611).

RRB s sofinanciranjem strateških projektov držav članic pomenijo za države članice, ki so upravičene prejemnice sredstev, veliko razvojno priložnost, hkrati pa pomenijo razvojno priložnost tudi za države članice, ki so donatorice, saj delo na izvedbi projektov pomeni

dobre poslovne priložnosti tudi za njihova domača podjetja. Iz tega razloga vse članice oziroma njihovi akterji, odgovorni za strateške projekte, kot tudi za prijave na javne razpise v okviru projektov, pozorno spremljajo vse faze projektnega cikla. Poznavanje projektnega cikla in dobre informacije so tako ključne za uspešno pridobitev poslov iz tega naslova.

Pri identifikaciji projektov je tako zelo pomembno, da lahko tudi RRB kot akter v mednarodnih odnosih predlaga projekte, ki naj bi jih sofinancirala, ne le, da pride pobuda s strani države. Predvidevamo lahko, da banka daje tovrstne pobude na podlagi svoje strategije in politike poslovanja, zato je zelo pomembno, da države članice sodelujejo pri oblikovanju strateških usmeritev banke in pri odločanju.

Faza priprave projekta je v veliki meri odgovornost države članice, vendar sodeluje tudi RRB, ker gre za zahtevno fazo, hkrati pa je to zelo pomembna faza v procesu, ko projekt še ni odobren, zato tu igrajo RRB pomembno vlogo.

Faza priprave projekta se tako logično nadaljuje v fazo analize projekta, ki jo opravi RRB in ki je zelo pomembna za sam projekt, med drugim tudi zato, ker se v njej dokončno opredeli tudi finančni plan projekta, ki mora biti v interesu obeh, RRB in države članice.

Zelo pomembna faza je faza pogajanj in odobritve projekta. V tej fazi odločitev o projektu sprejme Odbor direktorjev, ki ima s tem veliko odgovornost, končni rezultat te faze pa je podpisana pogodba med obema partnerjema, banko in kreditojemalcem. To je faza, ki je pomembna tako za države članice EBRD, prejemnice sredstev banke za projekte, saj lahko na podlagi podpisane pogodbe začne z izvajanjem projekta, hkrati pa tudi za vse ostale države članice EBRD oziroma njihove poslovne subjekte, ki morajo od tega trenutka dalje pozorno spremljati informacije o fazah projekta in morebitnih javnih naročilih, na katerih se lahko potegujejo za posle.

Zadnja faza pa je ocena projekta, ko banka izvede oceno doseženih rezultatov projekta. V interesu obeh pogodbenih partnerjev, tako RRB kot države članice, je, da je ocena dobra, saj to pomeni po eni strani učinkovito porabo sredstev in uspešen razvoj v državi članici,

hkrati pa je to pomembna informacija za nadaljnje projekte države članice, ki jih bo želela sofinancirati s sredstvi EBRD.

Projektni cikel je torej dolg in zahteven proces, zato je v njem zelo pomembna vloga obojih, RRB in države članice, ki prejme sredstva, predvsem pa so projekti kot končni rezultat projektnega cikla pomembni vir investicij in razvoja v državah članicah.

4 ZUNANJA POLITIKA IN REGIONALNE RAZVOJNE BANKE

Četrto poglavje povezuje odločitve MBFR oziroma RRB z zunanjo politiko držav. Po osnovnem pregledu definicij, ciljev in sredstev zunanje politike držav se poglavje osredotoči na analizo odločitev in delovanja MBFR oziroma RRB in njihovo vpetost v politike mednarodnega razvojnega sodelovanja (MRS), ekonomske diplomacije in mednarodnega poslovanja (MP) oziroma mednarodnih ekonomskih odnosov (MEO). Izbrane instrumente teh politik (MRS – ODA, ekonomska diplomacija – navzočnost v regiji in MP oziroma MEO – blagovno menjavo in TNI), ki so del zunanje politike držav, bomo analizirali v iskanju odgovora na vprašanje o pomenu odločitev MBFR oziroma RRB za članice.

Po Udoviču (2009a, 26) je »za analizo zunanje politike pomembno: (i) poznavanje vrednostnega sistema akterjev in poznavanje delovanja akterjev, ki to zunanjo politiko krojijo, (ii) poznavanje in razumevanje ciljev zunanje politike določene države, (iii) poznavanje sredstev, metod in instrumentov, s katerimi želi zunanja politika doseči zadane cilje« (Udovič 2009a, 26). To imenujemo t. i. trikotni model analize zunanje politike, ki ga Kajnčeva (2008, 86) nadgradi, saj pravi, da je v trikotnik kot model za analizo zunanje politike »treba vnesti še teleološki oziroma strateški odnos do zunanjepolitičnega delovanja«.

Cilj zunanje politike je – kot ugotavljajo Snyder, Bruck in Sapin (v Russett in Starr 1992/1996, 283) – mogoče opredeliti kot »podobo prihodnjega stanja stvari, kot jih želijo posamezne države«. Holsti (1995, 84) navaja štiri cilje držav v zunanji politiki, ki so skupne vsem državam: varnost, blaginja, avtonomija ter status oziroma prestiž. Kajnčeva (2008, 91) trdi, da »države v idealnem primeru poskušajo maksimizirati vse štiri cilje, in čeprav so v realnosti prisiljene izbirati (*ibid.*), se bolj kot v poudarjanju določenega cilja države med seboj razlikujejo glede na strategije, s katerimi poskušajo doseči uresničitev ciljev«. Kajnčeva (2008, 92) dodaja, da »cilje in strategije za doseganje najrazličnejših, splošnih in specifičnih, kratko- in daljnoročnih ciljev, najdemo zapisane v uradnih

dokumentih akterja Strategije ali njihove posamezne elemente najdemo v različnih uradnih dokumentih, v govorih in tudi v sporočilih za javnost (Kajnc 2008, 92). Izbira strategije je odvisna od ostalih dveh elementov v trikotniku analize zunanje politike (Kajnc 2008, 94).

Za uresničevanje ciljev in interesov zunanje politike držav se uporabljajo sredstva zunanje politike. Po Kajncu (2008, 95) so sredstva zunanje politike »tisti konkretni mehanizmi, ki se jih države poslužujejo za uresničevanje svojih ciljev v skladu z idejami, normami in vrednotami svoje zunanje politike«. Kajnc (2008, 95) še dodaja, da so »sredstva zunanje politike torej tista, ki delujejo (ali ne), ki vplivajo in skratka povzročajo neke izide sprejete zunanje politike« (Kajnc 2008, 96). Večina avtorjev (Dimitrijević in Stojanović 1979; Holsti 1988; Vukadinović 1989; Benko 1997; v Udovič 2009a, 33) sredstva zunanje politike deli na tri temeljne kategorije: vojaška sredstva oziroma sredstva prisile, politična sredstva (diplomacija in javno mnenje) in ekonomska sredstva. Za našo raziskavo bodo ključna politična in ekonomska sredstva.

Za potrebe naše naloge je smiselno poudariti, da so male države, kot je Slovenija, omejene pri izbiri sredstev zunanje politike za uresničevanje svojih zunanjepolitičnih ciljev. Tako naprimer Jazbec (2004, 235) pravi, da so male države »prisiljene vzpostaviti racionalno predstavniško mrežo, zadostiti osnovnim zunanjepolitičnim ambicijam in doseči stalno delovanje ter prisotnost v mednarodni skupnosti«. Za male države donatorice je značilno, da razvojno pomoč kanalizirajo večinoma multilateralno (Forštner-Perklič 2015, 10). Benko (1997, 253) pa pravi, da je za male države prepoznavno, da je diplomacija »glavno sredstvo uresničevanja njihovih zunanjih politik«. »Pri pregledu literature lahko najdemo primere nekaterih majhnih držav donatoric (pogosto so med njimi nordijske države), ki pri dodeljevanju pomoči ne sledijo svojim neposrednim ekonomskim ali varnostnim interesom v državi prejemnici, temveč je njihov cilj izgradnja mednarodnega ugleda in prestiža« (Ulriksen 2007; Skändland 2011; Thorhallsson 2012; v Forštner-Perklič 2015).

RRB v naši raziskavi obravnavamo torej kot sredstvo za doseganje zunanjepolitičnih ciljev držav, zapisanih v njihovih strategijah. Države članice v skladu s svojimi zunanjepolitičnimi cilji in strategijami vplačajo v ustanovni kapital banke, kar jim prinaša sorazmerno število glasov pri odločanju, ter kanalizirajo ODA v banke, s katerimi se krepi

gospodarska aktivnost v regiji, v kateri deluje banka in ki je načeloma v skladu z zunanjepolitično strategijo držav članic. Članstvo v banki je torej hkrati vstopnica za pridobitev finančnih sredstev banke za sofinanciranje projektov in s tem posredno za večanje investicij v državah članicah, prejemnicah sredstev, kar spodbuja tudi druge TNI in vpliva na dinamiko blagovne menjave med državami članicami. Slednje krepijo tudi posli na račun izvajanja projektov, ki jih lahko pridobijo tudi podjetja iz držav članic, ki sicer niso upravičena do sredstev banke. Pri zasledovanju ekonomskih ciljev igra pomembno vlogo tudi ekonomska diplomacija, predvsem pomoč gospodarstvu z informiranjem in svetovanjem o priložnostih, ki jih RRB ponujajo, z uradnimi obiski z visokimi predstavniki države v ciljnih državah, ki pomenijo nove priložnosti za poslovanje, ter s predstavniško mrežo v določeni prioritetni regiji.

4.1 Regionalne razvojne banke in mednarodno razvojno sodelovanje

MRS, katerega pomembni del predstavlja ODA, je pomoč, ki jo dajejo razvite države v podporo gospodarskemu, družbenemu in političnemu razvoju držav v razvoju. Je sodelovanje med razvitimi državami in državami v razvoju oziroma med donatorji, med njimi ne le države, temveč tudi mednarodne organizacije in s tem za našo raziskavo relevantne RRB, in državami partnericami oziroma prejemnicami sredstev⁸.

Resolucija o mednarodnem razvojnem sodelovanju Republike Slovenije za obdobje do leta 2015 (v nadaljevanju: Resolucija MRS) opredeljuje »MRS kot pomemben sestavni del delovanja razvitih držav v mednarodni skupnosti«. V skladu z zakonom o mednarodnem razvojnem sodelovanju Republike Slovenije (2. čl.) je »MRS uradna razvojna pomoč Republike Slovenije državam v razvoju in obsega vse javne finančne izdatke, namenjene za družbeno-ekonomski razvoj in dobro držav v razvoju«. Resolucija MRS opredeljuje tudi geografska prednostna območja za uradno razvojno pomoč, med njimi Zahodni Balkan ter Vzhodno Evropo, Kavkaz in Srednjo Azijo, torej obe območji, ki sta zelo pomembni območji za države operacij EBRD, kar bomo dokazovali tudi v empiričnem delu naloge.

⁸ Pomembni so tudi zasebni donatorji kot naprimer Melinda & Bill Gates Foundation

Kajnčeva (2008, 102) izpostavi, da se ekonomska oziroma razvojna pomoč lahko izraža v različnih oblikah, in pravi, da kadar gre za smernice zunanje politike neke države, ki vključujejo gospodarsko pomoč kot instrument zunanje politike, se te najpogosteje pojavljajo skupaj s pogoji, ki jih morajo prejemniki pomoči izpolnjevati, da lahko prejmejo ali ohranijo neko obliko pomoči. Kot še dodaja Kajnc̃eva (2008, 102), »ob sami pomoči kot ekonomskem sredstvu zunanje politike je tako pogojevanje, torej tehnika uporabe ekonomskih sredstev, tisto, v čemer se kažejo cilji in vrednote izvajanja zunanje politike preko ekonomskih sredstev«. Bučar in Udovič (2007) pravita, da je ODA instrument, ki ga lahko države spretno (iz)koristijo pri oblikovanju svoje zunanje politike, saj je prav cilj razvojne pomoči država, ki je vključena v strategijo zunanje politike določene države ter da tako države premišljeno izbirajo, komu bodo pomagale z razvojno pomočjo in s tem lahko dosega jo še druge cilje, ne le politične, tudi ekonomske (naprimer povečanje sodelovanja med državama).

Države članice v RRB vlagajo ODA za sofinanciranje različnih dejavnosti in skladov, predvsem za našo raziskavo ključnih kreditov za projekte pod ugodnimi pogoji in v skladu s politiko in strategijo banke, ki jo države članice sooblikujejo. Pri tem zasledujejo torej ekonomske in (zunanje)politične interese.

4.2 Mednarodni ekonomski odnosi in članstvo v regionalnih razvojnih bankah

Pospešeno mednarodno ekonomsko sodelovanje, predvsem s trgi s potencialom za rast, je lahko pomemben dejavnik za gospodarsko rast in oživitev gospodarstva. Guiso (v Svetličič 2011, 606) navaja, da študije potrjujejo močno povezanost med zaupanjem in mednarodnim ekonomskim sodelovanjem: močnejše zaupanje, več trgovine in TNI. Zato je, kot še pravi, ključnega pomena, da ekonomska diplomacija okrepi informiranje o partnerskih državah, saj se tako zaupanje krepi.

RRB so eden od mehanizmov za vzpostavljanje tega zaupanja, blagovna menjava in TNI pa njegov pokazatelj. Blagovna menjava zajema podatke o vrednosti uvoženega in

izvoženega blaga v evrih. Podatki o blagovni menjavi posamezne države spadajo predvsem v malih in odprtih gospodarstvih med najpomembnejše kazalnike gospodarske uspešnosti države. Po podatkih UMAR-ja (2016) »glede na usmeritve IMF in OECD neposredne investicije vključujejo: (i) lastniški kapital in reinvestirane dobitke, (ii) terjatve do kapitalsko povezanih podjetij v tujini, (iii) obveznosti do kapitalsko povezanih podjetij v tujini ter tudi tiste investicije, katerih cilj je vzpostavitev dolgoročnega sodelovanja med neposrednim investitorjem in povezanim podjetjem oz. zagotovitev veje vloge neposrednega investitorja v upravljanju podjetja«.

RRB pa niso samo mehanizem zaupanja, ampak s sofinanciranjem projektov v državah članicah spodbujajo ekonomsko aktivnost in s tem priložnosti za trgovino in TNI. Zato bomo v naši raziskavi analizirali, v kakem obsegu nemška in slovenska podjetja pridobivajo posle na podlagi javnih naročil v okviru razpisov obeh bank.

4.3 Ekonomska diplomacija in regionalne razvojne banke

Diplomacija v širšem smislu je po Petriču (2010, 35–36) le eno izmed sredstev zunanje politike, ki se uporablja za izvajanje zunanje politike in je tako le njen del. Podobno tudi Benko (1997, 256) diplomacijo razume kot eno od sredstev zunanje politike oziroma kot enega od načinov komuniciranja med državami. Brglez (1998, 61) diplomacijo opredeli kot »instrument miroljubnega posredovanja med subjekti mednarodnega prava ter hkrati kot obliko in proces njihovega medsebojnega komuniciranja«, s čimer diplomacijo razširi iz državocentrične v sredstvo subjektov mednarodnega prava oziroma razširi subjekt, ki uporablja diplomacijo, iz države na mednarodne subjekte (Kajnc 2008, 108). Po Udoviču (2009a, 37) danes diplomatsko delujejo subjekti mednarodnega prava kot drugi, nepravni subjekti, na primer elite, interesne skupine, transnacionalna podjetja ter številni drugi akterji. Za našo raziskavo je pomembno, da RRB diplomatsko delujejo kot mednarodni subjekti in ne le države.

Ekonomska diplomacija kot eno izmed sredstev ekonomske zunanje politike se enako kot gospodarska diplomacija ukvarja le z doseganjem ekonomskih ciljev zunanje politike in ne

drugih, zato jo je moč razumeti kot sredstvo ekonomske zunanje politike, ki prvenstveno stremi k doseganju večje blagovne, storitvene in kapitalske menjave med državami in k urejanju mednarodne ekonomske strukture (Udovič 2009a, 54).

RRB prispevajo k doseganju večje blagovne, storitvene in kapitalske menjave med državami, in sicer na podlagi projektov, ki jih sofinancirajo, oziroma javnih razpisov za izvedbo teh projektov, s čimer so pomemben člen mednarodnih ekonomskih odnosov. Prav tako predstavljajo forum za delovanje ekonomske diplomacije, kar smo pokazali ob pregledu projektnega cikla (glej poglavje 3.3) in v predhodni predstavitvi udeležbe držav članic v vodstvenih organih RRB in v širše z vidika zaposlenih v bankah.

Ekonomska diplomacija pozna sicer številna druga sredstva. Primarno so to diplomatsko konzularna predstavništva držav. Navzočnost ekonomskega svetovalca na diplomatskem predstavništvu kaže na izkazan pomen oziroma interes po povečanju ekonomskih odnosov z državo prejemnico. Konzularna predstavništva se primarno sicer ne ukvarjajo s spodbujanjem ekonomskih odnosov in iskanjem poslovnih priložnosti, vendar s svojo navzočnostjo lahko prav tako pomagajo z informiranjem in osveščanjem. Podobno velja za častne konzule. Nadalje so instrument ekonomske diplomacije tudi uradne delegacije držav, še posebej, kadar so skupaj s predstavniki gospodarstva.

Peto in šesto poglavje predstavljata aplikacijo analitičnega okvira na študiji primera: EBRD in IADB. V obeh primerih smo izbrali po dve državi članici, da bi med njima primerjali mehanizme vpliva in odnos med odločitvami in njihovimi lastnimi zunanjepolitičnimi cilji. Glavno vodilo pri izboru držav članic za primerjalno analizo je bila njihova velikost. Izbrali smo Nemčijo kot regionalno vodilno državo in Slovenijo kot malo državo. Pri tem je treba poudariti, da bo Slovenija v okviru EBRD nastopala v dveh vlogah: kot donatorica in kot država operacij EBRD, zato se bo v nekaterih delih analiza nanašala na 36 držav operacij EBRD, v nekaterih pa na 35, torej brez Slovenije, ki bo hkrati preučevana država.

RRB smo v magistrski nalogi opredelili kot sredstvo za uresničevanje zunanjepolitičnih ciljev države, kar predstavlja realističen pristop k preučevanju mednarodnih odnosov.

Skladno z realistično teorijo želijo torej države s povezovanjem v mednarodne organizacije maksimizirati svojo moč in vpliv. Velikost vpliva je odvisna od zmogljivosti države, da svojo moč prenese v vpliv. V primeru RRB je temeljni indikator vložek v ustanovni kapital banke, ta pa se prevede v volilne pravice. Vprašanje, kaj imajo države od članstva v bankah, je v okviru realistične teorije torej vezano na njihov vložek v RRB. V ta namen bomo v poglavjih o IADB in EBRD analizirali vplačila držav članic obeh bank v ustanovni kapital in odstotke glasov.

Liberalizem kot klasična teorija mednarodnih odnosov govori o sodelovanju kot glavni metodi za doseg skupnih ciljev. V primeru mednarodnih bank to pomeni, da motivacija držav za sodelovanje izhaja tudi iz prednosti, ki jih prinaša sodelovanje v okviru RRB. Države, tudi tiste izven regije, s svojimi vložki v obliki ODA, ki jo bomo analizirali v nadaljevanju naše raziskave, prispevajo k projektu, predvsem investicijskim, v regionalnih državah članicah v različnih sektorjih (promet, okolje in prostor, energija), zato bomo analizirali vrednosti odobrenih projektov s strani obeh bank. Prav tako pa smo v analizo zajeli še podatek o tem, kake so bile vrednosti poslov, ki so jih uspela pridobiti nemška in slovenska podjetja na javnih razpisih za izvajanje projektov, financiranih s strani obeh bank. Projekti, ki jih obe banki financirata, prispevajo k razvoju in ekonomski blaginji v regiji, v kateri banki delujeta, ter po drugi strani s tem izboljšujejo možnosti za mednarodno poslovanje svojih domačih podjetij v tej regiji, tako s posli na samih sofinanciranih projektih kot posredno preko blagovne menjave in TNI. V ta namen bomo analizirali uvoz in izvoz blaga ter vhodne in izhodne investicije. Analiza deklariranih ciljev zunanje politike in uporabe instrumentov ekonomskih odnosov bo služila za razumevanje odnosa med cilji zunanje politike in članstvom države v določeni RRB.

Analiza bo zajela časovno obdobje štirih let, 2007 in 2008, torej zadnjih dveh let pred izbruhom globalne finančne krize, ter leti 2013 in 2014, ko naj bi se že kazali znaki okrevanja. Podatki v analizi zajemajo odnose Slovenije in Nemčije s 26-imi državami LAK, članicami IADB, in 36-imi državami operacij EBRD, vključno s Slovenijo.

Pri tem je treba opozoriti na omejitve v raziskavi. Za potrebe naše raziskave nismo uspeli pridobiti podatkov o obiskih uradnih delegacij s predstavniki gospodarstva za Nemčijo.

Tudi za Kosovo kot upravičenega prejemnika sredstev EBRD v uradnih statističnih bazah, ki smo jih v raziskavi uporabili, ni bilo posebej prikazanih podatkov.

5 MEDAMERIŠKA RAZVOJNA BANKA

IADB je bila ustanovljena leta 1959 ter je tako ena najstarejših in največjih RRB. Kot taka je ključni vir financiranja gospodarskega in socialnega razvoja držav LAK.

Danes ima 48 držav članic, delničark banke. Kot kaže tabela 5.1, ima največji vpliv na odločanje glede na delež v ustanovnem kapitalu banke 26 članic v razvoju iz regije LAK, kar je skupaj 50,04 odstotkov glasov. Teh 26 članic iz LAK, ki jih bomo preučevali v naši nalogi, je upravičenih do sofinanciranja s strani IADB oziroma Sklada za posebne operacije IADB.

Največji individualni delničar so ZDA s 30,02 odstotki. Nemčija kot velika evropska država je med večjimi individualnimi vlagateljicami (za ZDA, Argentino in Brazilijo, Mehiko, Japonsko, Venezuelo, Kanado in Španijo) v ustanovni kapital v IADB, z dobrima 2,7 milijardama evrov vložka ima Nemčija 1,9 odstotka glasovalnih pravic, enako kot Francija in Italija. Sledita jim Čile in Kolumbija s 3,07 odstotki.

Slovenija kot mala evropska država je pričakovano med manjšimi vlagateljicami v ustanovni kapital IADB, z dobrimi 42,3 milijoni evrov vložka ima 0,03 odstotkov glasovalnih pravic. Manjši delež imata le še Kitajska in Koreja z 0,004 odstotki glasovalnih pravic. Med manjšimi delničarkami sta še Hrvaška in Portugalska z 0,05 odstotki in Surinam kot najmanjša delničarka iz regije LAK z 0,09 odstotki v ustanovnem kapitalu IADB.

Tabela 5.1: Vplačila v ustanovni kapital IADB in glasovalne pravice na dan 31. 12. 2014, merjeno v milijonih ameriških dolarjev

	Vplačila v ustanovni kapital skupaj	% glasovalnih pravic
Regionalne članice v razvoju		
Argentina	15.992,80	11,189

Bahami	297,90	0,209
Barbados	191,60	0,135
Belize	163,80	0,116
Bolivija	1.284,40	0,900
Brazilija	15.992,90	11,189
Čile	4.391,80	3,073
Kolumbija	4.391,80	3,073
Kostarika	642,50	0,451
Dominikanska republika	857,40	0,601
Ekvador	855,80	0,600
Salvador	641,20	0,450
Gvatemala	824,20	0,578
Gvajana	229,50	0,162
Haiti	641,20	0,450
Honduras	642,50	0,451
Jamajka	824,20	0,578
Mehika	10.280,70	7,193
Nikaragva	641,20	0,450
Panama	641,20	0,450
Paragvaj	641,20	0,450
Peru	2.140,50	1,499
Surinam	126,00	0,089
Trinidad in Tobago	617,60	0,433
Urugvaj	1.715,20	1,201
Venezuela	5817,80	4,071
Skupaj regionalne članice v razvoju	71.486,90	50,039
Kanada	7.110,60	4,003
Združene države Amerike	42.912,20	30,021
Neregionalne članice		
Avstrija	228,00	0,161

Belgija	469,30	0,329
Kitajska	3,90	0,004
Hrvaška	69,30	0,050
Danska	242,50	0,171
Finska	228,00	0,161
Francija	2.710,10	1,897
Nemčija	2.710,10	1,897
Izrael	224,80	0,158
Italija	2.710,10	1,90
Japonska	7.150,60	5,003
Koreja	3,90	0,004
Nizozemska	340,20	0,239
Norveška	242,50	0,171
Portugalska	77,10	0,055
Slovenija	42,30	0,031
Španija	2.780,90	1,947
Švedska	466,40	0,327
Švica	672,70	0,472
Velika Britanija	1.376,40	0,964
Skupaj neregionalne članice	22.749,10	15,937
SKUPAJ	144.258,80	100,000

Vir: IADB (2014).

V nadaljevanju bomo analizirali ODA, torej pomoč, ki sta jo obe državi namenili skupaj za banko in Sklad za posebne operacije IADB v preučevanih letih (2007, 2008, 2013 in 2014).

Kot nam prikazuje tabela 5.2, Slovenija v letih 2007 in 2008 banki ni nakazala ODA, njen prispevek ODA je bil v letih 2013 in 2014 pričakovano majhen. Tudi Nemčija je imela v letu 2007 mali prispevek ODA, v 2008 ga sploh ni bilo, situacija pa se je bistveno

spremenila v naslednjih letih in tako je Nemčija v letu 2013 prispevala v IADB 5,93 milijonov ameriških dolarjev in 6,2 v letu 2014.

Nemčija zasleduje cilje svoje zunanje politike v LAK na podlagi različnih strateških dokumentov. Najnovejši je leta 2015 sprejeti strateški dokument »Shaping the future with shared values and interests – The BMZ's new Latin America policy« Zveznega ministrstva za gospodarsko sodelovanje in razvoj (Bundeministerium für wirtschaftliche Zusammenarbeit und Entwicklung – BMZ). V uvodu dokumenta je navedeno, da »pomen regije LAK narašča v političnem in ekonomskem smislu, rezultat te naraščajoče pomembnosti pa je, da se regija vedno bolj vidi kot ključni igralec v pomoči pri reševanju globalnih vprašanj prihodnosti«, ključna tema razvojnega sodelovanja v skladu z omenjeno strategijo pa je razvoj in nov ambiciozen režim podnebnih sprememb (BMZ 2015, 1).

Nekoliko starejši je strateški dokument nemške vlade (Die Bundesregierung 2012) »Shaping Globalization – Expanding Partnerships – Sharing Responsibility« iz leta 2012, v katerem je izpostavljeno »prizadevanje nemške vlade za nadaljnji razvoj strateških partnerstev EU, vključno s partnerstvi s Kitajsko in Brazilijo, z Mehiko in Južno Afriko, kot obetajočih instrumentov sodelovanja z novimi igralci globalizacije« (Die Bundesregierung 2012, 9). V istem dokumentu (Die Bundesregierung 2012, 29) je še pojasnjeno, da se na račun gospodarske rasti in potenciala za rast teh novih igralcev večja njihov pomen v svetovni ekonomiji ter hkrati njihov vpliv v globalnem trgovinskem in finančnem sistemu, kar za Brazilijo in Mehiko kot državi LAK kaže tudi naša raziskava. Brazilija in Mehika sta ključni trgovinski partnerici Nemčije (glej tabele 5.1.1, 5.1.2), nemška podjetja v obe največ investirajo (glej tabelo 5.1.3) in tudi brazilska in mehiška podjetja so v vrhu po investicijah v Nemčijo (glej tabelo 5.1.4). Hkrati sta obe državi, Brazilija in Mehika, med večjimi prejemnicami sredstev IADB (glej tabelo 5.3). Ugotovimo še lahko, da sta se blagovna menjava in TNI med Nemčijo in njenimi ključnimi trgovinskimi partnericami v letih 2013 in 2014 povečali glede na 2007 in 2008, kar lahko pripišemo postopnemu okrevanju po finančni in gospodarski krizi leta 2008.

Omeniti velja še starejšo strategijo nemške vlade iz leta 2010 (Die Bundesregierung 2010) z naslovom »Germany, Latin America and the Caribbean«, ki je strategija za povečanje

trgovine, koriščenje diplomatskega vpliva globalnih igralcev, kot je Brazilija, in prevzemanje večje odgovornosti za mednarodne izzive.

Datumi sprejemov dokumentov, predvsem dveh vladnih strategij iz leta 2010 in 2012, ter ugotovitve analize podatkov o blagovni menjavi in TNI, ki kažejo na povečanje vrednosti blagovne menjave ter TNI med Nemčijo in njenimi ključnimi trgovskim partnericami v letih 2013 in 2014, po našem predvidevanju sovpadajo. To pomeni, da v primeru Nemčije v LAK ne gre le za pozitivne učinke okrevanja po svetovni gospodarski krizi, ki je nastopila leta 2008, temveč da je na povečanje blagovne menjave in TNI, večja vplačila ODA ter s projekti povezanimi posli pozitivno vplivalo tudi prizadevanje nemške vlade po tesnejšem sodelovanju Nemčije z regijo LAK, kar je vlada zapisala tudi v svojih strateških dokumentih, ki smo jih analizirali. Vsekakor bi bilo te povezave potrebno še raziskati. Sklepamo lahko, da je mogoče, da so uspešnejši kazalniki v letih 2013 in 2014 posledica delovanja strategij v praksi, vendar bi iskanje vzročne povezave zahtevalo nadaljnje preučevanje.

Slovenija v svoji Resoluciji o mednarodnem razvojnem sodelovanju Republike Slovenije za obdobje do leta 2015 regije LAK nima omenjene med geografskimi prednostnimi območji. Kljub temu lahko tudi pri Sloveniji potrdimo, da sta torej leti 2013 in 2014 pomenili finančno boljše pogoje, kar je vplivalo, da je Slovenija nakazala ODA v IADB, medtem ko je v letih 2007 in 2008 sploh ni prispevala.

Tabela 5.2: ODA v IADB in Sklad za posebne operacije IADB skupaj, merjeno v milijonih ameriških dolarjev

	2007	2008	2013	2014
Nemčija	0,97	0	5,93	6,2
Slovenija	0	0	0,2	0,13
SKUPAJ vse članice	95,19	182,2	222,55	205,08

Vir: Organisation for Economic Cooperation and Development (2016).

Za našo nadaljnjo raziskavo je analiza vrednosti odobrenih projektov s strani IADB po državah članicah IADB iz LAK pomembna predvsem zaradi primerjave s TNI v teh 26-ih državah LAK, kjer gre za interese privatnega kapitala, medtem ko so delničarke banke vlade držav članic, ki v obliki ODA vlagajo javna sredstva in s sofinanciranjem projektov sledijo javnemu interesu.

Kot je razvidno iz tabele 5.3, so imele pričakovano največjo vrednost odobrenih projektov v letu 2014 velike države iz LAK, največjo vrednost odobrenih projektov sta imeli Brazilija in Mehika, sledijo jima Peru, Ekvador, Kolumbija ter Argentina. Podobno je bilo v letu 2007, le da je imela takrat največjo vrednost odobrenih projektov Argentina, sledile so ji Brazilija, nato Peru, Kolumbija in Mehika, ki so bile torej tudi med vodilnimi v letu 2014.

Ugotovimo torej, da so med največjimi prejemnicami sredstev IADB glavne trgovinske partnerice Nemčije kot velike države, kar je razvidno v tabelah 5.1.1 in 5.1.2, in sicer Argentina, Brazilija, Mehika, Kolumbija, Peru in tudi Ekvador. Po analizi blagovne menjave za Slovenijo v tabelah 5.2.1 in 5.2.2 lahko ugotovimo podobno, saj so tudi glavne trgovinske partnerice Slovenije Argentina, Brazilija, Mehika in tudi Kolumbija.

Najmanj odobrenih projektov so imele pričakovano male države, tako v 2007 kot v 2014 Bahami in Belize. V 2007 so imeli naprimer malo odobrenih projektov tudi Haiti, Jamajka ter Trinidad in Tobago, v 2014 pa Barbados, Surinam in Kostarika. Slednja je bila v samem vrhu odobrenih projektov v letu 2007, takoj za Mehiko.

Tabela 5.3: Vrednosti odobrenih projektov po državah članicah IADB iz LAK, merjeno v milijonih ameriških dolarjev

	2007	2008	2013	2014
Argentina	2.484,3	1.186,2	1.264,0	847,2
Bahami	-	100,0	-	33,0
Barbados	5,0	41,1	-	35,0
Belize	-	24,4	-	37,0

Bolivija	84,3	78,1	396,5	360,5
Brazilija	1.663,5	3.302,7	3.386,5	2.947,5
Čile	118,7	580,9	441,4	325,9
Kolumbija	771,0	1.074,2	1.054,0	951,4
Kostarika	535,0	860,0	615,5	60,0
Dominikanska republika	80,5	40,0	661,0	628,0
Ekvador	488,4	50,0	502,0	1.081,0
Salvador	2,0	554,0	360,0	145,0
Gvatemala	215,0	278,5	196,0	305,0
Gvajana	32,9	33,0	17,0	69,4
Haiti	-	0,0	192,0	213,7
Honduras	97,1	111,2	275,1	273,4
Jamajka	-	205,0	25,0	170,0
Mehika	650,0	1.104,5	2.095,7	2.475,4
Nikaragva	90,2	80,7	236,6	207,6
Panama	188,1	600,2	281,5	395,0
Paragvaj	64,3	97,8	286,3	442,0
Peru	941,2	215,0	195,0	1.176,1
Surinam	7,0	76,0	175,0	53,0
Trinidad in Tobago	-	24,4	159,5	110,0
Urugvaj	101,9	382,8	781,9	500,6
Venezuela	150,0	0,0	-	-
SKUPAJ	8.770,4	11.100,7	13.597,5	13.842,7

Vir: IADB (2007, 2008, 2013, 2014).

Slovenija in Nemčija nista upravičeni prejemniki sredstev IADB, imajo pa nemški in slovenski subjekti poslovne priložnosti za sodelovanje na projektih, ki jih banka sofinancira.

Tabela 5.4: Vrednost pogodb za blago, delo in storitve nad 25.000 ameriških dolarjev in pogodb za svetovanje v okviru IADB v ameriških dolarjih

	2007	2008	2013	2014
Nemčija	114.050	2.196.046	299.013	14.886.188
Slovenija	0	0	0	0

Vir: Inter-American Development Bank (2016).

Po podatkih v tabeli 5.4 lahko ugotovimo, da pri analizi vrednosti podpisanih pogodb na podlagi javnih razpisov za izvedbo projektov, ki jih financira IADB, prihaja do velikih razlik med Slovenijo kot malo in Nemčijo kot veliko državo članico IADB, ki imata obe možnosti prijav na omenjene razpise. Medtem ko nemška podjetja dosegajo visoke vrednosti na omenjenih javnih razpisih, jih slovenska v štirih preučevanih letih sploh niso izkoristila. Iz tega je moč razbrati, da slovenska podjetja, kljub temu da imajo solidno blagovno menjavo s 26-imi državami LAK, članicami IADB, ne izkoriščajo dovolj možnosti, ki jih IADB oziroma projekti, ki jih financira, ponujajo. In še, kot smo že omenili, so tudi vrednosti poslov nemških podjetij iz naslova razpisov v letih 2013 in 2014 glede na 2007 in 2008 precej narasle.

Katja Špur (2016), svetovalka izvršnega direktorja IADB, poudarja, da Slovenija zaradi različnih okoliščin, med drugim tudi zato, ker Latinska Amerika ne predstavlja njene zunanje ali gospodarske prioritete, teh priložnosti ne izkorišča toliko, kot to počnejo preostale razvite države. Prav tako je lahko razlog v tem, da veliko podjetij nima dovolj znanja in informacij o IADB ali pa da zaradi administrativnih postopkov IADB podjetja preprosto ne želijo izgubljati časa in energije. Države, ki so uspešnejše pri tovrstnih izborih, še pravi Špurova, imajo običajno precej močne gospodarske zbornice ali združenja, ki svoje članice redno obveščajo in jim svetujejo pri samih postopkih. Mitja Mavko (2016), svetovalec direktorja pri EBRD, še dodaja, da je razumljivo, da so slovenska podjetja v Latinski Ameriki manj konkurenčna, zaradi razdalje in slabšega poznavanja poslovnega okolja tudi manj konkurirajo na razpisih.

Analiza uporabe sredstev ekonomske diplomacije potrjuje opažanja Špurove in Mavkota. Preučili smo podatke o diplomatskih in tudi konzularnih predstavništvih Nemčije in

Slovenije v regiji LAK ter tudi obratno – o diplomatskih predstavništvih držav članic IADB iz LAK v Nemčiji in Sloveniji. Analiza javno objavljenih podatkov na spletnih straneh Ministrstva za zunanje zadeve Republike Slovenije (2016) pokaže, da ima Slovenija le dve diplomatski predstavništvi v LAK, in sicer v Argentini in Braziliji, in nobenega konzularnega predstavništva, ima pa osem častnih konzulov, od tega dva prav tako v Argentini in Braziliji. V Sloveniji sta le dve predstavništvi, in sicer Brazilije in Venezuele. Za primerjavo, Nemčija kot velika država članica ima po podatkih Zveznega ministrstva za zunanje zadeve Nemčije (Auswärtiges Amt 2016) diplomatska predstavništva v 21-ih od 26-ih držav LAK, obratno pa ima 20 držav LAK svoja diplomatska predstavništva v Nemčiji.

Za našo raziskavo smo pridobili tudi podatke o uradnih delegacijah predstavnikov države s predstavniki gospodarstva v državah LAK članicah IADB (izhodne delegacije) ter obratno iz 26-ih držav LAK v Sloveniji (vhodne delegacije). Žal pa nismo pridobili primerljivih podatkov za Nemčijo, kar je prav gotovo omejitev v naši raziskavi. Po podatkih JAPTI-ja (2008 in 2009) v letu 2007 ni bilo uradnih obiskov med Slovenijo in 26-imi državami LAK, v letu 2008 pa so bile tri izhodne uradne delegacije, in sicer v Peruju, Braziliji in Mehiki, ni pa bilo nobenih vhodnih delegacij iz LAK. Po podatkih Ministrstva za zunanje zadeve RS (2014 in 2015) v letu 2013 ni bilo takih uradnih obiskov, v letu 2014 pa je bila ena izhodna uradna delegacija v Brazilijo. Ponovno ugotovimo, da so bile vse štirih uradne delegacije v štiri države, ki so pomembne trgovinske partnerice naše države. Izjemoma v primeru analize obiskov uradnih delegacij ugotovimo, da je bilo največ delegacij leta 2008 in ne v 2013 ali 2014, kot pri predhodno analiziranih instrumentih naše raziskave v tem poglavju.

5.1 Analiza pomena članstva za Nemčijo

Tabela 5.1.1 kaže, da Nemčija kot velika evropska država po podatkih za leto 2014 največ izvažata v naslednjih pet od 26-ih držav članic IADB iz LAK: Mehiko, Brazilijo, Argentino, Čile in Kolumbijo. Zelo podobna je bila situacija v predhodnih letih, v letu 2007 naprimer z edino razliko, da je največ izvozila v Brazilijo, sledile so Mehika ter ostale države, isto

kot v letu 2014 (Argentina, Čile in Kolumbija). Istočasno je Nemčija najmanj izvozila v Gvajano, tako 2007 kot 2014, pa v Belize, Barbados, Surinam in Haiti, le da je bil vrstni red v preučevanih letih nekoliko drugačen. Omenili smo že, da se je izvoz iz Nemčije podobno kot drugi preučevani instrumenti v letih 2013 in 2014 glede na 2007 in 2008 povečal.

Tabela 5.1.1: Izvoz blaga iz Nemčije v 26 držav LAK, članic IADB, merjeno v tisočih evrov

Uvozniki	Izvoz 2007	Izvoz 2008	Izvoz 2013	Izvoz 2014
Mehika	6.576.208	6.856.882	8.995.141	9.102.128
Brazilija	6.861.657	8.673.213	11.404.449	10.498.527
Argentina	1.716.238	1.849.270	2.838.087	2.457.660
Čile	1.177.910	1.543.496	2.798.862	2.123.617
Kolumbija	898.596	1.023.618	1.463.247	1.808.096
Peru	453.226	519.603	966.305	918.899
Venezuela	768.157	995.837	745.851	695.871
Urugvaj	132.062	141.897	359.671	421.021
Ekvador	232.745	262.832	418.031	416.200
Panama	241.393	263.536	428.360	425.779
Gvatemala	141.374	142.061	207.272	209.752
Kostarika	134.019	157.133	167.977	179.060
Dominikanska republika	151.574	126.229	192.848	168.156
Salvador	168.500	82.618	181.050	242.688
Bolivija	50.574	53.452	122.042	130.717
Paragvaj	72.282	82.515	124.144	126.821
Honduras	93.161	86.368	117.556	126.686
Trinidad inTobago	122.209	210.136	111.662	118.648
Nikaragva	24.539	24.205	39.270	61.740
Jamajka	32.330	28.503	43.116	38.505
Bahami	37.290	29.699	84.517	26.469
Haiti	8.155	10.979	19.258	19.362

Surinam	15.939	13.165	35.223	29.374
Barbados	22.038	51.141	13.531	14.691
Belize	8.401	7.958	19.653	26.091
Gvajana	4.561	11.269	10.904	4.698
SKUPAJ	20.145.138	23.247.615	31.908.027	30.391.256

Vir: International Trade Centre (2016).

Nemčija je po podatkih iz tabele 5.1.2 v preučevanih letih največ uvozila iz Brazilije, Mehike, Argentine, Čila in Kolumbije, najmanj pa iz Belizeja, Barbadosa, Haitija, Bahamov in Gvajane. Pri uvozu Nemčije iz Brazilije in Mehike kot njenih dveh največjih trgovinskih partneric ni bilo večjih razlik med leti 2007 in 2008 ter 2013 in 2014.

Tabela 5.1.2: Uvoz blaga v Nemčijo iz 26-ih držav LAK, članic IADB, merjeno v tisočih evrov

Izvozniki	Uvoz 2007	Uvoz 2008	Uvoz 2013	Uvoz 2014
Brazilija	8.355.150	9.363.602	8.824.731	8.981.138
Mehika	3.728.173	4.246.785	3.950.255	3.719.621
Argentina	1.497.469	1.706.690	1.683.673	1.620.061
Čile	2.598.292	2.233.134	1.583.849	1.516.429
Kolumbija	904.424	1.119.922	1.514.739	1.461.049
Peru	877.990	881.598	977.787	1.099.449
Ekvador	377.899	452.216	490.516	530.026
Kostarika	467.791	424.271	470.914	488.373
Honduras	154.048	160.093	232.411	285.650
Urugvaj	204.482	355.292	379.615	239.463
Dominikanska republika	72.987	90.342	172.600	184.057
Paragvaj	136.348	76.534	235.571	147.912
Venezuela	931.446	907.225	319.843	120.510
Gvineja	102.713	111.869	84.033	92.305
Bolivija	21.145	75.764	102.435	107.676

Trinidad in Tobago	21.532	26.927	117.270	177.606
Panama	234.198	247.214	53.756	53.750
Jamajka	116.299	128.367	76.237	43.608
Salvador	79.797	97.804	63.665	38.073
Nikaragva	24.394	23.467	24.606	22.770
Surinam	584	15.447	4.077	19.509
Gvajana	8.013	9.076	10.002	10.109
Bahami	131.491	150.621	40.181	5.612
Haiti	1.703	1.137	4.617	2.698
Barbados	4.672	4.647	1.844	2.338
Belize	1.122	1.219	1.093	1.411
SKUPAJ	21.054.162	22.911.263	21.420.320	20.971.203

Vir: International Trade Centre (2016).

RRB s svojim delovanjem spodbujajo tudi TNI, ki prispevajo k ustvarjanju višje dodane vrednosti. Tabela 5.1.3 prikazuje izhodne TNI iz Nemčije v 26 držav LAK, članic IADB. Iz podatkov lahko razberemo, da nemška privatna podjetja daleč največ investirajo v Brazilijo, sledi ji Mehika, potem pa Argentina, Čile in Kolumbija. V teh državah so se TNI v letih 2013 in 2014 povečale glede na 2007 in 2008.

Nemška podjetja najmanj investirajo v Barbados, Bahame, Honduras, Dominikansko republiko in Kostariko. Sploh pa nemška podjetja ne investirajo v Gvajano, Haiti, Jamajko, Surinam ter Trinidad in Tobago.

Tabela 5.1.3: Izhodne TNI iz Nemčije v 26 držav LAK, članic IADB, merjeno v milijonih evrov

	Izhodne TNI 2007	Izhodne TNI 2008	Izhodne TNI 2013	Izhodne TNI 2014
Argentina	1.091	1.313	2.068	2.339
Bahami	35	39	22	20
Barbados	48	165	4	7

Belize				
Bolivija				
Brazilija	9.427	8.274	12.072	12.675
Čile	849	939	1.724	1.739
Kolumbija	654	579	1.196	1.034
Kostarika	53	77	59	58
Dominikanska republika	12	17	32	41
Ekvador	98	98	278	225
Salvador	63	72	76	107
Gvatemala	70	81	81	86
Gvajana				
Haiti				
Honduras	27	48	32	22
Jamajka				
Mehika	4.734	4.909	7.312	8.376
Nikaragva	14	-		
Panama	181	239	660	648
Paragvaj			54	79
Peru	121	173	430	526
Surinam				
Trinidad in Tobago	-	-		
Urugvaj	136	188	335	348
Venezuela	774	989	1.256	1.363
SKUPAJ	18.387	18.200	27.691	29.693

Vir: Deutsche Bundesbank (2010 in 2014).

Podatki o TNI iz 26-ih držav LAK, članic IADB, v Nemčijo, ki so prikazani v tabeli 5.1.4, kažejo, da so v letih 2007 in 2008 v Nemčijo največ investirala podjetja iz Mehike, Brazilije, Urugvaja, tudi iz Paname. V letih 2013 in 2014 pa so največ v Nemčijo investirala podjetja iz Bahamov, ki v 2007 in 2008 še niso imela nobenih investicij v

Nemčiji, sledila pa so jim (podobno kot v letih 2007 in 2008) podjetja iz Mehike, Brazilije, Paname in Urugvaja. Tudi TNI v Nemčijo so se v letih 2013 in 2014 povečale glede na 2007 in 2008.

Tabela 5.1.4: Vhodne TNI v Nemčijo iz 26-ih držav LAK, članic IADB, merjeno v milijonih evrov

	Vhodne TNI 2007	Vhodne TNI 2008	Vhodne TNI 2013	Vhodne TNI 2014
Argentina				
Bahami			2.116	2.185
Barbados				
Belize				
Bolivija				
Brazilija	126	147	238	223
Čile				
Kolumbija				
Kostarika				
Dominikanska republika				
Ekvador				
Salvador				
Gvatemala				
Gvajana				
Haiti				
Honduras				
Jamajka				
Mehika	195	154	628	760
Nikaragva				
Panama	-3	8	114	106
Paragvaj				
Peru				

Surinam				
Trinidad in Tobago				
Urugvaj	35	32	20	5
Venezuela				
SKUPAJ	353	341	3.116	3.279

Vir: Deutsche Bundesbank (2010 in 2014).

Po analizi blagovne menjave lahko ugotovimo, da je med ključnimi trgovinskimi partnericami Nemčije nekaj največjih prejemnic sredstev IADB, in sicer so to Argentina, Brazilija, Mehika, Kolumbija, Peru in tudi Ekvador. Prve štiri so hkrati tudi države, v katere nemška podjetja vlagajo največ TNI. Podobno so podjetja iz Brazilije in Mehike med največjimi vlagatelji TNI v nemška podjetja ter so za razliko od slovenskih podjetij v štirih preučevanih letih zelo dobro izkoristila poslovne priložnosti na račun javnih naročil IADB v okviru projektov, ki jih banka sofinancira. Tudi podatki o diplomatskih predstavništvih kažejo, da so to države, v katerih ima Nemčija svoja diplomatska predstavništva in tudi obratno, vse te države LAK imajo svoja diplomatska predstavništva v Nemčiji. Podatki o ODA, blagovni menjavi Nemčije, o vhodnih in izhodnih TNI ter podatki o poslih na projektih s strani nemških podjetij večinoma kažejo povečanje vrednosti v letih 2013 in 2014, iz česar lahko sklepamo, da je to na račun okrevanja po svetovni in gospodarski krizi. Hkrati lahko predvidevamo, da so na to izboljšanje vrednosti v zadnjih dveh preučevanih letih pozitivno vplivale tudi strategije nemške vlade, sprejete v letih 2010 in 2012, kar bi bilo smiselno preučiti v prihodnosti.

5.2 Analiza pomena članstva za Slovenijo

Slovenija kot mala evropska država je po podatkih iz tabele 5.2.1 v letu 2014 največ izvozila v naslednje države članice IADB iz LAK: v Mehiko, Brazilijo, Čile, Argentino in Kolumbijo, kar je zelo primerljivo s podatki za Nemčijo (glej tabelo 5.1.1 zgoraj). Omeniti velja še visok izvoz v Panamo in Peru v letu 2014. Zelo podobno sliko kažejo podatki za leto 2007, ko je Slovenija največ izvozila v Mehiko in Brazilijo, tako kot v letu 2014 in

podobno kot Nemčija v letu 2007. V letu 2007 je bila na tretjem mestu po izvozu iz Slovenije Venezuela (vanjo je Slovenija v letu 2014 izvozila bistveno manj), podobno kot v 2014 pa so na vrhu lestvice izvoza iz Slovenije sledile Kolumbija, Argentina ter Čile. Istočasno je Slovenija v istem obdobju najmanj izvozila na Haiti, Bahame, v Honduras, Gvajano in Barbados v 2014, v 2007 pa na primer v Nikaragvo, na Haiti, Bahame, Barbados in Salvador. Izvoz iz Slovenije v 2013 in 2014 je bil torej večji kot v letih 2007 in 2008,

Tabela 5.2.1: Izvoz blaga iz Slovenije v 26 držav LAK, članic IADB, merjeno v tisočih evrov

Uvozniki blaga iz Slovenije	Izvoz 2007	Izvoz 2008	Izvoz 2013	Izvoz 2014
Mehika	32.593,00	36.073,00	41.957,00	47.001,00
Braziliya	21.562	28.252	42.737	43.234
Argentina	3.877	3.402	24.342	20.017
Kolumbija	4.004	4.987	11.998	10.413
Čile	2.647	2.598	11.722	21.132
Panama	1.175	1.897	5.190	5.677
Peru	1.081	5.853	2.979	4.446
Kostarika	161	262	447	692
Ekvador	2.259	1.576	2.923	1.915
Dominikanska republika	319	1.233	272	1.633
Venezuela	5.283	4.924	3.172	1.813
Urugvaj	1.155	1.415	845	853
Trinidad in Tobago	191	270	619	695
Paragvaj	177	524	2.113	2.118
Bahami	17	80	443	3
Jamajka	128	403	374	260
Gvatemala	330	550	99	456
Bolivija	579	38	307	156
Surinam	762	84	154	414
Honduras	60	18	38	12

Salvador	35	27	57	20
Barbados	18	0	2658	28
Nikaragva	0	48	81	76
Belize	1.388	271	279	161
Haiti	4	2	43	0
Gvajana	58	0	5	20
SKUPAJ	79.863,00	94.787,00	155.854,00	163.245,00

Vir: International Trade Centre (2016).

Slovenija kot mala evropska država je po podatkih v tabeli 5.2.2 v preučevanih letih največ uvozila iz Brazilije in Argentine, zelo podobno kot Nemčija (glej tabelo 5.1.2). Podatki za ti dve državi kažejo na povečanja v 2013 in 2014 glede na leti 2007 in 2008. V letu 2014 je bila po uvozu v Slovenijo na tretjem mestu Mehika, izstopa Jamajka na četrtem mestu (podobno visoko mesto je imela že v letu 2013, v 2007 in 2008 pa je bil uvoz iz Jamajke minimalen), na petem mestu pa je Ekvador, iz katerega je Slovenija intenzivno uvažala od 2008 dalje, tudi v 2013. V 2014 prvi peterici po uvozu v Slovenijo sledita Čile in Kolumbija.

V letu 2014 je po podatkih iz tabele 5.1.2 Slovenija najmanj uvozila iz Trinidada in Tobaga, Barbadosa (v letu 2007 je bil tretji po vrsti), Salvadorja, Haitija in Surinama, v letu 2007 pa iz Haitija, Trinidada in Tobaga, Gvajane, ki je bila naprimer v letu 2014 kar na desetem mestu po uvozu v Slovenijo, pa iz Belizeja in Nikaragve.

Tabela 5.2.2: Uvoz blaga v Slovenijo iz 26-ih držav LAK, članic IADB, merjeno v tisočih evrov

Izvozniki v Slovenijo	Uvoz 2007	Uvoz 2008	Uvoz 2013	Uvoz 2014
Brazilija	129.908	95.564	106.468	154.322
Argentina	120.586	103.523	50.522	71.258
Ekvador	6.774	20.330	21.415	29.434
Mehika	28.525	32.388	30.095	32.798
Čile	22.227	29.272	17.909	18.786

Jamajka	28	33	23.797	31.182
Kolumbija	14.718	11.029	3.487	6.616
Kostarika	9.677	3.084	7.487	5.250
Peru	2.427	3.011	2.715	3.534
Dominikanska republika	1.031	976	1.741	1.508
Urugvaj	700	932	1.034	1.238
Gvajana	5	7	1.533	2.623
Honduras	597	402	900	774
Venezuela	14.758	23.914	69	135
Bolivija	295	226	489	356
Gvatemala	171	242	979	1.484
Panama	276	634	516	369
Paragvaj	125	623	126	185
Belize	7	9	15	142
Bahami	239	220	195	202
Nikaragva	36	98	64	48
Salvador	51	90	68	38
Haiti	2	2	36	41
Surinam	101	44	2644	47
Barbados	104.612	18	8	27
Trinidad in Tobago	37	72	7	11
SKUPAJ	457.913	326.743	274.319	362.408

Vir: International Trade Centre (2016)

Tudi za Slovenijo bomo analizirali TNI. Najprej bomo na podlagi tabele 5.2.3 analizirali investicije slovenskih podjetij v 26-ih državah LAK, članicah IADB. Podatki kažejo, da je bilo v letih 2007 in 2008 največ investicij slovenskih podjetij v Argentino, nato Brazilijo, Ekvador in Kolumbijo. V letu 2013 je bilo največ TNI iz Slovenije v Brazilijo, sledijo ji Panama, Mehika, Ekvador in Kolumbija. V letu 2014 so slovenska podjetja največ investirala v Mehiko. Tako kot v 2013, je po slovenskih investicijah sledila Panama, nato

pa Brazilija. Podatki za leti 2013 in 2014 kažejo na zmanjšanje slovenskih TNI v Argentino, Brazilijo in Ekvador ter njihovo povečanje v Mehiko in Panamo.

V primerjavi z Nemčijo lahko ugotovimo, da sta za investicije slovenskih in nemških podjetij najbolj zanimivi Brazilija in Mehika. Za razliko od slovenskih podjetij so nemška podjetja v zadnjih dveh preučevanih letih veliko investirala tudi v Argentino in Kolumbijo ter Čile, za slovenska podjetja pa je bila za razliko od nemških v zadnjih dveh letih zelo zanimiva Panama.

Tabela 5.2.3: Izhodne TNI iz Slovenije v 26 držav LAK, članic IADB, merjeno v milijonih evrov

	Izhodne TNI 2007	Izhodne TNI 2008	Izhodne TNI 2013	Izhodne TNI 2014
Argentina	6,6	6,6	-7,6	-0,2
Bahami				
Barbados				
Belize				
Bolivija				
Brazilija	4,1	6,3	2,8	2,2
Čile				
Kolumbija	0,2	0,7	0,1	-
Kostarika				
Dominikanska republika				
Ekvador	2,1	2	1,1	-0,8
Salvador				
Gvatemala				
Gvajana				
Haiti				
Honduras				
Jamajka				
Mehika	-	0,7	1,7	6,2

Nikaragva				
Panama	-	-	2,4	2,4
Paragvaj				
Peru	0	0,2	-	-
Surinam				
Trinidad in Tobago				
Urugvaj				
Venezuela				

Vir: Banka Slovenije (2007, 2008, 2013, 2014).

Situacija z investicijami podjetij iz 26-ih držav LAK, članic IADB, je v Sloveniji podobna kot v Nemčiji. Podatki v tabeli 5.2.4 kažejo, da so v Slovenijo v vseh štirih preučevanih letih največ investirala podjetja iz Paname, največ v letih 2008 in 2013, v letu 2014 so se njihove TNI zmanjšale. Panamskim so sledila podjetja iz Bahamov in Kostarike, ki na primer niso vlagala v Nemčijo.

Tabela 5.2.4: Vhodne TNI v Slovenijo iz 26-ih držav LAK, članic IADB, merjeno v milijonih evrov

	Vhodne TNI 2007	Vhodne TNI 2008	Vhodne TNI 2013	Vhodne TNI 2014
Argentina				
Bahami	0,5	0,4	1,3	1,1
Barbados				
Belize				
Bolivija				
Brazilija				
Čile				
Kolumbija				
Kostarika	1,5	0,6	0,5	0
Dominikanska republika				
Ekvador				

Salvador				
Gvatemala				
Gvajana				
Haiti				
Honduras				
Jamajka				
Mehika	-	-0,1	0	-0,1
Nikaragva				
Panama	4,8	14,2	15,6	8
Paragvaj				
Peru				
Surinam				
Trinidad in Tobago				
Urugvaj	-	-	-	0
Venezuela				

Vir: Banka Slovenije (2007, 2008, 2013, 2014).

Analiza kaže, da so pomembne trgovinske partnerice Slovenije med večjimi prejemnicami sredstev IADB. Po analizi blagovne menjave lahko ugotovimo, da so podobno kot pri Nemčiji kot veliki državi tudi med ključnimi trgovinskimi partnericami Slovenije Argentina, Brazilija, Mehika in tudi Kolumbija. Ob tem je raziskava pokazala, da torej slovenska podjetja največ TNI vlagajo v Brazilijo in Mehiko, ne pa tudi obratno. Podatki o ODA, blagovni menjavi Nemčije, deloma o TNI ter podatki o poslih na projektih s strani slovenskih podjetij večinoma kažejo povečanje vrednosti v letih 2013 in 2014, iz česar lahko sklepamo, da je to na račun okrevanja po svetovni in gospodarski krizi.

Hkrati podatki o sicer skromni predstavniški mreži Slovenije v LAK kažejo, da ima Slovenija obe obstoječi diplomatski predstavništvi v dveh pomembnih trgovinskih partnericah, Argentini in Braziliji. Argentina nima diplomatskega predstavništva v Sloveniji, ima pa ga Brazilija. Prav tako pa smo že ugotovili, da so bili vse štiri uradne izhodne delegacije iz Slovenije v štirih preučevanih letih organizirane v treh državah,

ključnih za trgovino in posle. Največji izziv za prihodnje pa je ugotovitev v analizi, da slovenska podjetja v štirih preučevanih letih niso pridobila prav nobenega posla na javnih naročilih, ki jih je razpisala IADB v okviru projektov, ki jih sofinancira.

6 EVROPSKA BANKA ZA OBNOVO IN RAZVOJ

EBRD je bila ustanovljena po padcu Berlinskega zidu, več kot 30 let kasneje kot IADB. Z njeno ustanovitvijo so želele razvite industrijske države, zlasti države EU, podpreti proces gospodarskih reform v regiji (Mrak 2002, 486).

EBRD trenutno sofinancira projekte v 36-ih državah operacij, od srednjeevropskih, balkanskih, do držav nekdanje Sovjetske zveze in Mongolije ter držav južnega in vzhodnega Sredozemlja (Maroko, Tunizija, Egipt in Jordanija). Poleg tega se je banka začasno v odziv na krizo angažirala tudi na Cipru in v Grčiji, vendar še to ni razvidno v Letnem poročilu EBRD za leto 2014, ker še ni zajeta Grčija, ki je postala država operacij sredi leta 2014. Za države operacij EBRD, ki jih bomo preučevali v analizi, je ključno, da so vse članice banke in da so upravičene do njenega financiranja. Med njimi je tudi Slovenija, zato bo v delih analize, ki se nanašajo v osnovi na Slovenijo, raziskava posledično omejena na 35 držav operacij.

Danes ima EBRD skupaj 67 članic, delničark banke, in sicer 65 držav ter dve instituciji, EU in EIB, s čimer je edina mednarodna finančna institucija, v kateri so poleg držav njene enakopravne članice tudi mednarodne institucije. Kot kaže tabela 6.1, so tako kot v IADB (glej tabelo 5.1) tudi v EBRD največji individualni delničar ZDA z 10,12 odstotki v ustanovnem kapitalu oziroma z 10,12 odstotki glasov. Kljub temu imajo glavno besedo pri odločanju države EU skupaj z EU in EIB kot institucijama, članicama EBRD. Na tem mestu je treba ponovno opozoriti, da se je v praksi pokazalo, da se »večina odločitev kljub temu poskuša doseči na osnovi skupnega dogovora in ne samo na osnovi teže glasu« (Bakker (1996, 6), kar potrjuje tudi Andrej Kavčič (2016), vodja sektorja za mednarodne finančne odnose na Ministrstvu za finance RS, ki pravi, da »ker je pri teh institucijah odločanje praviloma konsenzualno, ima Slovenija enako možnost, da podaja predloge in pove svoje mnenje, kot Nemčija«.

Nemčija je kot velika evropska država z dobrima 2,5 milijardama vložka v ustanovni kapital v EBRD na drugem mestu med individualnimi članicami in ima 8,62 odstotkov glasovalnih pravic, enako kot Francija, Italija, Japonska in Velika Britanija. EIB in EU imata vsaka s 3,03 milijardami evrov vložka 3,03 odstotkov glasov.

Slovenija kot mala država članica z 62,9 milijoni evrov vložka ima 0,2 odstotka glasovalnih pravic in nastopa v banki kot prejemnica sredstev. Večji vložek od Slovenije med 36-imi državami operacij EBRD ima 11 držav (Bolgarija, Hrvaška, Grčija, Madžarska, Kazahstan, Poljska, Ruska federacija, ki ima s 4,05 odstotki največji individualni delež med 36-imi državami operacij, pa Romunija, Srbija, Slovaška in Ukrajina), manjši delež v ustanovnem kapitalu EBRD pa ima kar 24 držav operacij EBRD.

Tabela 6.1: Vplačila v ustanovni kapital EBRD in glasovalne pravice na dan 1. 5. 2016, merjeno v milijonih evrov

36 držav članic operacij EBRD	Vplačila v ustanovni kapital skupaj	% glasovalnih pravic
Albanija	30.010,00	0,10
Armenija	14.990,00	0,05
Azerbajdžan	30.010,00	0,10
Belorusija	60.020,00	0,20
Bosna in Hercegovina	50.710,00	0,17
Bolgarija	237.110,00	0,80
Hrvaška	109.420,00	0,37
Ciper	30.010,00	0,10
Egipt	21.010,00	0,07
Estonija	30.010,00	0,10
Makedonija	17.620,00	0,06
Gruzija	30.010,00	0,10
Grčija	195.080,00	0,66
Madžarska	237.110,00	0,80

Jordanija	9.860,00	0,03
Kazahstan	69.020,00	0,23
Kosovo	5.800,00	0,02
Kirgizija	21.010,00	0,07
Latvija	30.010,00	0,10
Litva	30.010,00	0,10
Moldavija	30.010,00	0,10
Mongolija	2.990,00	0,01
Črna gora	4.200,00	0,01
Maroko	14.780,00	0,05
Poljska	384.180,00	1,29
Romunija	144.070,00	0,49
Ruska federacija	1.200.580,00	4,05
Srbija	140.310,00	0,47
Slovaška	128.070,00	0,43
Slovenija	62.950,00	0,21
Tadžikistan	21.010,00	0,07
Tunizija	9.860,00	0,03
Turčija	345.150,00	1,16
Turkmenistan	2.100,00	0,01
Ukrajina	240.110,00	0,81
Uzbekistan	44.120,00	0,15
Skupaj 36 držav operacij EBRD	4.033.320,00	13,59
Druge članice		
Avstralija	300.140,00	1,01
Avstrija	684.320,00	2,31
Belgija	684.320,00	2,31
Kanada	1.020.490,00	3,44
Češka	256.110,00	0,86
Danska	360.170,00	1,21

Evropska investicijska banka	900.440,00	3,03
Evropska unija	900.440,00	3,03
Finska	375.180,00	1,26
Francija	2.556.510,00	8,62
Nemčija	2.556.510,00	8,62
Islandija	30.010,00	0,10
Irska	90.040,00	0,30
Izrael	195.080,00	0,66
Italija	2.556.510,00	8,62
Japonska	2.556.510,00	8,62
Koreja	300.140,00	1,01
Lihtenštajn	5.990,00	0,02
Luksemburg	60.020,00	0,20
Malta	2.100,00	0,01
Mehika	45.010,00	0,15
Nizozemska	744.350,00	2,51
Nova Zelandija	10.500,00	0,04
Norveška	375.180,00	1,26
Portugalska	126.050,00	0,42
Španija	1.020.490,00	3,44
Švedska	684.320,00	2,31
Švica	684.320,00	2,31
Velika Britanija	2.556.510,00	8,62
ZDA	3.001.480,00	10,12
Skupaj druge članice	25.639.240,00	86,41
SKUPAJ	29.672.560,00	100

Vir: EBRD (2014a).

V nadaljevanju bomo analizirali ODA, ki sta jo obe državi, Nemčija in Slovenija, nakazali v EBRD v preučevanih štirih letih. Kot nam prikazuje tabela 6.2, je Nemčija kot velika

evropska država stalno povečevala prispevek ODA v EBRD, še posebej pa v letu 2014 (v IADB naprimer predvsem v zadnjih dveh preučevanih letih, 2013 in 2014, ne pa v 2008).

Slovenija je kot ena od 36-ih držav operacij EBRD prispevala ODA v EBRD v letih 2007 in 2008, in sicer je vplačala ODA v posebni sklad z imenom Investicijski okvir za Zahodni Balkan (Western Balkans Investment Framework – WBIF), ki ga soupravlja EBRD skupaj z EIB, Razvojno Banko Sveta Evrope in Skupino Svetovne Banke (Kavčič 2016). Kot pojasnjuje Kavčič (2016), je »Slovenija prvič v tak sklad za regijo Zahodnega Balkana vstopila leta 2006 z zneskom 500.000 EUR, ki je bil vplačan v več tranšah; drugič pa je Slovenija v tak sklad vstopila leta 2009, prav tako z zneskom 500.000 EUR, ki je bil prav tako vplačan v več tranšah«. Prvi dve tranši vplačil sta torej razvidni tudi v tabeli 6.2., medtem ko Slovenija v letih 2013 in 2014 ni vplačala ODA v EBRD.

Če pogledamo strateške prioritete obeh držav, ugotovimo, da je izmed 36 držav operacij EBRD za Slovenijo najbolj zanimiv prav Zahodni Balkan, ki je v Resoluciji o mednarodnem razvojnem sodelovanju Republike Slovenije do leta 2015 (2008) opredeljen med geografskimi prednostnimi področji oziroma so to ciljne države Makedonija, Črna gora, Srbija, Bosna in Hercegovina, Albanija ter Kosovo. Analiza v nadaljevanju nam bo pokazala, da so to tudi zelo pomembne trgovinske partnerice naše države, v katerih imajo slovenska podjetja pomembne deleže TNI. Resolucija pa med geografskimi prednostnimi območji definira še Vzhodno Evropo, Kavkaz in Srednjo Azijo, ki so prav tako v glavnem med državami operacij EBRD.

Nemčija po podatkih Zveznega ministrstva za zunanje zadeve (Auswärtiges Amt 2016) med strateškimi partnerstvi (ob v prejšnjem poglavju že omenjeni Latinski Ameriki) izpostavlja tesne odnose s sosednjo Poljsko, nato trikotnik Nemčija – Francija – Poljska in trikotnik Nemčija – Rusija – Poljska, predvsem pa si prizadeva za učinkovitost EU pri sosedski politiki do svojih vzhodnih sosedov in sosedov iz Sredozemlja, kjer se dogajajo masovne spremembe. Večina držav iz omenjenih strateških območij so članice EBRD, upravičene do sredstev EBRD, med njimi ključne trgovinske partnerice Nemčije, kar bomo dokazovali s podatki v nadaljevanju.

Tabela 6.2: ODA v EBRD, merjeno v milijonih evrov

	2007	2008	2013	2014
Nemčija	1	3	4,45	16,65
Slovenija	0,17	0,17	0	0
SKUPAJ VSI	89,92	209,27	348,68	340,66

Vir: EBRD (2007b, 2008b, 2013b in 2014b).

Najprej bomo analizirali vrednost odobrenih prispevkov EBRD za sofinanciranje projektov 36-ih držav članic EBRD, med katerimi je tudi Slovenija kot ena od preučevanih držav v raziskavi. EBRD je največji individualni investitor v posamezni regiji, ki s svojo prisotnostjo oziroma z lastnim financiranjem mobilizira znatne TNI v državah, v katerih banka opravlja transakcije, kar bomo prikazali v naslednjih podpoglavjih.

Kot je razvidno iz tabele 6.3, je bilo v treh preučevanih letih, in sicer v 2007, 2008 in 2013, največ prispevkov EBRD v projekte v Ruski federaciji, situacija pa se je drastično spremenila v letu 2014, ko je Ruska federacija prejela le še tretjino prispevka EBRD iz leta 2013. Kot pojasnjuje Mavko (2016), je to »del sankcijskega režima EBRD do Ruske federacije na podlagi sklepa EBRD iz julija 2014, ko so države članice EBRD od banke zahtevale, da banka začasno ne izvaja operacij v Ruski federaciji. Pred tem pa je EBRD Ruski federaciji v času njene tranzicije zelo pomagala, kar je razvidno tudi iz uradnih podatkov EBRD«. Na tem mestu je treba opomniti na to, o čemer smo pisali v poglavju 3.1, in sicer da je EBRD edina banka, ki ima svojo politično usmerjenost zapisano v preambuli Sporazuma EBRD. Kot poudarja Mavko (2016), so se države članice EBRD istočasno »odločile, da bodo drugi državi v rusko-ukrajinskem konfliktu, torej Ukrajini, ne glede na to pomagale tudi v letu 2014, in sicer zaradi posledic, ki jih je utrpela v tem konfliktu«. Ukrajina je bila v skladu s tabelo 6.3 tudi v letu 2014, enako kot v letih 2007 in 2008, na drugem mestu po odobrenih prispevkih EBRD v njene nacionalne strateške projekte, s to razliko torej, da je bila v letih 2007 in 2008 pred njo Ruska federacija, v 2013 ob Ruski federaciji še Turčija, v 2014 pa je Ruska federacija prejela bistveno manj prispevkov EBRD, več kot Ukrajina pa le še Turčija.

Iz tabele 6.3 velja še izpostaviti, da je bil v letih 2007 in 2008 na tretjem mestu po prispevku EBRD Kazahstan, ki ni bil več med največjimi petimi prejemniki v zadnjih dveh preučevanih letih. Četrta največja prejemnica prispevkov EBRD za projekte v letih 2007 in 2008 je bila Romunija, v letu 2013 je bila peta največja, v 2014 pa šesta največja prejemnica prispevkov EBRD. Med večjimi prejemnicami prispevkov EBRD v vseh preučevanih letih je bila tudi Srbija, in sicer je bila peta največja prejemnica prispevkov v 2007, v letu 2014 pa sedma največja prejemnica sredstev EBRD. V letu 2008 je veliko prispevkov EBRD prejela Bosna in Hercegovina, in sicer kot peta po vrsti takoj za Rusijo, Ukrajino, Kazahstanom in Romunijo, v letu 2014 pa je bila podobna situacija z Egiptom, ki je bil na petem mestu po prejetih prispevkih EBRD za Turčijo, Ukrajino, Rusko federacijo in Poljsko. Egiptu so po vloženih sredstvih EBRD v 2014 sledile Romunija, Kazahstan in Srbija.

EBRD je v času od včlanitve Slovenije v EBRD leta 1993 v našo državo financirala slabih 900 milijonov evrov poslov v nekaj več kot 70-ih transakcijah, kar je povprečno 40 milijonov evrov letno oziroma približno 0,1 odstotka BDP-ja (Mavko 2016), to pa je pomemben finančni prispevek za Slovenijo kot malo evropsko državo. Kot kaže tabela 6.3, so imele manj odobrenih prispevkov EBRD od Slovenije v letu 2014 Madžarska, Latvija, Litva, Turkmenistan, pa Uzbekistan, ki dve leti zaporedoma ni imel nič odobrenih projektov. Poseben primer je Grčija, ki je šele sredi leta 2014 dobila status države operacij EBRD, in sicer »v skladu s posebnim dogovorom do leta 2020, podobno kot Ciper« (Mavko 2016).

Po opravljeni analizi lahko ugotovimo, da so med večjimi prejemnicami sredstev EBRD tudi ključne trgovinske partnerice Nemčije – Turčija, Rusija, Poljska, Romunija, kar je prikazano v tabelah 6.1.1 in 6.1.2. Vse te so tudi pomembne trgovinske partnerice Slovenije, pri slednji pa je treba zagotovo omeniti še druge države Zahodnega Balkana, ki so prav tako med večjim prejemnicami sredstev EBRD, predvsem Hrvaška in Srbija, pa tudi Bosna in Hercegovina, kar je razvidno iz tabel 6.2.1 in 6.2.2.

Tabela 6.3: Odobreni prispevki EBRD v projekte v državah operacij EBRD, merjeno v milijonih evrov

	2007	2008	2013	2014
Albanija	45,1	88	138	119
Armenija	77,8	52	49	114
Azerbajdžan	122	81	163	238
Belorusija	45,8	20	255	242
Bosna in Hercegovina	156,4	249	208	68
Bolgarija	203	207	197	83
Hrvaška	152,6	105	288	298
Češka	39,8	20		
Ciper				108
Egipt			151	593
Estonija	11	1	23	40
Makedonija	26,2	55	74	252
Gruzija	192	215	116	214
Grčija				
Madžarska	38,7	80	200	6
Jordanija			60	138
Kazahstan	531,6	434	328	576
Kosovo			22	37
Kirgizija	11,7	12	134	35
Latvija	18,1	0	23	4
Litva	37,5	0	32	32
Moldavija	35,6	107	128	105
Mongolija	33,6	51	64	117
Črna gora	17,5	16	78	75
Maroko			168	225
Poljska	160,5	110	756	594
Romunija	336,4	318	508	592
Ruska federacija	2.336,7	1.816	1.816	608

Srbija	215,6	127	424	453
Slovaška	74,3	3	237	62
Slovenija	13	10	48	35
Tadžikistan	26,2	35	14	62
Tunizija			69	114
Turčija		0	920	1.394
Turkmenistan	2,6	10	8	12
Ukrajina	646,8	835	798	1.210
Uzbekistan	14,7	33	0	0
SKUPAJ	5.583	5.090	8.497	8.855

Vir: EBRD (2007a, 2008a, 2013a in 2014a).

Vrednosti poslov iz javnih naročil, vezanih na projekte, ki jih financira EBRD, so za obe državi, Nemčijo in Slovenijo, prikazani v tabeli 6.4. Iz tabele je razvidno, da nemška podjetja tako kot v IADB zelo uspešno izkoriščajo posle na projektih EBRD. Prav tako podatki kažejo na veliko povečanje omenjenih poslov v zadnjih dveh preučevanih letih, 2013 in 2014, kar kaže med drugim na to, da so si nemška podjetja že zelo opomogla po finančni in gospodarski krizi, ki se je začela v 2008. Tega pa vsaj na podlagi podatkov za Slovenijo ne moremo trditi, saj podatki kažejo, da so bile vrednosti poslov slovenskih podjetij na naročilih EBRD v letih 2013 in 2014 občutno manjše kot v 2007 in 2008.

Tabela 6.4 kaže, da so slovenska podjetja bistveno uspešnejša pri pridobivanju poslov na projektih v okviru projektov EBRD, v tabeli 5.4 pa smo za IADB ugotovili, da tovrstnih poslov slovenskih podjetij v regiji LAK v preučevanih štirih letih sploh ni bilo. To, da ima Slovenija višjo vrednost prejetih poslov v okviru podpisanih pogodb za projekte, ki jih sofinancira EBRD, je povezano tudi s tem, da je naša država v primeru EBRD upravičena do sofinanciranja kot ena izmed 36-ih držav operacij. Mavko (2016) pojasnjuje, da je »za projekte v Sloveniji večja verjetnost, da jih dobijo slovenska podjetja in da je prav tako upravičeno pričakovati, da slovenska podjetja konkurirajo na razpisih, ki se izvajajo iz EBRD sredstev v bližnjih državah, predvsem na Zahodnem Balkanu«.

Tabela 6.4: Vrednosti svetovalcev in pogodbe, podpisane v postopkih javnih naročil, ki jih je EBRD izvajala ali nadzirala njihovo izvedbo iz sredstev banke, po nacionalnosti v evrih

	2007	2008	2013	2014
Nemčija	45.015.638	47.121.232	169.599.784	113.026.564
Slovenija	58.189.109	39.387.227	1.009.512	697.168

Vir: European Bank for Reconstruction and Development (2016).

Analiza predstavniške mreže, ki nudi podporo pri doseganju ekonomskih ciljev zunanje politike in ki smo jo opravili na podlagi javno dostopnih podatkov na spletnih straneh Zveznega ministrstva za zunanje zadeve Nemčije (2016) in Ministrstva za zunanje zadeve Slovenije (2016), kaže, da ima Nemčija kot velika evropska država svoja diplomatska predstavništva v vseh 36-ih državah operacij EBRD ter tudi obratno, torej da ima vseh 36 držav operacij EBRD svoja diplomatska predstavništva v Nemčiji.

Pri Sloveniji kot mali državi se v primeru EBRD pokaže, da ima v 35-ih državah operacij EBRD (če izvzamemo iz analize Slovenijo samo) precej bolj razvejano predstavniško mrežo kot v 26-ih državah LAK v primeru IADB. Podatki Ministrstva za zunanje zadeve Slovenije (2016) kažejo, da ima naša država svoja diplomatska predstavništva v 15-ih državah od preučevanih 35, nekoliko več, torej 18, pa je diplomatskih predstavništev iz 35-ih držav operacij EBRD v Sloveniji. To je mogoče utemeljiti z zunanjepolitičnimi prioritetami Slovenije, o čemer smo že pisali v raziskavi, saj gre za države iz prednostnih geografskih območjih, in sicer za države Srednje in Vzhodne Evrope, Kavkaza in Srednje Azije, predvsem pa za države Zahodnega Balkana, sodelovanje s katerimi je med zunanjepolitičnimi prioritetami naše države.

Kot v primeru IADB, smo tudi za analizo uradnih delegacij predstavnikov države s predstavniki gospodarstva v 35-ih državah operacijah EBRD (če izvzamemo Slovenijo) uspeli pridobiti podatke le za Slovenijo, ne pa tudi za Nemčijo. Pod podatkih JAPTI (2008 in 2009) je bila v letu 2007 ena izhodna delegacija v Istanbul, 2008 je bilo izhodnih delegacij v države operacij EBRD 11 (na Slovaško, v Turčijo, Romunijo, Makedonijo, Ukrajino, Bolgarijo, Črno goro, Srbijo, Bosno in Hercegovino, Jordanijo in Rusijo) in hkrati 5 vhodnih, v glavnem iz držav Zahodnega Balkana. Po podatkih MZZ (2014 in

2015) je bilo v letu 2013 sedem izhodnih delegacij in v letu 2014 pet izhodnih delegacij, prav tako na Slovaško, v Srbijo dve, po ena pa v Turčijo ter v Turkmenistan. Analiza ponovno pokaže, da so države operacij EBRD, ki so naša zunanjepolitična prioriteta, hkrati tudi države, s katerimi imamo intenzivno blagovno menjavo.

6. 1 Analiza pomena članstva za Nemčijo

Predhodne analize v naši nalogi so pokazale, da je Nemčija močno vpeta v delovanje EBRD in s tem na območju 36-ih držav operacij EBRD. Tabela 6.1.1 nam kaže, da je Nemčija v letu 2014 največ izvozila (po vrstnem redu od največje vrednosti izvoza) na Poljsko, v Rusijo, Madžarsko, Turčijo in Slovaško, v Romunijo kot šesto in Grčijo kot sedmo državo izvoza iz Nemčije, Slovenija je bila na osmem mestu, kar je relativno visoko na lestvici 36-ih držav operacij EBRD. Zelo podoben trend izvoza iz Nemčije kažejo tudi podatki za leta 2007, 2008 in 2013, le z nekoliko drugačnim vrstnim redom. Podobno velja za države, v katere Nemčija najmanj izvažja, in sicer v letu 2014 (po vrstnem redu od najmanjše vrednosti izvoza) v Tadžikistan, Kirgizijo, Črno goro, Mongolijo in Armenijo, zelo podobni pa so torej podatki za preostala tri preučevana leta, le vrstni red je nekoliko drugačen. V predhodnih analizah smo tudi že ugotovili, da se je izvoz blaga iz Nemčije v njene ključne trgovinske partnerice v letih 2013 in 2014 povečal glede na leti 2007 in 2008, v nekaterih primerih je bila razlika večja, v drugih manjša. Izvoz blaga iz Nemčije v Slovenijo pa se je v 2013 in 2014 nekoliko zmanjšal, kar lahko povezujemo z v predhodnih analizah že omenjenim počasnejšim okrevanjem naše države po gospodarski in finančni krizi iz leta 2008.

Tabela 6.1.1: Izvoz blaga iz Nemčije v 36 držav operacij EBRD, merjeno v tisočih evrov⁹

Uvozniki	Izvoz 2007	Izvoz 2008	Izvoz 2013	Izvoz 2014
Poljska	36.152.097	40.222.232	42.458.746	47.646.738

⁹ V sistemu ITC ni podatkov posebej za Kosovo

Turčija	15.118.245	15.212.820	21.834.940	19.306.982
Rusija	28.273.114	32.337.937	36.694.014	29.974.223
Madžarska	17.298.339	17.711.340	17.500.634	19.814.833
Slovaška	8.557.194	8.918.260	10.635.200	11.240.661
Romunija	7.580.863	8.757.544	9.634.726	10.750.088
Grčija	8.002.326	8.258.570	4.726.576	4.849.836
Slovenija	4.157.425	4.386.330	4.095.272	4.096.997
Bolgarija	2.319.156	2.706.100	2.645.459	3.279.644
Egipt	2.137.092	2.712.180	2.409.820	2.896.860
Ukrajina	5.940.020	6.525.056	5.679.359	3.768.425
Litva	2.391.575	2.378.054	2.470.940	2.562.205
Hrvaška	2.761.119	2.942.036	2.057.358	2.246.435
Srbija	1.551.450	1.844.895	1.733.626	1.866.917
Maroko	1.279.732	1.480.091	1.616.214	1.717.328
Latvija	1.669.535	1.391.745	1.416.568	1.512.363
Estonija	1.462.249	1.523.916	1.678.483	1.709.095
Tunizija	1.292.461	1.376.534	1.331.884	1.327.563
Belorusija	1.549.601	2.000.382	2.337.677	1.837.058
Kazahstan	1.975.438	1.664.731	2.220.832	1.772.691
Makedonija	400.456	473.955	550.951	682.703
Jordanija	725.638	746.944	706.955	693.728
Bosna in Hercegovina	656.185	742.535	757.921	793.734
Azerbajdžan	446.939	529.691	849.752	802.064
Ciper	868.651	760.988	864.567	571.146
Uzbekistan	262.953	308.048	430.866	504.848
Gruzija	216.361	267.064	342.530	385.911
Turkmenistan	158.580	179.536	391.389	277.443
Moldavija	271.734	313.297	386.157	352.368
Albanija	143.404	191.818	143.028	160.298
Armenija	98.867	103.104	134.977	134.563

Mongolija	55.190	66.710	175.752	119.178
Črna gora	101.773	151.215	76.734	79.364
Kirgizija	71.061	62.908	90.647	85.480
Tadžikistan	27.350	26.728	35.829	44.864
SKUPAJ	155.974.173	169.275.294	181.116.383	179.864.634

Vir: International Trade Centre (2016).

Nemčija je po podatkih iz tabele 6.1.2 v preučevanih letih največ uvozila iz (po vrstnem redu od največje vrednosti uvoza za leto 2014) Poljske, Ruske federacije, Madžarske, Turčije in Slovaške. Romunija je bila na šestem in Slovenija na sedmem mestu med največjimi uvoznici v Nemčijo, na osmem pa Kazahstan. Najmanj je Nemčija v letu 2014 uvozila iz Tadžikistana (isto v 2013), Mongolije, Kazahstana, Jordanije in Črne gore, v predhodnih preučevanih letih tudi iz Turkmenistana. Kot smo tudi že predhodno ugotavljali, se je uvoz blaga v Nemčijo iz glavnih trgovinskih partneric v letih 2013 in 2014 povečal glede na 2007 in 2008, kar lahko pripišemo v predhodnih analizah že omenjenemu hitremu okrevanju Nemčije po svetovni krizi, ki je nastopila v letu 2008.

Tabela 6.1.2: Uvoz blaga v Nemčijo iz 36-ih držav operacij EBRD, merjeno v tisočih evrov¹⁰

Izvozniki	Uvoz 2007	Uvoz 2008	Uvoz 2013	Uvoz 2014
Poljska	24.163.184	26.251.581	36.005.170	39.666.779
Ruska federacija	28.872.613	35.913.258	41.484.892	38.554.734
Madžarska	18.110.871	17.780.967	19.475.412	21.965.413
Turčija	9.723.483	9.660.776	12.310.251	13.442.582
Slovaška	9.060.356	8.873.970	12.250.338	12.831.173
Romunija	4.034.708	4.773.757	9.169.196	10.215.039
Slovenija	3.588.719	3.796.313	4.586.398	4.817.169
Bolgarija	1.442.848	1.422.786	2.726.046	2.586.745
Kazahstan	3.574.552	4.401.237	4.593.853	4.448.318

¹⁰ V sistemu ITC ni podatkov posebej za Kosovo

Azerbajdžan	1.100.833	1.873.847	2.451.318	2.390.056
Makedonija	434.310	462.250	1.188.420	1.565.359
Grčija	2.025.084	1.940.293	1.780.831	1.739.885
Egipt	803.755	1.180.940	1.489.581	1.529.624
Ukrajina	1.495.962	1.661.452	1.575.826	1.655.071
Litva	1.139.981	1.210.199	1.747.407	1.599.398
Tunizija	1.071.263	1.336.286	1.495.570	1.621.379
Srbija	664.015	779.279	1.239.870	1.290.945
Hrvaška	765.547	800.922	919.747	977.146
Maroko	494.577	534.523	854.229	909.685
Belorusija	430.751	515.320	482.696	518.152
Latvija	478.484	463.476	635.367	640.751
Bosna in Hercegovina	352.198	376.792	523.874	551.001
Estonija	384.449	338.738	499.101	528.510
Moldavija	144.936	112.145	124.213	140.236
Armenija	126.430	133.256	72.764	106.614
Ciper	425.868	206.272	117.637	92.510
Gruzija	55.031	96.747	127.987	97.789
Albanija	36.555	31.581	83.003	60.105
Jordanija	25.584	20.061	29.666	17.402
Črna gora	7.582	6.087	35.879	22.072
Uzbekistan	70.673	46.015	23.182	37.353
Mongolija	10.922	15.400	12.327	10.142
Kazahstan	6.645	7.248	12.014	12.027
Turkmenistan	3.275	45.392	9.607	138.123
Tadžikistan	39.544	6.824	3.780	2.764
SKUPAJ	115.165.588	127.075.990	160.137.452	166.782.051

Vir: International Trade Centre (2016).

Tabela 6.1.3 prikazuje izhodne TNI iz Nemčije v 36 držav operacij EBRD¹¹. Iz podatkov je moč razbrati, da so nemška podjetja v preučevanih letih največ investirala na Poljsko, v Rusko federacijo in na Madžarsko.

V letu 2007 jim je sledila Ukrajina, podobno v 2008, nato pa je bil izjemno velik upad nemških investicij v Ukrajino v letih 2013 in 2014, kar lahko pripišemo politični nestabilnosti zaradi rusko-ukrajinskega konflikta, posledica česar je odtok kapitala iz Ukrajine. Za našo analizo je zanimiva primerjava z investicijami EBRD, ki upravlja z javnim denarjem držav članic, v Ukrajino, ki se v preučevanem obdobju niso zmanjšale, temveč so se v letu 2014 celo povečale (Ukrajina je bila po podatkih v tabeli 6.3 na drugem mestu po odobrenih prispevkih EBRD, takoj za Turčijo), kar smo že podrobneje analizirali.

Podobna primerjava pokaže, da so se v letu 2014 za približno tretjino iz podobnih razlogov zmanjšale tudi TNI nemških podjetij v Rusko federacijo, s to razliko, da se je v istem letu za razliko od Ukrajine zmanjšal tudi prispevek EBRD v projekte Ruske federacije, kar je razvidno v tabeli 6.3 in kar smo že pojasnili s politično odločitvijo EBRD oziroma njenih članic za sankcijski režim proti Ruski federaciji. Kljub zmanjšanju TNI s strani nemških podjetij v Rusko federacijo je bila torej le-ta še vedno na visokem drugem mestu, za Poljsko in torej pred Madžarsko, ki so ji v 2014 sledile Turčija, Romunija in Slovaška ter Ukrajina na sedmem mestu. Analiza po letih še pokaže, da so se v letih 2013 in 2014 nemške investicije v Poljsko, kamor so nemška podjetja v preučevanem obdobju največ investirala, povečevale glede na 2007 in 2008 (enako velja naprimer za Turčijo in Romunijo, kamor so nemška podjetja tudi veliko vlagala).

Tabela 6.1.3: Izhodne TNI iz Nemčije v 36 držav operacij EBRD, merjeno v milijonih evrov¹²

	Izhodne TNI 2007	Izhodne TNI 2008	Izhodne TNI 2013	Izhodne TNI 2014
Albanija			62	85

¹¹ V poročilih Deutsche Bundesbank ni podatkov posebej za Kosovo

¹² V poročilih Deutsche Bundesbank ni podatkov posebej za Kosovo

Armenija				
Azerbajdžan				
Belorusija	38	60	118	127
Bosna in Hercegovina	126	124	226	222
Bolgarija	891	1.158	1.721	1.677
Hrvaška	1.757	1.924	1.534	1.604
Ciper	528	582	701	727
Egipt	349	403	1.169	1.087
Estonija	207	209	259	230
Makedonija	37	20	77	85
Gruzija			174	258
Grčija	1.928	3.083	2.896	3.116
Madžarska	15.388	14.677	14.334	14.022
Jordanija			97	110
Kazahstan	103	133	286	304
Kosovo				
Kirgizija				
Latvija	440	435	503	476
Litva	787	998	1.086	835
Moldavija	56	74	137	132
Mongolija				
Črna gora				
Maroko	196	197	225	218
Poljska	17.392	17.311	22.559	22.685
Romunija	3.840	4.215	5.586	5.769
Ruska federacija	16.684	12.503	22.322	15.122
Srbija	746	847	981	940
Slovaška	4.789	5.289	5.036	4.720
Slovenija	547	515	714	971
Tadžikistan				

Tunizija				
Turčija	4.866	5.201	7.580	8.630
Turkmenistan				
Ukrajina	8.739	8.427	4.070	3.722
Uzbekistan			66	110

Vir: Deutsche Bundesbank (2010 in 2014).

Podatki o investicijah privatnih podjetij iz 36-ih držav operacij EBRD¹³ iz tabele 6.1.4 kažejo, da so daleč največ v vseh štirih preučevanih letih v Nemčijo investirala podjetja iz Ruske federacije. Sledila so jim podjetja iz Cipra, Turčije in Poljske, nato pa v 2014 iz Madžarske, v 2007 pa naprimer iz Grčije. Pri analizi po letih izstopa veliko povečanje TNI turških in poljskih podjetij v Nemčijo v letih 2013 in 2014, kar lahko povežemo z uspešnih okrevanjem Turčije in Poljske po gospodarski in finančni krizi.

Tabela 6.1.4: Vhodne TNI v Nemčijo iz 36-ih držav operacij EBRD, merjeno v milijonih evrov¹⁴

	Vhodne TNI 2007	Vhodne TNI 2008	Vhodne TNI 2013	Vhodne TNI 2014
Albanija				
Armenija				
Azerbajdžan				
Belorusija				
Bosna in Hercegovina				
Bolgarija				
Hrvaška	6	3		
Ciper	952	2.066	2.136	1.228
Egipt				
Estonija				

¹³ V poročilih Deutsche Bundesbank ni podatkov posebej za Kosovo

¹⁴ V poročilih Deutsche Bundesbank ni podatkov posebej za Kosovo

Makedonija				
Gruzija				
Grčija	181	208	293	80
Madžarska	59	48	186	208
Jordanija				
Kazahstan				
Kosovo				
Kirgizija				
Latvija				
Litva				
Moldavija				
Mongolija				
Črna gora				
Maroko				
Poljska	198	267	890	980
Romunija				
Ruska federacija	3.477	4.304	3.158	3.548
Srbija				
Slovaška				
Slovenija	99	-	51	52
Tadžikistan				
Tunizija				
Turčija	416	421	1027	1.081
Turkmenistan				
Ukrajina				
Uzbekistan				

Vir: Deutsche Bundesbank (2010 in 2014).

Analiza Nemčije kaže, da so ključne trgovinske partnerice Nemčije – Turčija, Rusija, Poljska, Romunija – hkrati tudi med večjimi prejemnicami sredstev EBRD – in hkrati države, v katere nemška podjetja vlagajo največ TNI, in v večji meri tudi obratno: ruska,

poljska in turška podjetja so med največjimi vlagatelji TNI v nemška podjetja. Tudi podatki o diplomatskih predstavništvih kažejo, da gre za obojestranske prioritete za sodelovanje. Podatki ODA kažejo, da je Nemčija svoj prispevek v EBRD v letih 2013 in 2014 še posebej povečala, tudi posli nemških podjetij na naročilih v okviru projektov, sofinanciranih s strani EBRD, so se izjemno povečali v letih 2013 in 2014, kar tudi v primeru EBRD kaže na dobro gospodarsko in finančno situacijo v Nemčiji po svetovni gospodarski krizi leta 2008. Podobno kot pri IADB pa lahko tudi v primeru EBRD dobre rezultate pripišemo strateški usmeritvi nemške zunanje politike na Poljsko, Rusijo ter na sosedsko politiko do svojih vzhodnih sosedov in sosedov iz Sredozemlja.

6. 2 Analiza pomena članstva za Slovenijo

V predhodni analizi smo ugotovili, da je predstavniška mreža Slovenije v 36-ih državah operacij EBRD mnogo bolj bogata (in obratno) kot tista v 26-ih državah LAK, članicah IADB (in obratno). Podatki naše analize v nadaljevanju kažejo, da je v območju 36-ih držav operacij EBRD podobno intenzivna tudi blagovna menjava s Slovenijo in TNI.

Na tem mestu je pred podrobno analizo treba še enkrat opozoriti, da bo v tem poglavju analiza podatkov logično temeljila na 35-ih državah operacij EBRD brez Slovenije, ki je hkrati ena od dveh držav naše analize. Prav tako v javno dostopnih evidencah, ki so temelj naše raziskave, ni bilo podatkov prikazanih posebej za Kosovo.

Tabela 6.2.1 nam kaže, da je Slovenija v letu 2014 največ (po vrstnem redu od največje vrednosti izvoza) izvozila na Hrvaško, v Rusko federacijo, Srbijo, Poljsko in Madžarsko, tudi Bosno in Hercegovino, Slovaško in Romunijo, kar je primerljivo z Nemčijo kot veliko državo (glej tabelo 6.1.1), ki je v istem letu največ izvozila na Poljsko, v Rusko federacijo, Madžarsko, Turčijo in Slovaško. Zelo podobni so podatki za druga preučevana leta, z manjšimi spremembami v vrstnem redu prvih petih; tako je naprimer v letu 2007 prav tako največ izvozila na Hrvaško, na drugem mestu je bila Srbija, ki je bila pred Rusko

federacijo za razliko od leta 2014, sledila je Madžarska in nato Poljska. To kaže na usmerjenost Slovenije na trge Zahodnega Balkana, velik trg Ruske federacije in Poljske ter sosednje Madžarske. Analiza izvoza iz Slovenije po letih ne kaže večjih odstopanj v 2013 in 2014 glede na 2007 in 2008.

Najmanj je Slovenija v letu 2014 (in podobno v preostalih preučevanih letih) izvozila v Tadžikistan, Mongolijo, Armenijo, Jordanijo in Kirgizijo, kar je zelo primerljivo z izvozom velike države Nemčije.

Tabela 6.2.1: Izvoz blaga iz Slovenije v 35 držav operacij EBRD, merjeno v tisočih evrov¹⁵

Uvozniki	Izvoz 2007	Izvoz 2008	Izvoz 2013	Izvoz 2014
Hrvaška	1.557.697	1.703.149	1.485.083	1.773.627
Srbija	737.335	794.249	745.832	746.802
Poljska	616.344	696.631	643.426	742.635
Ruska federacija	689.189	808.024	1.019.961	1.005.639
Madžarska	648.795	619.336	626.843	685.262
Bosna in Hercegovina	532.807	628.406	557.885	568.647
Slovaška	310.605	361.519	392.214	394.594
Romunija	331.726	347.421	301.824	342.836
Turčija	141.629	141.313	214.208	204.576
Bolgarija	159.691	179.692	150.187	176.372
Makedonija	143.779	181.486	168.322	167.577
Ukrajina	234.113	215.511	251.649	189.168
Grčija	70.697	82.493	63.051	79.893
Črna gora	110.779	122.055	80.925	70.960
Litva	64.045	54.660	59.361	69.036
Kazahstan	43.476	43.105	76.302	66.222

¹⁵V bazi International Trade Centre ni posebej podatkov za Kosovo

Belorusija	39.073	46.963	61.003	68.699
Egipt	33.823	44.947	29.851	36.512
Uzbekistan	12.753	17.041	28.099	33.405
Albanija	26.839	32.670	35.544	33.510
Latvija	25.073	23.258	32.744	34.582
Estonija	19.027	19.308	28.080	31.791
Ciper	9.682	12.425	22.700	19.251
Moldavija	12.192	10.959	18.213	16.795
Tunizija	12.773	24.652	16.661	21.107
Gruzija	5.823	7.679	12.899	17.274
Azerbajdžan	5.015	8.689	13.232	17.572
Turkmenistan	717	1.276	11.854	14.008
Maroko	8.388	8.598	19.805	14.139
Mongolija	919	1.324	11.391	7.976
Jordanija	4.047	3.818	8.117	9.983
Kirgizija	3.332	3.574	8.675	10.750
Armenija	4.593	6.317	6.494	8.281
Tadžikistan	1.261	1.874	5.488	6.167
SKUPAJ	6.618.037	7.254.422	7.207.923	7.685.648

Vir: International Trade Centre (2016).

Slovenija kot mala evropska država je po podatkih v tabeli 6.2.2 v preučevanih letih največ uvozila iz Hrvaške in Madžarske, nato pa v 2014 iz Poljske kot tretje, Ruske federacije in Srbije, sledili sta Bosna in Hercegovina ter Turčija, v 2007 pa je bila na tretjem mestu Ruska federacija, Poljska za njo in nato kot v 2014 Srbija, Bosna in Hercegovina ter Turčija. Če to primerjamo z uvozom Nemčije kot velike države, ugotovimo, da so podatki primerljivi – v 2014 je Nemčija največ uvozila iz Poljske, Ruske federacije, Madžarske, Turčije in Slovaške (glej tabelo 6.1.2). Najmanj je Slovenija v letu 2014 uvozila iz Mongolije, Azerbajdžana, Tadžikistana, Jordanije in Kirgizije, kar je prav tako primerljivo z Nemčijo. Tudi analiza uvoza po letih je primerljiva z Nemčijo in kaže, da se je v letih 2013 in 2014 slovenski uvoz povečal glede na 2007 in 2008.

Tabela 6.2.2: Uvoz blaga v Slovenijo iz 35-ih držav operacij EBRD, merjeno v tisočih evrov¹⁶

Izvozniki v Slovenijo	Uvoz 2007	Uvoz 2008	Uvoz 2013	Uvoz 2014
Hrvaška	849.597	844.112	1.020.569	939.099
Madžarska	564.904	661.381	709.156	681.659
Poljska	399.058	459.548	527.146	535.292
Srbija	357.416	391.184	424.729	430.204
Bosna in Hercegovina	319.466	317.624	356.809	369.059
Turčija	229.561	210.962	317.108	368.794
Romunija	162.615	168.135	204.860	295.160
Slovaška	289.633	315.507	298.676	283.943
Ruska federacija	524.755	403.689	473.930	491.032
Grčija	167.971	251.287	145.041	81.112
Bolgarija	190.010	137.596	96.928	75.935
Makedonija	58.562	48.705	48.811	62.080
Egipt	6.409	9.951	39.689	49.029
Litva	6.597	6.510	32.835	38.869
Ukrajina	42.697	34.899	23.414	24.561
Maroko	11.352	9.591	14.270	16.271
Tunizija	7.543	8.162	30.616	28.180
Estonija	3.913	6.126	7.541	9.488
Belorusija	3.306	9.638	10.663	11.843
Črna gora	26.702	40.354	21.561	12.730
Kazahstan	13.979	21.578	12.641	7.376
Latvija	4.152	4.104	9.671	7.864
Albanija	1.188	1.443	1.806	1.997
Ciper	1.789	1.678	4.470	2.275
Armenija	533	322	1.528	1.739

¹⁶V bazi International Trade Centre ni posebej podatkov za Kosovo

Moldavija	1.728	2.599	1.430	1.406
Azerbajdžan	533	47	8	14
Gruzija	135	52.863	310	914
Tadžikistan	15.675	5.840	288	135
Kirgizija	160	33	221	185
Jordanija	93	204	419	147
Uzbekistan	1.310	619	120	372
Turkmenistan	117	140	0	214
Mongolija	8	30	5	4
SKUPAJ	4.263.467	4.426.461	4.837.269	4.828.982

Vir: International Trade Centre (2016).

Tabela 6.2.3 prikazuje izhodne TNI iz Slovenije v 35 držav operacij EBRD¹⁷. Iz podatkov lahko razberemo, da so slovenska podjetja v preučevanih letih največ investirala v Hrvaško, Srbijo ter Bosno in Hercegovino. V 2014 so sledile TNI v Makedonijo in Rusko federacijo (v 2007 so bile TNI v Rusko federacijo večje kot v Makedonijo) ter Črno goro. Ruska federacija je bila med najbolj zanimivimi tudi za investicije nemških podjetij, ob njej še Poljska in Madžarska (glej tabelo 6.1.3). Ugotovimo lahko, da so za investicije slovenskih podjetij najbolj zanimivi trgi Zahodnega Balkana ter Rusije. Podatki za leti 2013 in 2014 kažejo na različne trende po posameznih državah, v katere je Slovenija največ investirala, kar je povezano z gospodarsko in politično situacijo držav, v katere Slovenija vlaga TNI. Najbolj pa so slovenska podjetja v letih 2013 in 2014 povečala TNI v Makedonijo.

¹⁷ V poročilih Banke Slovenije ni podatkov posebej za Kosovo

Tabela 6.2.3: Izhodne TNI iz Slovenije v 35 držav operacij EBRD, merjeno v milijonih evrov¹⁸

	Izhodne TNI 2007	Izhodne TNI 2008	Izhodne TNI 2013	Izhodne TNI 2014
Albanija	1,8	5,7	-7,6	-0,2
Armenija				
Azerbajdžan				
Belorusija	2,3	3,6	2,8	2,6
Bosna in Hercegovina	556,6	643,4	489,6	457,8
Bolgarija	35,1	38,5	10,9	5
Hrvaška	1.454,7	1.603,1	1.442,6	1.506,3
Ciper	46,4	179,5	42,4	30,1
Egipt				
Estonija				
Makedonija	193,1	234,7	400,8	398,6
Gruzija				
Grčija	0,7	0,4	3,5	7,7
Madžarska	31,8	27,5	22,9	20,2
Jordanija				
Kazahstan	1,2	1,3	3	3,6
Kosovo				
Kirgizija				
Latvija	0,1	0	0,6	0,5
Litva	0	0	0,5	0,3
Moldavija	1,1	1	0,2	0,2
Mongolija				
Črna gora	130,7	112	134,4	166,1
Maroko	0,3	0,4	0	0,1
Poljska	108,8	93,6	60,4	64,6

¹⁸V poročilih Banke Slovenije ni posebej podatkov za Kosovo

Romunija	43,5	47,4	28,9	27,8
Ruska federacija	243,8	444,4	359,9	307,7
Srbija	1.228,9	1.490,2	1.214,7	1.180,5
Slovaška	8,9	39,2	14,5	16,9
Slovenija				
Tadžikistan				
Tunizija				
Turčija	4,7	5,3	11,8	12,9
Turkmenistan				
Ukrajina	29,7	24,5	44,2	22,2
Uzbekistan	-	-	1,4	1,4

Vir: Banka Slovenije (2007, 2008, 2013, 2014).

Podatki iz tabele 6.2.4 o investicijah podjetij iz 35-ih držav operacij EBRD¹⁹ v Slovenijo kažejo, da so največ v Slovenijo investirala podjetja iz Hrvaške in Cipra. V 2014 so jim sledila podjetja iz Madžarske, Srbije in Ruske federacije, v 2007 pa je bila Ruska federacija tretja, sledila sta ji Madžarska in Egipt. Vsaj deloma lahko primerjamo TNI v Slovenijo tudi z investicijami v Nemčijo (glej tabelo 6.1.4), v katero so največ vlagala podjetja iz Ruske federacije in Cipra, sledila so jim podjetja iz Turčije in Poljske ter Madžarske. Podatki po letih kažejo različne trende pri največjih investitorjih v Slovenijo, dejstvo pa je, da je bilo največje povečanje TNI v slovenska podjetja v letih 2013 in 2014 s strani hrvaških podjetij.

Tabela 6.2.4: Vhodne TNI v Slovenijo iz 35-ih držav operacij EBRD, merjeno v milijonih evrov²⁰

	Vhodne TNI 2007	Vhodne TNI 2008	Vhodne TNI 2013	Vhodne TNI 2014
Albanija	-0,1	-0,2	0	0

¹⁹V poročilih Banke Slovenije ni posebej podatkov za Kosovo

²⁰V poročilih Banke Slovenije ni posebej podatkov za Kosovo

Armenija				
Azerbajdžan				
Belorusija	0,1	0,2	0,1	0,2
Bosna in Hercegovina	17,2	45,8	30,3	24,3
Bolgarija	0,1	0,7	0,5	1,6
Hrvaška	283,2	326,4	542	777,1
Ciper	116,2	146,6	159,1	157,2
Egipt	11,3	19,1	-2,5	-0,5
Estonija				
Makedonija	0,6	0,9	0,3	2,2
Gruzija				
Grčija	9,6	9,1	9,1	7,6
Madžarska	25,2	52,8	50,8	51,2
Jordanija	-	-	1,8	1,6
Kazahstan	-	0	-0,6	-0,1
Kosovo				
Kirgizija				
Latvija	2,2	1,7	2,8	2,9
Litva	0	-1	0,1	0,1
Moldavija				
Mongolija				
Črna gora	-0,4	0,2	16,4	8
Maroko				
Poljska	-0,1	1,7	5,4	6,8
Romunija	1,7	1	1,7	1,9
Ruska federacija	28,8	35,6	79,1	47,4
Srbija	-0,1	22,5	54,6	47,5
Slovaška	11	13	3,6	12
Slovenija				
Tadžikistan				

Tunizija	0	-0,3	-0,1	-0,5
Turčija	0,3	-1,3	0,2	-0,7
Turkmenistan				
Ukrajina	0,3	-1,3	-3,1	-5,1
Uzbekistan				
EBRD	-	5,8	4,1	4,2

Vir: Banka Slovenije (2007, 2008, 2013, 2014).

Po analizi blagovne menjave lahko ugotovimo, da so ključne trgovinske partnerice Slovenije Hrvaška in Srbija, Rusija, Poljska ter sosednja Madžarska, ki so hkrati tudi glavne vlagateljice TNI v slovenska podjetja, hkrati pa so tri od teh (Hrvaška, Srbija in Rusija) najbolj zanimive za TNI slovenskih podjetjih. Dve državi, Rusija in Poljska, pa sta tudi med večjimi prejemnicami sredstev EBRD. V primeru EBRD slovenska podjetja bistveno bolje izkoriščajo možnosti pridobivanja poslov v okviru javnih naročil. Tudi podatki o diplomatskih predstavništvih kažejo, da ima Slovenija na območju 35-ih držav operacij EBRD (če izvzamemo Slovenijo kot preučevano državo) zelo razvejano diplomatsko predstavniško mrežo ter da imajo tudi njene glavne trgovinske partnerice pri nas svoja diplomatska predstavništva.

7 ZAKLJUČEK

Ključni pomen članstva v RRB je »nakup vstopnice« (na podlagi vplačil v ustanovni kapital RRB) za sodelovanje na projektih, ki jih RRB sofinancirajo. To sodelovanje je lahko neposredno ali posredno. Za neposredno sodelovanje šteje pridobivanje sredstev RRB za sofinanciranje nacionalnih strateških projektov držav članic, ki so upravičene do sredstev RRB oziroma, ki so države operacij, kot je v naši raziskavi Slovenija v EBRD. Posredno sodelovanje poteka preko pridobivanja poslov s prijavi na javne razpise za izvedbo projektov, financiranih s strani RRB, na katere se lahko prijavijo podjetja iz vseh držav članic, iz regije in izven.

ODA, ki jo države članice, tako male kot velike, vplačujejo v RRB običajno po letnih tranšah, pomeni neke vrste zagonski kapital za nacionalne strateške projekte in za posle, ki iz njih izhajajo. RRB so tako zelo pomemben investitor v regiji, v kateri delujejo, in hkrati vir poslov za podjetja, ki prihajajo iz držav članic RRB. Države članice banke vplačila ODA kot sredstvo zunanje politike vlagajo v prednostna geografska območja v skladu s svojimi zunanje-političnimi in razvojnimi strategijami. Na tak način je članstvo v RRB povezano z zunanje-političnimi strategijami države, z uporabo instrumentov zunanje politike, primarno z uporabo instrumentov mednarodnega razvojnega sodelovanja (ODA, kot je pojasnjeno zgoraj) in ekonomske diplomacije. Konkretno preko mreže diplomatskih in konzularnih predstavništev, uradnih delegacij visokih državnih predstavnikov s predstavniki gospodarstva v ciljne regije, z informiranjem in svetovanjem svojim podjetjem, predvsem malim in srednjim, lahko ekonomska diplomacija pomaga pri vstopih na trge regij, na področju katerih RRB delujejo, predvsem pri vstopu na bolj oddaljene trge.

Empirični del raziskave se je osredotočil na študijo primera Slovenije kot male in Nemčije kot velike članice v dveh RRB: IADB in EBRD. Omenjeni državi smo izbrali zato, ker sta obe evropski državi, kar nam omogoča analizo njunega članstva v IADB kot članicah donatoricah izven regije in v EBRD kot članicah donatoricah iz regije z dodatkom, da

Slovenija v primeru EBRD nastopa tudi v vlogi prejemnice pomoči. Časovno obdobje analize so bila štiri leta, in sicer 2007 in 2008, torej leti tik pred izbruhom svetovne gospodarske in finančne krize, ter 2013 in 2014, ko naj bi se že kazali znaki okrevanja. Analiza je pokazala, da je bila dinamika poslovanja v 2013 in 2014 dejansko boljša kot ob izbruhu krize. Podatke smo v večini primerov prikazovali v odnosu obeh držav, Slovenije kot male in Nemčije kot velike evropske države, do 26 držav članic IADB iz regije LAK ter 36 oziroma 35 držav operacij EBRD, saj je Slovenija kot preučevana država hkrati država operacij EBRD.

Cilj naloge je bil postaviti okvir, na osnovi katerega je mogoče odgovoriti na vprašanje, kaj države članice RRB dobijo v zameno za članstvo v RRB. Prav tako pa smo poskušali odgovoriti na vprašanje, kateri dejavniki malih in velikih držav vplivajo na odločitve, da se včlanijo v RRB. V ta namen smo analizirali vložek obeh držav v ustanovni kapital v obeh bankah ter vložek ODA. Analizirali smo tudi vrednosti odobrenih projektov, ki jih financirata, ter vrednost poslov, ki izhajajo iz javnih razpisov na teh projektih. Mednarodne ekonomske odnose obeh držav smo analizirali s pomočjo analize blagovne menjave, torej uvoza in izvoza blaga, ter s pomočjo podatkov o TNI za obe preučevani državi, tako vhodnih kot izhodnih. Analizirali smo še osnovne podatke o ekonomski diplomaciji, in sicer o diplomatskih predstavništvih obeh držav ter o uradnih delegacijah v spremstvu predstavnikov gospodarstva, vendar slednje le za Slovenijo, ker za Nemčijo nismo uspeli pridobiti želenih podatkov. Prav tako pa smo pregledali ključne zunanje-politične strateške dokumente obeh, Nemčije in Slovenije.

Naša raziskava je pokazala, da velike države sicer več vlagajo v RRB v obliki vložkov v ustanovni kapital RRB in vložkov ODA, ki se prevede v zagoni kapital za sofinanciranje nacionalnih strateških projektov držav člani. Obenem pa velike države bolje izkoriščajo prednosti članstva v RRB, kar potrjujemo s podatki o pridobljenih poslih, ki izhajajo iz projektov, financiranih s strani RRB. Najbolj očiten primer tega so posli iz projektov v okviru IADB, kjer se je pokazalo, da Slovenija v štirih preučevanih letih ni pridobila nobenega posla iz tega naslova, Nemčija pa je vsa leta posle povečevala. Ko smo analizirali njune strateške zunanje-politične dokumente, smo ugotovili, da ima Nemčija več strateških dokumentov, ki so napisani za področje regije LAK, medtem ko Slovenija

naprimer te regije vsaj v svoji resoluciji o mednarodnem razvojnem sodelovanju sploh ne omenja. Velika je tudi razlika med velikimi in malimi državami v razvejanosti predstavniške mreže, ki kot instrument ekonomske diplomacije služi kot podpora pri doseganju ciljev ekonomske zunanje politike malih in velikih držav članic RRB. Analiza je pokazala, da ima Nemčija kot velika država bolj razvejano mrežo diplomatskih predstavništev, Slovenija kot mala država pa je v tem smislu mnogo bolj omejena in malo število diplomatskih predstavništev v regiji LAK je skladno z odsotnostjo regije iz prioriternih območij slovenskega razvojnega sodelovanja. Bolj razvejano predstavniško mrežo ima Slovenija v državah operacij EBRD, ki so tudi v njenih strateških dokumentih opredeljene za prednostna geografska območja, med katerimi ima zagotovo najpomembnejše mesto Zahodni Balkan. Na tem območju ima Slovenija tudi ključne trgovinske partnerice in pomembne TNI, tako vhodne kot izhodne. Slovenija kot država operacij v primeru EBRD je uspešna pri pridobivanju sredstev za nacionalne strateške projekte, za katere je v času od včlanitve v EBRD leta 1993 pridobila 900 milijonov evrov sredstev EBRD, kar je povprečno 40 milijonov evrov letno oziroma približno 0,1 odstotka BDP-ja. Hkrati pa so slovenska podjetja bistveno bolj uspešna pri pridobivanju poslov na javnih razpisih v okviru projektov, financiranih s strani EBRD kot so v primeru IADB, kjer gre za popolno odsotnost poslov slovenskih podjetij v preučevanih letih. Rečemo torej lahko, da Slovenija svoje članstvo v EBRD bistveno bolje izkorišča.

Temeljna razlika med Nemčijo kot veliko in Slovenijo kot malo državo v EBRD in IADB torej je, da Nemčija mnogo bolje koristi prednosti članstva, predvsem uspešno pridobiva posle na razpisih za izvedbo projektov, ki jih obe banki financirata. Naša analiza je pokazala na sinergijo med nemško zunanjepolitično strategijo, njeno ekonomsko diplomacijo in njeno ODA ter posli nemških podjetij v regijah, na področju katerih banki delujeta in ki so kot prednostno opredeljeni v njenih strategijah.

Na podlagi omenjenega ugotavljamo, da smo obe raziskovalni tezi z analizo le deloma podkrepili. Deloma potrjujemo prvo raziskovalno tezo, da višina vložka v RRB malim državam ne zagotavlja koristi z vidika odločanja, zato pa jim članstvo v RRB predstavlja forum za sodelovanje in jim omogoča dostop do informacij na enem mestu. V naši raziskavi smo kot ključne koristi članstva opredelili posle, ki jih nemška in slovenska

podjetja uspejo pridobiti v okviru javnih naročil na projektih, ki jih RRB financirajo. Posredno sicer države v RRB soodločajo o odobrenih projektih v okviru Odbora direktorjev, vendar je to le ena od šestih faz zahtevnega in dolgotrajnega projektnega cilja, ki ne izstopa bistveno, hkrati pa se v praksi odločitve v RRB po pridobljenih informacijah v raziskavi v glavnem sprejemajo s konsenzom. Vpliva odstotka glasovalnih pravic v tem primeru ni mogoče neposredno določiti. Na drugi strani pa so poznavanje projektnega cikla in dobre informacije o javnih naročilih RRB ključne za uspešno pridobitev poslov iz tega naslova, še posebej za podjetja iz malih držav, ki nimajo tako razvejane predstavniške mreže, zato jim ravno RRB omogočajo boljši dostop do informacij na enem mestu ter torej predstavljajo forum za sodelovanje. Ne moremo torej reči, kot smo zapisali pred opravljeno raziskavo, da je za male države članstvo v RRB pomembnejše z vidika zunanje politike in ekonomske diplomacije kot z vidika mednarodnega razvojnega sodelovanja in mednarodnih ekonomskih odnosov. Tudi male države imajo interes, da pridobijo posle iz projektov RRB in da sodelujejo v mednarodni blagovni menjavi, pri tem pa uporabljajo ekonomsko diplomacijo kot sredstvo za doseganje ekonomskih in zunanje-političnih ciljev. Se pa pokaže razlika v odnosu do tega, ali gre za RRB iz regije male države ali za RRB v oddaljeni regiji. V primeru slovenskega članstva v IADB je naša analiza pokazala na večji pomen članstva z vidika zasledovanja splošnih ciljev zunanje politike in z vidika uporabe članstva v RRB kot sredstva ekonomske diplomacije.

Prav tako lahko delno podkrepimo drugo raziskovalno tezo, da nasprotno lahko velike države preko svoje glasovalne moči koristijo RRB v prid povečanja njihovih gospodarskih odnosov, hkrati pa jim članstvo predstavlja tudi statusni simbol in s tem ohranja njihovo vlogo velike države. Ker se odločitve v RRB v praksi sprejemajo s konsenzom, čeprav statuti obeh bank sicer natančno določajo postopke glasovanja, je težko zaključiti o pomenu glasovalnih pravic. O projektih, ki jih RRB financirajo in pomenijo povečanje gospodarskih poslov za velike države članice, ki so upravičene do teh sredstev, se odloča v Odboru direktorjev, ki je le ena od faz zahtevnega projektnega cikla. Ključni za povečevanje gospodarskih poslov vseh članic pa so, kot je pokazala naša raziskava, posli, ki jih lahko podjetja iz držav članic RRB pridobijo na podlagi prijav na javna naročila v okviru projektov, ki jih sofinancirajo, na kar glasovalna moč velikih članic nima neposrednega vpliva. Potrdimo pa lahko, da jim članstvo predstavlja statusni simbol in s

tem ohranja njihovo vlogo velike države, kar se zrcali v velikih vplačilih ODA s strani velikih držav in s tem večja njihov ugled. Podatki pa kažejo, da se veliki vložek ODA velikih držav poplača njihovim podjetjem, saj so vrednosti poslov, ki jih njihova podjetja pridobijo, na letni ravni mnogo večje, kot je njihov vložek v obliki ODA.

Ob odločanju o vstopu v novo banko, kot je recimo AIIB, gre za vprašanje omejenega vpliva oziroma soočanje z dejstvom, da bi slovenski vložek v ustanovni kapital lahko bil zgolj simboličen. A kot naša analiza pokaže, to ni neposredno ključni dejavnik vpliva na odločanje in zato menimo, da to ni osrednje vprašanje oziroma odgovor nanj ne podaja celovite slike o smiselnosti članstva. Ključnega pomena je pravica podjetij držav članic do sodelovanja pri pridobivanju poslov v okviru projektov, ki jih AIIB financira, na podlagi vložka, čeprav malega. Uspešnost izkoriščanja te pravice pa ni vezana izključno na formalne glasovalne pravice, pač pa na širši spekter sinergije zunanjepolitičnih strategij in uporabe instrumentov.

Z vidika realistične teorije je ključnega pomena uporaba mehanizma (v našem primeru RRB) za promocijo nacionalnega interesa. Ob odsotnosti jasno izoblikovanega nacionalnega interesa, vezanega na predmet odločanja v okviru RRB, omejene pravice pri odločanju prav tako niso ključnega pomena. Dosti bolj relevanten je dostop do informacij, ki ga omogoča članstvo v bankah. Te informacije se lahko uporabijo za zasledovanje splošnejših ciljev zunanje politike oziroma ciljev, ki niso neposredno vezani na predmet odločanja RRB. Lahko pa tudi spodbudijo razvoj ciljev, vezanih na delovanje RRB.

Naša analiza pokaže, da članstvo v banki prinaša prednosti zaradi sodelovanja, dostopa do informacij in s tem krepi zaupanje. Pogled na pomen članstva skozi prizmo mednarodnih odnosov, ki govori o sodelovanju kot glavni metodi za dosego skupnih ciljev in o vlogi mednarodnih institucij v mednarodnih odnosih, se tako pokaže kot relevantnejši.

Pri tem je treba opozoriti na omejitve v raziskavi, in sicer da nismo uspeli pridobiti podatkov o obiskih uradnih delegacij s predstavniki gospodarstva za Nemčijo. Smo pa tekom raziskave ugotovili, da je za celovit odgovor na vprašanje, kaj so koristi od članstva v RRB, v raziskavo potrebno vključiti tudi podjetniško stran. Podjetniki so potencialni prijavitelji na razpise za javna naročila, ki jih objavljajo banke. Tako so neposredni

uporabniki informacij, ki jih članstvo v bankah potencialno nudi. Z umestitvijo podjetniškega vidika v analizo bi lahko proučili, kateri dejavniki po mnenju podjetnikov prispevajo k njihovi zmogljivosti sodelovanja v javnih naročilih v okviru projektov EBRD. Prav tako bi lahko proučili vlogo instrumentov ekonomske diplomacije pri razvoju teh zmogljivosti na bližnjih in tudi bolj oddaljenih trgih.

Magistrsko delo tako odpira nove raziskovalne potrebe in možnosti za nadaljnje študije. Preveriti bi bilo smiselno, ali navzočnost v IADB nadomešča pomanjkanje drugih instrumentov ekonomske diplomacije. Glede na to, da ni projektov slovenskih podjetij, je ta navzočnost omejenega dometa. Ne vemo pa, ali navzočnost v IADB prispeva s splošnimi informacijami o priložnostih, gospodarskih in panožnih trendih in širše, o političnih in varnostnih vprašanjih v regiji, ki so upoštevani tako pri oblikovanju zunanje politike in drugih javnih politik na eni strani ter hkrati služijo podjetnikom pri oblikovanju njihovih poslovnih odločitev na drugi.

Za celovito sliko tega, »kaj država ima od članstva«, bi bilo torej treba tudi preveriti, v kolikšni meri se državne institucije poslužujejo podatkov, pridobljenih v okviru članstva v RRB ob pripravi strategije zunanje politike oziroma specifičnih strategij mednarodnega razvojnega sodelovanja, internacionalizacije, odpiranja novih diplomatskih predstavništev in podobno.

8 LITERATURA

1. Anklesaria Aiyar, Swaminathan. 2015. *Why US Allies Are Happy to Join China's AIIB*. Dostopno prek: <http://thediplomat.com/2015/07/why-us-allies-are-happy-to-join-chinas-aiib/> (27. februar 2016).
2. *Asian Infrastructure Investment Bank*. 2016. Dostopno prek: <http://www.aiib.org/> (15. februar 2016).
3. *Auswärtiges Amt*. 2016. Dostopno prek: <http://www.auswaertiges-amt.de/EN/> (18. februar 2016).
4. Bakker, Age. 1996. *International Financial Institutions*. New York: Longman Publishing.
5. Banka Slovenije. 2007. *Neposredne naložbe 2007*. Dostopno prek: <https://www.bsi.si/iskalniki/ekonomski-odnosi-s-tujino.asp?MapaId=300> (2. maj 2016).
6. --- 2008. *Neposredne naložbe 2008*. Dostopno prek: <https://www.bsi.si/iskalniki/ekonomski-odnosi-s-tujino.asp?MapaId=300> (2. maj 2016).
7. --- 2013. *Neposredne naložbe 2013*. Dostopno prek: <https://www.bsi.si/iskalniki/ekonomski-odnosi-s-tujino.asp?MapaId=300> (2. maj 2016).
8. --- 2014. *Neposredne naložbe 2014*. Dostopno prek: <https://www.bsi.si/iskalniki/ekonomski-odnosi-s-tujino.asp?MapaId=300> (2. maj 2016).
9. Baylis, John in Steve Smith, ur. 2007. *Globalizacija svetovne politike*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

10. Benko, Vlado. 1997. *Znanost o mednarodnih odnosih*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
11. BMZ – Bundesministerium für wirtschaftliche Zusammenarbeit und Entwicklung. 2015. *Position Paper »Shaping the Future with shared Values and Interests – the BMZ'S New Latin America Policy«*. Dostopno prek: http://www.bmz.de/en/publications/type_of_publication/strategies/Strategiepapier356_09_2015.pdf (13. februar 2016).
12. Bojinović Fenko, Ana. 2010. *Premoščanje ločnice med proučevanjem mednarodnih odnosov in zunanje politike: primer mednarodnega regionalizma*. Ljubljana: Založba Fakultete za družbene vede.
13. Brglez, Milan. 1998. Kodifikacija sodobnega diplomatskega prava. V *Diplomacija in Slovenci*, ur. Milan Jazbec, 39–58. Celovec: Drava.
14. --- 2008. *Filozofija družbenih ved v znanosti o mednarodnih odnosih: od kritike političnega realizma h kritičnemu ontološkemu realizmu*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
15. Bučar, Maja in Boštjan Udovič. 2007. Oblikovanje strategije mednarodnega razvojnega sodelovanja Slovenije ob upoštevanju načel EU. *Teorija in praksa* 44 (6): 842–861.
16. Caporaso, James. 2003. *Introduction to International Relations*. Washington: University of Washington. Dostopno prek: http://faculty.washington.edu/caporaso/courses/203/notes/w1-paradigms_of_ir.html (15. februar 2016).
17. Deutsche Bundesbank. 2010. *Foreign Direct Investment Stock*. Dostopno prek: https://www.bundesbank.de/Redaktion/EN/Downloads/Publications/Statistische_Sonderveroeffentlichungen/Statso_10/statso_10_foreign_direct_investment_stock_statistics_2010.pdf?__blob=publicationFile (3. maj 2016).

18. --- 2016. *Bestandserhebung über Direktinvestitionen*. Dostopno prek: https://www.bundesbank.de/Redaktion/DE/Downloads/Veroeffentlichungen/Statistische_Sonderveroeffentlichungen/Statso_10/2016.pdf?__blob=publicationFile (3. maj 2016).

19. Devitt, Rebecca. 2011. *Liberal Institutionalism: an Alternative IR Theory or just maintaining the status quo?* Dostopno prek: <http://www.e-ir.info/2011/09/01/liberal-institutionalism-an-alternative-ir-theory-or-just-maintaining-the-status-quo/> (25. april 2016).

20. Die Bundesregierung. 2010. *A strategy paper by the German Governmen »Germany, Latin America and the Carribean*. Dostopno prek: http://www.bmel.de/SharedDocs/Downloads/EN/International/Lateinamerika-Konzept-EN.pdf?__blob=publicationFile (13. maj 2016).

21. --- 2012. *A strategy paper by the German Government »Shaping Globalisation – Expanding Partner-ships – Sharing Responsibility«*. Dostopno prek: http://www.wien-io.diplo.de/contentblob/3537104/Daten/2357169/Globalisierungsgestalten_download.pdf (13. maj 2016).

22. *European Bank for Reconstruction and Development (EBRD)*. 2016. Dostopno prek: <http://www.ebrd.com/> (10. marec 2016).

23. EBRD. 2007a. *EBRD Annual Report 2007*. Dostopno prek: <http://www.ebrd.com/publications/annual-report-2007.pdf> (21. marec 2016).

24. --- 2007b. *Donor Report*. Dostopno prek: <http://www.ebrd.com/downloads/research/donor/tc07.pdf> (21. marec 2016).

25. --- 2008a. *EBRD Annual Report 2008*. Dostopno prek: <http://www.ebrd.com/publications/annual-report-2008.pdf> (21. marec 2016).

26. --- 2008b. *Donor Report*. Dostopno prek: <http://www.ebrd.com/downloads/research/donor/dc08.pdf> (21. marec 2016).
27. --- 2013a. *EBRD Annual Report 2008*. Dostopno prek: <http://www.ebrd.com/news/publications/annual-report/annual-report-2013.html> (21. marec 2016).
28. --- 2013b. *Donor Report*. Dostopno prek: <http://www.ebrd.com/.../donor-report/donor-report-2013.html> (21. marec 2016).
29. --- 2014a. *EBRD Annual Report 2014*. Dostopno prek: <http://www.ebrd.com/publications/annual-report> (21. marec 2016).
30. --- 2014b. *Donor Report*. Dostopno prek: <http://www.ebrd.com/donor-report-2014> (21. marec 2016).
31. --- 2014c. *About the EBRD*. Dostopno prek: <http://www.ebrd.com/downloads/research/factsheets/about.pdf> (21. marec 2016).
32. Forštner Perklič, Tadeja. 2014. *Razvojna pomoč kot sredstvo zunanje politike majhne države: primer razvojne pomoči Slovenije v Afganistanu*. Magistrsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
33. Holsti, Kaalevi Jaakko. 1995. *International Politics: A Framework for Analysis*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
34. *Inter-American Development Bank (IADB)*. 2016. Dostopno prek: <http://www.iadb.org/> (10. december 2015).
35. IADB. 1996. *Agreement establishing the Inter-American Development Bank*. Dostopno prek: <http://idbdocs.iadb.org/> (18. marec 2016).

36. --- 2007. *IADB Annual Report 2007*. Dostopno prek: <http://www.iadb.org/en/about-us/annual-reports,6293.html> (12. marec 2016).
37. ---2008. *IADB Annual Report 2008*. Dostopno prek: <http://www.iadb.org/en/about-us/annual-reports,6293.html> (12. marec 2016).
38. ---2013. *IADB Annual Report 2013*. Dostopno prek: <http://www.iadb.org/en/about-us/annual-reports,6293.html> (12. marec 2016).
39. --- 2014. *IADB Annual Report 2014*. Dostopno prek: <https://publications.iadb.org/bitstream/handle/11319/6855/2014%20Annual%20Report.%20%20The%20Year%20in%20Review.pdf?sequence=13> (12. marec 2016).
40. --- 2015. *Update to the Institutional Strategy 2010–2020 »Partnering with Latin America and the Caribbean to Improve Lives«*. Dostopno prek: <http://idbdocs.iadb.org/wsdocs/getdocument.aspx?docnum=39556684> (18. marec 2016).
41. *International Trade Centre*. 2016. Dostopno prek: <http://www.intracen.org/itc/market-info-tools/statistics-import-country-product/> (3. maj 2016).
42. JAPTİ. 2008. *Letno poročilo JAPTİ za leto 2007*. Ljubljana: interno gradivo.
43. --- 2009. *Letno poročilo JAPTİ za 2008*. Ljubljana: interno gradivo.
44. Jazbec, Milan. 2004. Diplomacija malih držav in globalizacija. V *Globalizacija in vloga malih držav: Slovenija v procesih globalizacije*, ur. Milan Brglez in Drago Zajc, 229–243. Ljubljana: FDV.
45. Johnson, Steve. 2016. *The Brics are dead. Long live the Ticks*. Dostopno prek: <http://www.ft.com/intl/cms/s/2/b1756028-c355-11e5-808f-8231cd71622e.html#axzz417mNQ6jh> (27. februar 2016).

46. Kajnč, Sabina. 2008. *Razvoj evropske zunanje politike: od evropskega političnega sodelovanja do evropske varnostne in obrambne politike*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
47. Kavčič, Andrej. 2016. *Intervju z avtorico*. Ljubljana, 12.april.
48. Keatley, Robert. 2015. *China's AIIB Challenge: How Should America Respond?* Dostopno prek: <http://nationalinterest.org/feature/americas-big-strategic-blunder-not-joining-chinas-aiib-12666> (27. februar 2016).
49. Keohane, Roberto O. in Joseph S. Nye. 1989. *Power and Interdependence*. Harvard: HarperCollins.
50. Konstantin, Jana. 2009. *Razvojno financiranje Evropske investicijske banke in Evropske banke za obnovo in razvoj*. Magistrsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
51. Mavko, Mitja. 2016. *Intervju z avtorico*. Ljubljana, 6. maj.
52. Mikesell, Raymond Frech. 1966. *Public International Lending for Development*. New York: Random House.
53. *Ministrstvo za finance RS*. 2016. Dostopno prek: <http://www.mf.gov.si/> (17. marec 2016).
54. Mrak, Mojmir. 2002. *Mednarodne finance*. Ljubljana: GV Založba.
55. *Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije*. 2016. Dostopno prek: <http://www.mzz.gov.si/si/> (22. februar 2016).

56. MZZ. 2014. *Poročilo 2013*. Dostopno prek: http://www.mzz.gov.si/fileadmin/pageuploads/foto/1405/Porocilo_MZZ_2013.pdf (12. marec 2016).
57. ---2015. *Poročilo 2014*. Dostopno prek: http://www.mzz.gov.si/fileadmin/pageuploads/Zakonodaja_in_dokumenti/Letno_poročilo_MZZ_2014.pdf (12. marec 2016).
58. NDB BRICS – *The New Development Bank*. 2016. Dostopno prek: <http://ndbbrics.org/index.html> (25. marec 2016).
59. OECD. 2016. Dostopno prek: <http://www.oecd.org/> (3. maj 2016).
60. OECD DAC. 2016. *Official development assistance – definition and coverage*. Dostopno prek: <http://www.oecd.org/dac/stats/officialdevelopmentassistance/definitionandcoverage.htm> (3 maj 2016).
61. Panasevič, Anastasija. 2013. Five Approaches to Development Cooperation: An Analysis of the Lithuanian Case. *Lithuanian Foreign Policy Review* 29 (2013): 39–62. Dostopno prek: <http://lfpr.lt/wp-content/uploads/2015/09/LFPR-29-Panasevic.pdf> (22. februar 2016)
62. Petrič, Ernest. 2010. *Zunanja politika: osnove teorije in prakse*. Mengeš in Ljubljana: Center za evropsko prihodnost, Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti.
63. *Resolucija o mednarodnem razvojnem sodelovanju Republike Slovenije za obdobje do leta 2015*. Sprejeta 11. julij 2008. Uradni list RS 73/2008. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200873&stevilka=3199> (13. februar 2016).

64. Russett, Bruce. 2010. Liberalism. V *International Relations Theories: Discipline and Diversity*. 2nd edition, ur. Tim Dunne, Milja Kurki in Steve Smith, 95–115. New York: Oxford University Press.
65. --- in Harvey Starr. 1992/1996. *Svetovna politika: izbira možnosti*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
66. Salvatore, Dominick. 2007. *International Economics*. 9th edition. New York: John Wiley & Sons.
67. *Sporazum o ustanovitvi Evropske banke za obnovo in razvoj*. 1991. Uradni list SFRJ – Mednarodne pogodbe, št. 5/91.
68. Sterling-Folker, Jennifer. 2006: *Making Sense of International Relations Theory*. London in Kolorado: Lynne Rienner Publishers, Inc.
69. Svetličič, Marjan. 2011. Diplomacija in mednarodno poslovanje v 21. stoletju: komplementarnost ali nadomestnost. *Teorija in praksa* 48 (3): 604–627.
70. Špur, Katja. 2016. Intervju z avtorico. Ljubljana, 9. maj.
71. The Economist. 2015. *The productivity challenge in Latin America*, 13. oktober. Dostopno prek: <http://country.eiu.com/article.aspx?articleid=2023585386&Country=Mexico&topic=Economy> (12. maj 2016).
72. Toš, Niko in Mitja Hafner-Fink. 1997. *Metode družboslovnega raziskovanja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
73. Udovič, Boštjan. 2009a. *Ekonomska in gospodarska diplomacija*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

74. --- 2009b. *Ekonomska varnost in ekonomska diplomacija. Primer tujih neposrednih investicij Nove Ljubljanske banke na trgih Zahodnega Balkana*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
75. UMAR. 2016. *Poročilo o razvoju/Methodološki listi/Neposredne tuje investicije*. Dostopno prek: http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/pr/2011/SRS/1/ML/neposredne%20tuje%20investicije.pdf (12. maj 2016).
76. *Zakon o mednarodnem razvojnem sodelovanju Republike Slovenije* (ZMRS). Ur. l. RS 70/2006. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200670&stevilka=2999> (13. februar 2016).